دامەزرانی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێراتێکی دێموکرات و فیدراڵدا

کوردستان

www.kurdistanukurd.com

ژمارە: ٥٧٠

• یەکشەممە ١٥ی خەزەڵوەری ١٣٩٠ _ ٦ی نوامبری ٢٠١١ ١٥٠ تمەن • ئۆرگانی حیزبی دیموکراتی کوردستان

سیاسی

سکرتێری گشتی لە سمینارێک دا لە ئاڵمان:
خەڵکی ئێران پەیامی گوڕانکارییەکانی ئاوجەیان وەرگرتوە و جاوەروانی دەرفەتن
٣

دیمانە

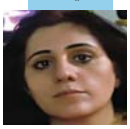

کوردەکانی قەزوین، لە وتوێژ لەگەڵ رۆژنامەنووسێکی کوردی قەزوینی دا
٥

سیاسی

کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق و ئاکامەکانی
٦

بیروڕای ئازاد

ڕوانگەی سێهەم
(لە بەراوێزی پیلانی کۆماری ئیسلامی بۆ تیرۆری باڵوێزی سەعوودی لە واشنگتۆن)
٩

بوومەلەرزە لە باکووری کوردستان، کارەساتێکی مرۆیی و نەتەوەیی

دەبێ شینی چلۆن بێ مەرگی شارێ؟

خەڵکی شار و گوندە بوومەلەرزە لێدراوەکانی باکووری کوردستان بە تایبەتی دانیشتووانی شارەکانی ئەرجیش و وان کە بوومەلەرزەکەی ڕۆژی ١ی خەزەڵوەر زۆرترین قوربانیی لە وان ئەستاند، لە نێو سەرما و بەفر و باران و لەو پەڕی ماڵوێرانی دا، ژیان دەبەنە سەر.

بوومەلەرزە ٧/٣ ریشتێرییەکی نیوەڕۆی ڕۆژی یەکشەممە ١ی خەزەڵوەر (٢٣ی ئۆکتوبر) کە بووە هۆی گیان لە دەستدانی نزیک لە هەزار کەس لە خەڵکی شارەکانی وان و ئەرجیش و، ماڵوێرانیی چەندین هەزار کەس و وێرانیی چەند شار و گوندی لێ کەوتەوە، بۆ مرۆڤایەتی کارەساتێکی ئینسانی و بۆ کورد، کارەساتێکی نەتەوەیی بوو. دەوڵەتی تورکیە، بەو ناوە کە پێویستیی بە تیمە فریاڕەسەکانی بێگانە نییە، پێشی بە فریاگەیشتنی بە وەخت و کاریگەری وڵاتانی دیکەی گرت و بۆخۆشی نەیویست و نەیتوانی بەو جۆرەی پێویستە بەرەوڕووی کارەساتەکە بێتەوە. تەنانەت هێندێک لایەنی شۆڤێنیستی تورک، کاریان لە بێتەفاوەتی و کەمتەرخەمی بەرامبەر هاوونیشتمانە بندەستە لێقەوماوەکانیشیان تێپەڕاند و لەوپەڕی بێئەخلاقی دا، خۆشحالیی خۆیان لەم کارەساتە کە بە سەر کورد داهاتوە، دەربڕی.

دەفتەری سیاسی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە پەیامێکدا کە لەم پێوەندییەدا بڵاوی کردەوە، بوومەلەرزە لە باکووری کوردستانی بە کارەساتێکی ئینسانی و نەتەوەیی ناوبرد و خوازیاری هەڵمەتێکی نەتەوەیی بە مەبەستی فریاکەوتنی بوومەلەرزە لێدراوان بوو. دەقی ئەو پەیامە هەر لەم ژمارەیەی «کوردستان»دا بخوێنەوە.

بە بۆنەی جەژنی پیرۆزی قوربانەوە

جارێکی دیکە جەژنی قوربان گەورەترین جەژنی ئایینیی موسوڵمانان نوێ بووە و موسوڵمانان کەوتنەخۆ بۆ زیندووکردنەوەی ئەو نەریتە پیرۆز و دێرینەیە. بەو بۆنەیەوە بە گەرمی پیرۆزبایی لە تێکڕای موسوڵمانانی کورد و ئێرانی و هەموو موسوڵمانانی جیهان دەکەین و ئاواتەخوازین ئەم جەژنە دوا جەژن بێ کە موسوڵمانانی کورد و ئێرانی لە سێیەری دیکتاتۆرییەکدا نوێی بکەنەوە کە زیاتر لە ٣٠ ساڵە بەناوی دین سواری شان و ملی گەلانی ئێران بووە.

جەژنی قوربان یادگارو بیرخەرەوەی ڕووداوێکی عیرفانییە، ئەو ڕۆژە کە پێغەمبەر ئیبراهیمی خەلیل لە خەودا لە لایەن خودای خۆیەوە فەرمانی پێدرا کوڕە جگەرگۆشەکەی، ئیسماعیل سەربڕێ و بێکاتە قوربانی. کاتێکیش ئەو نیازەی خوی لەگەڵ کوڕەکەی هێنایەگۆڕی ئیسماعیل پێیگوت چۆنی خوا ئەمری پێکردووی وایکە، بە ئومێدی خوا دەبینی کە ئەمن خۆ لەبەر ئەو ئەزموونە ڕادەگرم. ئەوەبوو کە لەو دەمەدا کە ئیبراهیم دەیەویست کوڕەکەی سەربڕێ خوداوەند قوربانییەکەی لێ قبوول کرد و بەرانێکی بۆ نارد تا لە جیاتی ئیسماعیل سەری ببڕێ.

دەڵێن کورد لە نەوەی حەزرەتی ئیبراهیم کەوتوونەوە. ئەمە لەباری میژوویەوە دروست بێ یان نا؟ بە هەق کوردەکان میراتگرێکی بەوەجی ئیبراهیمی خەلیلن. ئەگەر حەزرەتی ئیبراهیم ئامادەبوو تاقە کوڕێکی لە ڕێگای حەق و حەقیقەتدا بکاتە قوربانی، ئیبراهیم و هاجەرەکانی کورد واتە باوکان و دایکانی کورد بە هەزاران و دەیان هەزاریان تێداهەڵکوتوە کە یەک، دوو، سێ و تەنانەت زیاتر لە وەشیان لە جگەرگۆشەکانیان لە پێناوی ئازادیدا بەخت کردوە و «لبیک»یان بە بانگەوازی حەق گوتوە. زۆرجارمان دایک و بابی دوو، یان سێ پێشمەرگەی شەهید دیتوون کە کاتێک هاوسەنگەرانی جگەرگۆشە شەهیدەکانیان گریاون، ئەمان دڵخۆشیان داونەوە و گوتوویانە شوکرانە بەسەری ئێوە، ئێوەش هەموو ڕۆڵە و جگەرگۆشەی ئێمەن، مادام ڕێگای ئەوانتان گرتوە و درێژەی دەدەن.

بە دەیان هەزار ئیسماعیلیشمان لە نێو کوڕو کچەکانی کورددا دیوە کە سەربەرزانەو سەرمەستانە بە پێلی مەرگ لە پێناوی ئازادیا ڕۆیشتوون و وەک ئیسماعیلیش لە قوربانگا بە ژیندوویی نەگەڕاونەوە. کەچی لە جێگای هەریەک لەو قوربانییانەی ڕێگای هەق و عەدالەت، چەندین لاوی کورد ئامادەی گیان‌بەخشین لە پێناوی تەواوکردنی ئەرکە خەباتگێرانەکەیاندا بوون و هەرگیز ترسی مەرگ ڕێگای پێ چۆل و جێگای پێ بەتاڵ نەکردوون.

بەراست نەتەوەی کورد هەقیەتی بەو هەموو ئیبراهیم و هاجەر و ئیسماعیلە بنازی کە بە دڵفرەوانییەوە بانگەوازی حەق و حەقیقەتیان بیستوە و عەزیزترین عەزیزانیان لەپیناویدا بەخشیوە. جێی خۆیەتی مافخۆرانی نەتەوەی کوردیش کرنۆش بۆ ئەو بڕوا بەهێزەی دایکان و باوکان و جگەرگۆشەکانی کورد بەرن و مل بۆ مافە سروشتییەکان و داخوازە ڕەواو ئینسانییەکانیان ڕابکێشن. بەڵام کوا ئەو وێژدانە بیدارە لە لای حاکمانێک کە دەسەڵات چاوی کوێر و گوێچەکەی کەڕ کردوون.

لەگەڵ هەموو ئەمانە گەلێک خاوەنی ئەم ئیرادە پتەوە و ئەو ڕۆڵە بە ئیمانانە بێ سەرکەوتن و بە ئاوات گەیشتنی مسۆگەرە و ئەو ڕۆژە هەر دێ کە خۆری هیوای کورد لە کەل دەردی و زۆرداران و مافخۆران وەک هەموو دیکتاتورە دژێگەلییەکانیان لێ بەسەردێ.

جێی خۆیەتی لە ڕۆژی جەژنی قوربان و ڕۆژەکانی دواتردا کۆمەڵانی بە ئەمەگ و بەشەرەفی خەڵکی کوردستان لە یادی ئەو هەزاران هەزار ئیبراهیم و هاجەر و ئیسماعیلە غافڵ نەبن و بە سەردانی گڵکۆی پیرۆزی شەهیدەکان و بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان و خەباتگێران وەفاو ئەمەگناسیی خۆیان بەوان و بە دۆست و دوژمن نیشان بدەن.

دووبارە جەژنی قوربان پیرۆز
سڵاو لە قوربانیانی ڕێگای حەق و عەدالەت
سەربەرزی بۆ بنەماڵەی شەهیدان و
تێکۆشەرانی ڕێی ڕزگاری

دیداری سکرتێری گشتیی حدک لەگەڵ کاربەدەستانی وەزارەتی دەرەوەی بریتانیا

سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەلایەن کاربەدەستانی وەزارەتی دەرەوەی بریتانیاوە پێشوازی لێ کرا.

نوێنەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە بریتانیا ڕایگەیاند کە ڕۆژی دووشەممە، ٢ی خەزەڵوەر (٤ی ئۆکتوبر) بەڕێز خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات لە هاوڕێیەتیی کاک مەولوود سوارە، نوێنەری حیزب لە بریتانیا لەگەڵ کاربەدەستانی بەشی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستی وەزارەتی دەرەوەی بریتانیا کۆ بوونەوە.

لەو کۆبوونەوەیەدا کۆمەڵێک باس و بابەتی پێوەندیدار بە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و ئێران و کوردستان تاوتوێ کران. لەو دیدارەدا هەیئەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ جارێکی دیکە پێی لە سەر ئەوە داگرتەوە کە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بەگشتی و یەکێتیی ئۆروپا و وڵاتی بریتانیا بەتایبەتی، دەبێ تی بکۆشن زۆرتر فشار بخەنە سەر ئێران، بۆ ئەوەی کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی ناچار بە ڕێزگرتن لەمافی مرۆڤ بکەن و هەروەها ئیجازە نەدەن کە ڕێژیمی ئێران بە پێچەوانەی هەموو یاساو ڕێسا نێودەوڵەتییەکان درێژە بە پێشێلکردنی مافی مرۆڤ بدا.

لە بەشێکی دیکەی ئەو دانیشتنەدا تێشک خرایە سەر بارودۆخی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بە سەرنجدان بەو ڕاستیە کە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە شێوەیەکی تایبەتی ڕۆژانە بە دەست سیاسەتی هەڵاواردن و ئەمنیەتی کۆماری ئیسلامییەوە دەناڵێنی و دەچەوسێتەوە.

هەیئەتی وەزارەتی دەرەوەی بریتانیاش تێبینی و نوختە نەزەرەکانی ئەو دانیشتنەیان بەرز نرخاندو لە زۆر بارەوە نیزیکیی ئەواو لە ڕاوبۆچوونەکانی دوو لایەندا دەبینرا.

وەرگیرانی فەلەستین وەک ئەندامی هەمیشەیی یۆنسکۆ

فەلەستین وەک ئەندامی هەمیشەیی و تەواو وەختی یۆنسکۆ قبووڵ کرا.

ئەندامانی ڕێکخراوی پەروەردە، زانست و فەرهەنگیی نەتەوە یەکگرتووەکان (یونسکۆ)، لە دانیشتنی ڕۆژی دووشەممە ٣١ی ئۆکتوبری خۆیان دا لە «پاریس» دەنگیان بە ئەندامەتیی تەواو مافی فەلەستین لەم ڕێکخراوەیە دا.

لەو دەنگدانەدا ١٠٧ وڵات بۆ ئەندام بوونی تەواوی فەلەستین دەنگی « ئەری» یان دا و ١٤ وڵات دەنگی « نا» و ٥٢ وڵاتیش بێلایەن بوون.

لەو کۆبوونەوەیەدا هەموو وڵاتانی عەرەبی و ئامریکای لاتین و ئافریقا و ئاسیا، بە قازانجی فەلەستین دەنگیان دا و فەرانسەش بە پێچەوانەی هەڵوێستەکانی پێشووی، دەنگی ئەرێنیی بە ئەندامەتیی فەلەستین دا.

فەلەستین پێشتر وەک ئەندامی چاودێر لە یونسکۆ بەشدار بوو، ئەم وەرگیرانی ئەم وڵاتە وەک ئەندامێکی تەواو لە ناوەندە جیهانییەکاندا، بەشێک لە چالاکییەکانی دەسەڵاتی فەلەستینە بۆ ئەوەی وەک دەوڵەتێکی سەربەخۆ دانی پێدابنرێ.

ئیسرائیل دژی ئەم هەوڵەیە و ئامریکاش ئەم هەنگاوەی فەلەستینی بە هەنگاوێکی نێگەتیڤ لەقەلەم داوە.

بە دوای بە ئەندام وەرگیرانی فەلەستین لە یۆنسکۆدا، ئەمەریکا بودجەی خۆی بۆ ئەم ڕێکخراوە بڕی کە ساڵانە ٧٠ ملیۆن دۆلارە و سەدا ٢٠ ی بودجەی یۆنسکۆ پێک دێنێ.

مەحموود عەبباس، سەرۆکی دەسەڵاتی خۆبەڕێوەبەری فەلەستین کە ماوەی ٣٦ ساڵە وەک ئەندامی چاودێری نەتەوە یەکگرتووەکانە، بە ڕەسمی داوای کردوە وڵاتەکەی وەک ئەندامی تەواوی نەتەوە یەکگرتووەکان بناسرێ.

دانیشتنێکی هاوبەش لە نێوان ڕێبەریی حیزبی دیموکراتی کوردستان و کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستاندا

پێشنیوەڕۆی شەممە ١٤ی خەزەڵوەر(٥ی نوامبر)، هەیئەتێکی ڕێبەریی حیزبی دیموکراتی کوردستان بە سەرپەرستیی کاک مستەفا مەولودی، جێگری سکرتێری گشتی وبە یاوەریی مامۆستا عەبدوڵلا حەسەنزادە و ژمارەیەک لە ئەندامانی ڕێبەریی حیزب، سەردانی بنکەی ناوەندیی کۆمەڵەی ەحمەتکێشانی کوردستانیان کرد. هەیئەتی میوان لە لایەن هەیئەتێک لە ڕێبەریی کۆمەڵەی زەحمەتکێشان بە سەرۆکایەتیی کاک ڕەزا کەعبی، جێگری سکرتێری گشتیی کۆمەڵەی زەحمەتکێشان، پێشوازییان لێ کرا.

لە دانیشتنێکی دۆستانەی هاوبەشدا، هەر دوو هەیئەت، کۆمەڵێک پرسی سیاسیی گرنگی کوردستان، ئێران و ناوچەیان هێنایە بەرباس و لێکدانەوە و بۆچوونی خۆیان لە بارەیانەوە، گۆڕییەوە. تازەترین ڕووداو و ئاڵوگۆڕەکان لە کوردستان، گرژیی تازە لە پێوەندییەکانی ئێران و وڵاتانی ڕۆژاوا و ئەگەرە جۆراوجۆرەکانی بەردەم ئێران، دوورە دیمەنی هەڵبژاردنی داهاتووی مەجلیس لە کۆماری ئیسلامیدا و ئەرکی هێز و لایەنەکانی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە گرنگترینی ئەو پرسانە بوون کە لەم دانیشتنە هاوبەشەدا، قسەیان لە سەر کرا . بە پێی لێکدانەوەی هەر دوو لا، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، بە پێی سروشتی دیکتاتۆرانە و توتالیتارانە و نەگونجانی لە گەڵ سەردەم، لە هەر دوو ئاستی نێوخۆ و دەرەوەدا، لە داهاتوودا پتر بەرەوڕووی نارەزایەتی و ململانێ و گوشار دەبێتەوە. ئەوەی گرنگە ئەوەیە کە نەتەوەی کورد و هێز و لایەنە سیاسییەکان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە هەموو حاڵەتێکدا، دەبێ بە یەکگرتوویی و بەرنامە و هەنگاوی هاوبەشەوە، بەرەوڕووی ئاڵوگۆڕەکان ببنەوە بۆ ئەوەی بتوانن شوێنی خۆیان لە سەر ئاڵوگۆڕەکان دابنێن.

دیداری هەیئەتێکی حدک لە گەڵ پارتی سەربەستیی کوردستان

کوردستان و کورد نیوز: لە دانیشتنێکی هەیئەتێکی حیزبی دێموکراتی کوردستان و پارتی سەربەستیی کوردستاندا دواییەن ڕووداوەکانی کوردستان تاوتوێ کرا.

دوانیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە، ٢ ی خەزەڵوەر هەیئەتێکی حیزبی دیموکراتی کوردستان پێک هاتوو لە بەڕێزان برایم زێوەیی بەرپرسی پێوەندییەکانی حیزب لە هەولێر، ئیقبال سەفەری و خەدیجە مەعزوور ئەندامانی کومیتەی ناوەندیی حدک سەرانی بنکەی پێوەندییەکانی پارتی سەربەستیی کوردستانیان کرد و لە لایەن هەیئەتێکی ئەو حیزبە بە سەرپەرستیی بەڕێز عارف باوەجانی پێشوازییان لی کرا.

لەو دیدارەدا کۆمەڵێک بابەتی پێوەندیدار بە دۆزی گەلی کورد و داهاتوی ڕۆژهەلاتی کوردستان و پرسەکانی پێوەندیدار بە کورد و کوردستان باس لێکدانەوەیان لەسەر کرا.

کۆچی دوایی تێکۆشەرێکی بەوجی حیزبی دێموکراتی کوردستان

ڕۆژی یەکشەممە،٨ ی خەزەڵوەر تێکۆشەری دێرینی حیزبی دێموکرات کاک برایم تاهیری، ناسراو بە برایمی پوور زێنەت لە تەمەنی ٥٦ ساڵیدا لە وڵاتی نۆرویژ کۆچی دوایی کرد.

ئیبراهیم تاهیری کوڕی سوفی ئەحمەد ساڵی ١٣٣٤ی لە گوندی بناویلی سەر بە ڕەبەت لە بنەماڵەیەکی نیشتمانپەروەر و گەلدۆست دا لە دایک بوو و ساڵی ١٣٥٨ی هەتاوی بە ڕەسمی ڕیزەکانی ئاشکرای حیزبی دێموکراتی هەڵ بژارد.

کاک برایم زۆر زوو جێگای خۆی لە ناو ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا کردەوە و پلە نیزامی و تەشکیلاتییەکانی حیزبی یەک لە دوای یەک بڕی و ساڵی ١٣٧١ ئەرکی فەرماندەری لکی لە هێزی ئەربابا پێ سپێردرا.

ناوبرا لە ماوەی نیزیک بە ٢٠ ساڵ پێشمەرگایەتیدا هەموو ئەو ئەرکانەی کە حیزبەکەی پێی دەسپارد، بەوپەری لێهاتوییەوە ئەنجامی دەدان و ماوەی ٩ ساڵ بوو کە وەک پەنابەر لە وڵاتی نۆرویژ دەژیا و وەک ئەندامی حیزبی دێموکرات دریژەی بە ژیان و تێکۆشانی خۆی دەدا.

کاک ئیبراهیم نیزیک بە دوو ساڵ لەوە پێش تووشی نەخۆشیی شێرپەنجە هات و دوای ماوەیەکی زۆر بەربەرەکانێ لە گەڵ ئەو نەخۆشییە، ڕۆژی یەکشەممە،٨ی خەزەڵوەر کۆچی دوایی کرد.

«کوردستان» بەم بۆنەیەوە سەرەخۆشی لە بنەماڵە و خزم و کەسوکاری هاوڕێ کاک برایمی پوور زینەت دەکا و خۆی بە شەریکی خەمی بنەماڵەی بەڕێزیان دەزانێ.

بەڕێوەچوونی سمینارێک لە فنلاند بۆ باس لە سەر پرسی ژنانی کورد

یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان لە وڵاتی فنلاند سمینارێکی بۆ خاتوو گوڵاڵە شەرەفکەندی، ئەندامی کومیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان پێک هێنا.

ئەو سمیناره کە ڕۆژی شەممە٧ی خەزەڵوەر لە شاری تورکۆی وڵاتی فینلاند و بەبەشداریی ئەندامانی یەکیەتیی ژنان لەو وڵاتە بەڕێوە چوو، دوو بەشی لەخو گرتبوو.

بەشی یەکەمی سمینارەکە بۆ چەندین باس و تەوەری گرینگی وەک باسێک لەسەر کۆنگرەی سێهەمی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان تەرخان کرابوو کە لە مانگی گەلاوێژدا گیرا و هەروەها باس لەسەر پلاتفۆرمی هاوبەشی ژنانی کورد و باس لە سەر چالاکتر کردنی ژنانی کورد لە تاراوگە کرا.

ئەو باس و تەوەرانە بەپرسیار و تێبینیی بەشداران و بە شیکردنەوەو وەلامدانەوەی پرسیارەکان لەلایەن خاتوو گوڵاڵە شەرەفکەندی کۆتایی پێ هات.

تەرمی هاوڕێ هیوا محەممەدی لە گۆڕستانی شەهیدانی حیزبی دێموکرات بە خاک سپێردرا

تەرمی هاوڕێ هیوا محەممەدی پاش گەیشتنەوەی بە کوردستان لە لەسەر شانی هاوڕێیانی لە حیزبی دێموکراتی کوردستان بە خاک سپێردرا.

پێشنیوڕۆی ڕۆژی هەینی، ١٣ی خەزەڵوەر، تەرمی هیوا محەممەدی پێشمەرگەی پێشوو و ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستان دوای هێنانەوەی لە وڵاتی سویسەوە بۆ کوردستان، لە گۆرستانی شەهیدانی حیزبی دێموکرات و بە ئامادە بوونی ژمارەیەکی بەرچاو لە تێکۆشەرانی حیزب بە خاک ئەسپێردرا. هەر بەم بۆنەوە پێشنیوەڕۆی هەمان ڕۆژ لە یەکێک لە ساڵۆنەکانی سەر بە دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان و بە بەشداریی سەدان کەس لە تێکۆشەرانی حیزب و بنەماڵەکانیان، ڕێورەسمی پرسەو سەرەخۆشیی ناوبراو بەڕیوەچوو.

لەم ڕێورەسمەدا بەڕێز کاک عومەر باڵەکی، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات، پەیامی سەرەخۆشیی دەفتەریی سیاسیی حیزبی بەم بۆنەیەوە پێشکەش بە بنەماڵەی کۆچکردوو و سەرجەم هاوسەنگەرانی و خەلکی سەقز کرد.

هەر لەم پێوەندییەدا کاک عومەر باڵەکی لە پەیامەکەدا سپاسی کۆمیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی لە وڵاتی سویس کرد کە لەو ماوەیەدا بە بۆنەی مەرگی هیوا محەممەدی و ناردنەوەی تەرمەکەی بۆ خاکی پیرۆزی کوردستان ئەرکێکی زۆریان کێشاوە.

جیی وەبیر هێنانەوەیە کە ڕۆژی چوارشەممەی حەتووی ڕابردوو، ٤ ی خەزەڵوەر تەرمی بێ گیانی هیوا محەممەدی لە ماڵەکەی خۆیدا لە وڵاتی سویس دوزرایەوە.

هیوا عەلی محەممەدی ماوەی ٨ ساڵ لە ڕیزی پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا خزمەتی کرد. ناوبراو سێ ساڵ لەمەو پێش ژیانی هەندەرانی هەڵ بژارد و لە وڵاتی سویس گیرسایەوە و هەر لەو وڵاتە بە هەماهەنگی لە گەڵ کۆمیتەی حیزب وەک ئەندام چالاکانە ئەرگەکانی خۆی بەڕیوە دەبرد.

«کوردستان» بە بۆنەی کۆچی دوایی لاوی دڵسۆز و نیشتمانپەروەر و ڕۆڵەی وەفاداری حیزبی دێموکراتی کوردستان، سەرەخۆشی لە بنەماڵەکەی و سەرجەم دۆستان و هاوڕێیانی دەکا.

بەشداریی هەیئەتێکی حدک لە کۆبوونەوەی « ڕاوێژی نەتەوەیی›› لە بروکسێل دا

ڕۆژانی ٢٢ و ٢٣ی ئۆکتۆبری ٢٠١١ (بەرابەر لەگەڵ ٣٠ ڕەزبەر و یەکی خەڵوەر) کۆنگرەی نەتەوەیی کورد لە بروکسێل کۆبوونەوەیەکی بەرفراوانی بۆ نوێنەری حیزب و ڕیکخراوە کوردستانییەکان و کەسایەتییە سیاسییەکان و ڕووناکبیرانی کورد لە بروکسێل پێک هێنا.

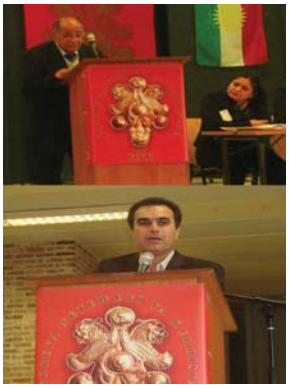

هەیئەتێکی حیزبی دێموکراتی کوردستان پێکهاتوو لە بەڕێزان جەلیل گادانی و کاوە ئاهەنگەری بەشداریی ئەم کۆبوونەوەیان کرد.

لە دوو ڕۆژی کۆبوونەوەکەدا کۆمەڵێک بابەتی گرینگ لە لایەن بەشداران هاتنە بەر باس و لێکدانەوە.

ئەم کۆبوونەوەیە لەلایەن نوێنەرانی لایەنە جۆراوجۆرەکانی بەشدارەوە وەک هەنگاوێکی باش و ئەرێنی هەڵسەنگێندرا و بەشدارانی کۆبوونەوەی « ڕاوێژی نەتەوەیی›› تەئکیدیان لەسەر دووبارە کردنەوەی ئەم دیالۆگ و دانیشتنانە کرد.

شایانی باسە کە هەیئەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە گەرمی بەشداربیان لە باسەکانی ئەو کۆبوونەوانەدا کرد و ڕاو و بۆچوونی حیزبی دیموکراتی کوردستانیان لە سەر مەسەلە باسکراوەکان خستەڕوو. لە کۆتایی کۆبوونەوەی « ڕاوێژی نەتەوەیی»دا بەشداران بڕیارنامەیەکیان لە ٢٢ خاڵدا پەسند کرد.

سکرتێری گشتیی حیزب لە سمینارێکدا لە ئاڵمان:

خەڵکی ئێران پەیامی گۆڕانەکانی ناوچەیان وەرگرتوە و چاوەڕوانی دەرفەتن

ڕۆژی یەکشەممە، ٨ ی خەزەڵوەر کومیتەی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە وڵاتی ئاڵمان، سمینارێکی بۆ بەڕێز خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان پێک هێنا.

لەو سمینارەدا کە بە بەشداریی نوێنەرانی حیزبە کوردستانی و کەسایەتییە سیاسی و ڕووناکبیرەکانی کوردی نیشتەجێی وڵاتی ئاڵمان و دەیان کەس لە ئەندامانی حیزبی دیموکرات لە وڵاتە بەڕێوە چوو، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکرات، کاک خالید عەزیزی لە چوارچێوەی سیاست و بیروبۆچوونی حیزب دا کۆمەڵێک باسی تایبەت بە دوایین ئاڵۆگۆڕەکانی ناوچەکە و پێشهاتە سیاسییەکانی ئێران و کوردستانی لە گەڵ بەشدارانی ئەم سمینارەدا هێنایە گۆڕی.

لە سەرەتای باسەکەی دا کاک خالید عەزیزی بە ئاماژەدان بە ناوەڕۆکی سەرهەڵدانە گۆڕانخوازەکانی وڵاتانی عەرەبی و باکووری ئافریقا، وتی کە خەباتی گەلانی دیکتاتور لێدراو کە داخوازییەکانیان لە سەر بنەمای ڕیزدانان بۆ مافی مرۆڤ و ڕێز گرتن لە مافی گەلان بنیات نراوە لە دێژخایەن دا ئاکامی دڵخوازی لێ دەکەوێتەوە.

بەرێزی لە درێژەی قسەکانی دا باسی لە ڕۆل و کاریگەریی کۆمەڵگەی نێونەتەویی لە سەرخستنی شۆڕشەکانی ئەم دواییانەی وڵاتانی باکووری ئەفریقا و عەرەبی دا کردو ئاماژەی بەو ڕاستییە مێژوویە دا کە لە دونیای دوو جەمسەری دا بەڕژەوەندییەکانی مسکۆو واشنگتۆن لە سەرووی داخوازیی گەلانەوە بوو و وتی: بە پێچەوانەی قۆناغی شەڕی سارد و کایەکانی نێوان دوو جەمسەری واشنگتۆن و مسکۆ، ئەمڕۆکە گەلانی ڕزگاریخواز دەتوانن بە پشتیوانیی کۆمەڵگای نێونەتەویی گەورەترین دیکتاتورەکان بە چۆکدا بێنن و گۆڕانی بنچینەیی لە وڵاتەکانیان دا پێک بێنن.

لە پێوەندی لە گەڵ دابینکردنی مافی گەلانی چەوساوە لە وڵاتانی دیکتاتور لێدراودا بە پشتیوانیی کۆمەڵگای نێونەتەویی، بەرێز سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان ڕۆڵی تێکنۆلۆژی و کەرەستەکانی پێوەندی گرتنی بەرز نرخاندو وتی: پەرەسەندنی تێکنۆلۆژی و وەسایلی ئیرتباتات هۆکاریکی دیکەیە بۆ ئەوەی چیدیکە دەوڵەتان نەتوانن چاوپۆشی لە مافی نەتەوەکان بکەن و داخوازییەکانیان پشت گوێ بخەن.

لە درێژەی قسەکانی داو هەر لە پێوەندی لە گەڵ ڕۆڵی وڵاتانی زلهێزو کۆمەڵگای نێونەتەویی دا کاک خالید عەزیزی ڕۆڵی وڵاتانی لە خێرایی بەخشین بە لە نێوچوونی دیکتاتورەکان لە وڵاتانی ئەفغانستان، عێراق، تونس و لیبی دا بەرز نرخاند و ئەم جۆرە یارمەتیانەی کۆمەڵگای نێونەتەویی بە گەلانی ژێر دەستەی بە قازانجی دابینکردنی مافی گەلان و پەرەپیدان بە دێموکراسیی وەسف کرد کە میللەتانی دیکەش دەتوان بە پشت بەستن بە ئیرادەی خۆیان بۆ وڵاتەکەیان کەلکی لێوەرگرن.

لە بەشێکی دیکەی ئەم سمیناره دا سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ژێر خوێندنەوەی حیزبەکەی دا بۆ ئالۆگۆڕە بنچینەییەکانی ئەم دوایانەی ناوچەکە، پڕژایە سەر بارودۆخی سیاسیی ئەمڕۆی ئێران و ڕایگەیاند کە چارەنووسی کاربەدەستانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێرانیش بەدەر لە دیکتاتورە ڕووخاوەکان نابێ .

بەرێزی لەم پێوەندییەدا وتی: لە گەڵ ئەوەی کاربەدەستانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە ڕێبەر و سەرۆکۆمارەوە وا نیشان دەدەن کە پشتیوانی لە خەڵکی وڵاتانی وەک میسرو لیبی دەکەن و بە ڕووخانی حوسنی مبارەک و قەزافی خۆشحاڵن، بەڵام هیچ گومان لەوەدا نیە کە بۆ خەڵکی ئێران دیکتاتۆرن و چارەنووسیان هەر وەک دیکتاتورەکانی لی بەسەر دێت.

کاک خالید عەزیزی وتی: لە گەڵ ئەوەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران دەیەوێ بە قەیرانخولقینی لە ناوخۆی ئێران و لە ئاستی نێونەتەوەییدا بیروڕای کۆمەڵگای نێونەتەویی بە لاریدا بەرێ و کەیسی جۆراوجۆری ئەمنییەتی بکاتەوە و بە توێپارانکردنی سنوورەکانی هەرێمی کوردستان مەژلوومنمایی بنوێنێ، بەڵام، ئەم ڕێژیمە ڕۆژ لە گەڵ ڕۆژ زیاتر تەریک دەکەوێتەوە و گومانی زیاتری لە سەر ساز دەبێ.

لەم پێوەندییەدا بەرێزی بە باسکردن لە سەر هەڵسوکەوتی هێزە ئەمنییەتییەکانی ڕێژیم و بارودۆخی مافی مرۆڤ لە ئێران و کوردستان و هەروەها گومانی کۆمەڵگای نێونەتەویی لە پەروەندەی هەستەیی ڕێژیم، وتی کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی نە تەنیا بۆ ئەتەوەکانی ئێران سیستمێکی مەقبوول نیە ، بەڵکوو لە ئاستی نێونەتەوییش دا وەک دەسەڵاتێکی خۆ ڕێکخەخەرو ئاژاوەگێر سەیری دەکرێ.

بەرێز سکرتێری حیزب لە بەشێکی دیکەی باسەکەی لەم سمیناره دا باسی لە جۆری دەسەڵاتی داهاتووی ئەو وڵاتانە کرد کە لە ماوەی یەک ساڵی ڕابردوو دا بەرەو ڕووی شۆڕشی خەڵکەکەیان بوونەتەوەو دەسەڵاتی دیکتاتوری تێیاندا کۆتایی پێ هاتوە. بەرێزیان بە پێچەوانەی ئیدیعای ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی ئێران کە پێیان وایە لەم وڵاتانەدا ڕابوونێکی ئیسلامی ڕووی داوەو خەڵکی ئەو وڵاتانە دەسەڵاتی ئیسلامیی لە جۆری ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران دادەمەزرێنن، پێی وایە کە سیستمی داهاتووی ئەم وڵاتانە جۆرێک لە دەسەڵاتی مەزهەبیی میانەڕەو تێیادا پەیڕەو دەکرێ کە مەجال بە هەموو پێکهاتە سیاسی و مەزهەبییەکان دەدات کە وڵاتەکەیان لە سەر بنەمای پێکەوە هەڵکردن بنیات بنێنەوە.

«داهاتووی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران و شەپۆلی گۆڕانکارییەکان و ڕەوتی هەرەسهێنانی دیکتاتورەکان»، تەوەرێکی دیکەی باسەکەی کاک خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان بوو. لەم بەشە لە قسەکانی دا بەرێزیان بە ئاماژەدان بە پشتیوانیی ڕێژیمی تاران لە دەسەڵاتە دیکتاتورییەکەی بەشار ئەسەد لە سوورییە و کردنەوەی چەند دۆسییەیەکی قەیرانخولقینی وەک بوردمانکردنی ناوچە سنوورەییەکانی هەیمی کوردستان،وتی: ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی دەیەوێ بە جۆری خۆ لە لە ژێر تەوژمی شەپۆلی گۆڕانکارییەکان و بە تایبەت ڕەوتی هەرەسهێنانی دیکتاتورەکان ڕزگار بکات. بەڵام ئەوە کاریکی محاڵە و خەڵکی ئێران پەیامی گۆرانەکانیان وەرگرتووە چاوەڕوانی دەرفەتن.

لەم بەشە لە قسەکانی دا کاک خالید بە ئاماژەدان بە سەرهەڵدانی خەڵکی سوورییە دژ بە دەسەڵاتی بەشار ئەسەد، وێڕای بەرز نرخاندنی ڕۆڵی خەڵکی ڕۆژاوای کوردستان لەم سەرهەڵداناندا، وتی : ئالۆگۆڕ لە سووریە دەتوانی خێرایی بە گۆڕان لە ئێرانیش ببەخشێت و سەرنجەکان بۆ سەر کۆماری ئیسلامی چڕتر ببنەوە کە بێگومان لە قازانجی نەتەوەکانی ئێرانە.

داهاتووی چارەنووسی خەباتی خەڵکی ئێران و چۆنیەتی دروستکردنەوەی ئێران لە داهاتووداو هەروەها شوێن و پێگەی کورد لە داهاتووی ئەم وڵاتەدا دوای کۆماری ئیسلامی، یەکێک لە باسە ئەساسییەکانی بەرێز کاک خالید عەزیزی لەم سمیناره دا بوو. بەرێزیان لەم بەشە لە باسەکەیدا بە ئاماژەدان بە شۆڕشی خەڵکی ئێران لە سالی ١٣٥٧ی هەتاویدا وتی: ئێمە وەک کورد لە شۆڕشی ساڵی ٥٧ دا دژ بە ڕێژیمی پاشایەتی موبارزەمان کرد بەڵام زۆری نەکێشا سەرکوت کراین و تا ئێستاش ئەم سەرکوتە هەروا بەردەوامە. کەوابوو کێشەی ئێمە تەنیا بە ئینقلاب کردن چارەسەر ناکرێ. ئەوەی لێرەدا گرینگە ئەوەیە کە ئێمە وەک کورد لە ئەگەری هەر ئالۆگۆڕێک دا لە ئێران شوێن و پێگەمان چی لێدێ و چۆن دەبێ؟

کاک خالید عەزیزی هەر لەم پێوەندییەدا وتی: ئێمە هەم وەک حیزبی دیموکرات و هەم وەک کورد بە نێگەرانییەوە دەڕوانینە داهاتووی ئێران. ئێمە ئەگەر لە لایەک بە ئالۆگۆڕکانی ناوچە دلخوشین، بەڵام بە وەزعیەتی خۆمان وەک کوردو هێزە سیاسییەکان نێگەرانین. ئەگەر ئێمە تەعامول و پێوەندیمان لە گەڵ یەکتر باش نەبێ لە داهاتووی ئێران و لە تاران دا چۆن دەتوانین شوێن و پێگەی خۆمان بچەسپێنین. یەکریزی و پێکەوە کارکردنمان، قورسایی کورد لە تاران و ناوەند دیاری دەکات.

لەم پێوەندییەدا سکرتێری حیزبی دیموکراتی کوردستان جارەیکی دیکە ڕوو بە سەرجەم هێزە سیاسییەکانی کوردستان کە نوێنەرایەتی زۆربەی هەرەزۆریان لە سمینارەکەدا بەشدار بوون ئامادەیی حیزبەکەی بۆ هەر جۆرە هاوکارییەک لە گەڵ هێزە سیاسییەکانی کوردستان لە سەر بەڕژەوەندییەکانی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دووپات کردوە. بەرێزیان لەم پێوەندییەدا بە ئاماژەدان بە بریارنامەیەکی دواییی کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دیموکراتی کوردستان وتی: حیزبی دیموکراتی کوردستان لە دواییین پلینومی خۆی دا جارێکی دیکە ئەو ئەرکەی خستوتە سەر شانی خۆی کە بۆ ئاسایی کردنەوەی نێوان هێزو لایەنەکانی کوردستان هەوڵ بدات.

هەڵبژاردنەکانی داهاتووی مەجلیسی شوورای ئیسلامی ئێران و چۆنیەتی هەڵوێست گرتن لەم پێوەندییەدا تەوڕێکی دیکەی باسەکەی سکرتێری حیزب، کاک خالید عەزیزی بوو کە لەم پێوەندییەدا وتی: ئێمە وەک هەمیشە لە چوارچێوەی بەرژەوەندییەکانی خەڵکی کوردستان دا سەیری ئەو بابەتانە دەکەین. بۆ ئێمە وەک حیزبی دیموکرات نەفسی ئەوەیکە بە پەلە تەحریمی بکەین یا بە پەلە تەئیدی بکەین زۆر گرینگ نیە. بەڵکوو ئەوەی بۆ ئێمە گرینگە ئەوەیە کە لە هەر دووی ئەم هەڵوێستەدا کورد لە ئێران چی دەست دەکەوێ، لە کوێ قەرار دەگرێ و چ مەوقعیەتێک بۆ خۆی دیاری دەکا. بۆیە ئێمە بە وردی خەریکی موتالەعەی ئەو باسەین.

لە دواییین بەشی باسەکەی دا سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە پێوەندی لە گەڵ چۆنیەتی تەعامول لە گەڵ هێزە ئێرانییەکان دا قسەی بۆ بەشداران کردو لەم پێوەندییەدا بە کورتی ڕاو بۆچوونی حیزبەکەی بەم شێوەیە خستە ڕوو: ناکرێ لە داهاتوودا قسە لە ئێرانێکی دیموکرات و یەکپارچە بکرێ بەڵام ڕۆل و پێگەو مافی نەتەوەی کوردو نەتەوەکانی دیکەی تیدا لە بەر چاو نەگیرابێ. لە کۆتاییدا دەڵیم بۆ ئەوەی لە داهاتووی ئێران دا کورد ڕۆلی خۆی هەبێ پێویستە ڕیزەکانمان یەک بخەین.

شایانی باسە کە دوای باسەکەی کاک خالید عەزیزی، ژمارەیەکی بەرچاو لە ئامادەبووان کە لە نوێنەرانی هێزوڵایەنە سیاسییەکانی کوردستان و ئەندامانی حیزبی دیموکرات پێک هاتبوون بەشداربیان لە باسەکەی سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان دا کرد.

پەیامی کۆمیسیۆنی کۆمەڵایەتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ ڕێورەسمی بە خاکسپاردن وپرسەی هاوڕێی نەمر کاک برایم تاهیری

ڕۆژی ٤ی نوامبری ٢٠١١ لە ڕیوڕەسمێک دا کە نزیکەی ٢٠٠ کەس لە ئەندامانی حیزبی دیموکراتی کوردستان و کوردەکانی دانیشتووی وڵاتی نوروێژ تیی دا بەشدار بوون، تەرمی تیکۆشەری بەنرخ کاک برایم تاهیری کە ڕۆژی ٧ی خەزەڵوەر کۆچی دوایی کردبوو، لە شاری درامین بە خاک سپێردرا. لەم ڕیوڕەسمەدا ناسیاوان، دۆستان و هاوسەنگەرانی ئەو نەمرە لە حیزبی دیموکراتی کوردستان و ڕێکخراوە سیاسییەکانی دیکە، پەیام و وتار و بیرەوەرییان لە بارەی خەبات و تێکۆشانی کاک برایم تاهیرییەوە پێشکەش کرد. کۆمیسیۆنی کومەڵایەتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان، پەیامێکی بۆ ئەو ڕیوڕەسمە ناردبوو کە ئەمەش دەقەکەیەتی:

بنەماڵەی دڵبەخەمی نەمر کاک برایم تاهیری !

بەشدارانی بەڕێزی ڕیوەرسمی بە خاکسپاردن وپرسەی ئازیزی کۆچکردوومان !

خوشک و برایانی خۆشەویست !

بە بۆنەی کۆچی دوایی تێکۆشەری بەوەجی حیزبی دیموکراتی کوردستان، هاوڕێی خۆشەویست کاک برایم تاهیری(برایمی پوور زینەت)، جارێکی دیکە لە قووڵایی دڵمانەوە سەرخۆشیتان لی دەکەین. بە پێویستیشی دەزانین لە لایەن خۆمان و ڕێبەرایی حیزبی دیموکراتی کوردستان وسەرجەم کادرەکان، پێشمەرگەکان و بنەماڵە حیزبییەکان لە کوردستان، سوپاس وپێزانینی خۆمانتان پێ ڕابگەیەنین کە ئەوپەری دڵسۆزی وئەمەگناسیتان لە چەند ڕۆژی ڕابردوو دا، لە پێوەندی لە گەڵ کۆچی دوایی ئەو تێکۆشەرە بەنرخەدا لە خۆتان نیشان داوە.

هاوڕی برایم تاهیری، ئەو تێکۆشەرە بە بیروباوەڕەی دیموکرات بوو کە زیاتر لە سێ دەیە لە تەمەنی کورتی خۆی، وەک پێشمەرگەی ئازا، فەرماندەری لیهاتوو و کادری بە ئەزموون و ئەندامی بەوفا لە ڕیزەکانی حیزبی دیموکرات دا، بردەسەر. ئەو تەنانەت لەم دوو ساڵەی دوایەش دا کە بە داخەوە تووشی نەخۆشی ببوو، لە جێبەجێکردنی ئەرکەکانی و لە دڵسۆزی نواندن بەرامبەر بە حیزبەکەی و خەباتی ڕەوای نەتەوەکەی، غافل نەبوو. ئەو هاوەڕدییەی لە دەرەوەی وڵات وبە تایبەتی لە وڵاتی نوروێژ، هەروەها لە نێو تێکۆشەرانی دیموکرات لە کوردستان، بە بۆنەی مەرگی ئەو ڕۆڵە دڵسۆزەی حیزبمان دیتوومانەو دەیبینین، لە جێگای خۆی دایە. کاک برایم شایانی ئەو ڕیزو خۆشەویستی و ئەمەگناسییەیە، چونکە چی لە توانای دا هەبوو، بە ئیخلاسەوە، پێشکەشی حیزبی دیموکراتی کوردستان ونەتەوەکەی کرد.

جارێکی دیکە بۆ ئەندامانی بنەماڵە بەڕێزەکەی و کەسوکاری خۆشەویستی کۆچکردوومان، سەبرو خۆراگری بە ئاوات دەخوازین. سوپاس و دەستخۆشی بۆ ئێوەش کە لە جیاتی ئێمەش ئەرکی بەڕێکردن و دواماڵاوایی لەگەڵ ئەو هاوڕێیە بە جێ دێنن.

بەرز وبەڕێز بێ یاد و ناوی ڕۆڵەی وەفاداری دیموکرات کاک برایم تاهیری،

سەربەرزی و شانازی بۆ بنەماڵە بەڕێزەکەی،

بە هیوای ئەو ڕۆژەی کە نەتەوەکەمان شایەدی وەدیهاتنی ئاوات و ئارەزووەکانی کاک برایم تاهیری و سەرجەم ڕۆڵە تێکۆشەرەکانی دەبێ.

حیزبی دیموکراتی کوردستان
کۆمیسیونی کۆمەڵایەتی
٢٠١١/١١/٤

بۆ ئاگاداری بەڕێز ئەحمەد شەهید و ستافەکەی لە شووڕای مافی مرۆڤ دا

عەلی بداغی

ڕۆژی ٢٣ ی ڕەزبەر، ئەحمەد شەهید ڕێبەرتیری تایبەتیی شووڕای مافی مرۆڤی نەتەوەیە بەگگرتووەکان بۆ ئێران یەکەم ڕاپۆرتی خۆی لە سەر بارودۆخی مافی مرۆڤ لە ئێران بڵاو کردەوە، ڕاپۆرتێک کە کاردانەوەی جیاوازی هەم لە نێو چالاکان و ناوەندەکانی مافی مرۆڤ و هەم لە نێو کاربەدەستانی حکوومەتیی وڵاتان بە تایبەت لە ئێراندا لێ کەوتەوە.

دیارە هەر لەجێدا دیاریکردنی ڕێبەرتیریکی تایبەتی بۆ ئێران بۆ لێکولینەوە لە بارودۆخی مافی مرۆڤ لەو وڵاتە، بە تایبەت دوای ئەوەی کە لە ساڵی ٨١ ی هەتاوییەوە و لەو کاتەوە کە بڕیارنامەی پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە ئێران لە کۆمیسیۆنی مافی مرۆڤی نەتەوە یەکگرتووەکان دەنگی نەهێنایەوە و کۆتایی بە مەئموریەیە موریس کاپیتورن، سێهەمین ڕێبەرتیری کۆمیسیۆنی مافی مرۆڤ بۆ ئێران هات، هەنگاوێکی دڵخۆشکەر بۆ چالاکانی مافی مرۆڤ بوو؛ بەڵام یەکەمین ڕاپۆرتی ئەحمەد شەهید دوای بە ڕەسمی دەسبەکاربوونی لەو ئەرکەدا نەیتوانی چاوەڕوانییەکانی چاوەدێران و چالاکانی مافی مرۆڤ لە ئێران و کۆمەڵگەی جیهانیدا وەدی بێنێ. وەک بڵێی ئەحمەد شەهید بۆ خۆشی هەستی بەوە کردبێ، هەر دوابەدوای بڵاو بوونەوەی ڕاپۆرتەکەی لە ڕووتکردنەوەیەکدا ڕایگەیاند کە بە هۆی کەمیی کات نەیتوانیوە ڕووماڵی هەموو پێشێلکردنەکانی مافی مرۆڤ لە ئێران بکا و تەنیا ویستوویەتی قامک لە سەر کۆمەڵە خاڵێکی گرینگی پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە ئێران دابنێ کە کاربەدەستانی ئەو وڵاتە ناچار بە وەڵامدانەوە بکا. بەڵام بێ لەبەرچاو گرتنی ئەو ڕەخنە و تێبینییانەی چاوەدێرانی مافی مرۆڤ لە سەر ئەو ڕاپۆرتە هەیانە و، بێ سەرنجدان بەو پاساوانەی ئەحمەد شەهید وەک کەمیی کات و نەبوونی دەرەتان و ئێمکانی سەفەر بۆ ئێران بۆ لاوازیی ڕاپۆرتەکەی هێنایەتەوە، ئێستا کە ئەحمەد شەهید دەبێ لە مانگی ڕەشەممەدا دووهەمین ڕاپۆرتی خۆی بڵاو بکاتەوە؛ خستنە بەرباسی چەند خاڵ بۆ بەرچاوڕوونیی بەڕێزیان گرینگە، بۆ ئەوەی دووهەمین ڕاپۆرتی پوختتر، وردتر و گشتیتر لە یەکەم ڕاپۆرتی بێتە دەرێ و چاوەڕوانیی چالاکان و چاوەدێرانی مافی مرۆڤ بێنێتە دی.

یەکەم شت پێویستە کە ئەحمەد شەهید و ستافەکەی سەرچاوەکانی زانیاری وەرگرتنیان لەوە بەرفراوانتر بکەن و زیاتر لەوە پشت بەو ئامار و بەڵگانە ببەستن کە لە لایەن گرووپ و ناوەندەکانی چالاکی مافی مرۆڤی ئێرانەوە بۆیان دەچێ و لەو نێوەشدا تێروانینی ناوەندگەرایانە لە پێناو « ملاحظات» سیاسی وەلا بنێن و زیاتر چاویان بە ڕووی پێشێلکردنی مافی مرۆڤی نەتەوە بندەستەکان لە ئێراندا بکەنەوە، ئەوەی کە لە ڕاپۆرتی یەکەم دا کاڵ و کەم دیار بوو. سرووشتییە کە ئەگەر ئەحمەد شەهید بتوانی سەردانی ئێران بکا، ئەوە بە سەرکەوتنێک بۆ ئەو لە کارەکەیدا دادەنرێ بەڵام با بەڕێزیان لەوە دڵنیا بێ کە ئەگەر بە فەرزی مەحال ئێران ئێزنی ئەو سەردانەشی پێ بدا، دیسانەکەش هەموو چالاکییەکانی ناویراو هەر لە ژێر کۆنترۆڵی کاربەدەستانی ئێراندا دەبێ و هیچ ئازادییەکی جموجۆڵ بۆ دیتنی کەسان و شوێنەکان بە دڵخوازی خۆی پێ نادرێ. ئەزموونی ئەوەش لە کۆیادی چالاکانی مافی مرۆڤدا ماوەتەوە کە کاتی خۆی گالیندۆپۆل، دووهەمین ڕێبەرتیری کۆمیسیۆنی مافی مرۆڤ توانیبووی لە دەیەی ٦٠ ی هەتاویدا سەردانی ئێرانیش بکا، بەڵام زۆربەی جینایەتە سامناکەکانی کۆماری ئیسلامی هەر لەو کاتانەدا لە ئێران و کوردستان ڕوویان دا.

دووهەم شت وردبینیی زیاتر لە چەندایەتی و چۆنایەتیی بوارەکانی پێشێلکردنی مافی مرۆڤە کە لەو بارەوە ئاماژە بە چەند خاڵێک پێویستە. ئەحمەد شەهید لە ڕاپۆرتەکەی یەکەمیدا بە ئاماژە بە ئەژماری حوکمی ئێدامە سیاسییەکان لە ئێران دەڵێ کە لە ساڵی ٢٠١١ ی زایینیدا ٣ چالاکی سیاسی و عەقیدەتی ئێعدام کراون و نە ناویان دێنی و نە ئاماژە بە ڕەگەزیان دەکا؛ لە حاڵێکدا ژمارەی ئێعدامکراوانی سیاسی لە ماوەی ئەو ساڵدا لانیکەم ١١ کەس بووە کە حوسێن خزری و فەرهاد تارم، چالاکانی سیاسیی کورد دوو کەس لەو ئێعدامکراوانە بوون و عەلی سارمی، جەعفەر ئاقایی، زەهرا بەهرامی، محەمەد عەلی حاجی ئاقایی، شەهرام ناروویی، مەحموود بەراهویی، جەهانبەخش بەراهویی، عەزیز خاکزاد و زهوور ئەحمەد، نۆ کەسەکەی دیکە بوون کە بە بێ ئەوەی دەستیان بۆ هیچ کردەیەکی توندوتیژیش بردبێ، بە تاوانی جیابیری! و بەشداریی چالاکانەیان لە خۆپیشاندانەکانی دوای هەڵبژاردنەکان و ئەندامەتیی پێشوویان لە ڕێکخراوە سیاسییەکانی دژبەری کۆماری ئیسلامی لە سێدارە دران.

دیارە ئەحمەد شەهید لەوانەیە نەیزانیبێ کە هەر ئێستا ١٧ زیندانیی سیاسی لە ئێران حوکمی ئێعدامیان بۆ بەشی جێبەجێ کردنی حوکمەکان نێردراوە و هەر کات و ساتێک لەوانەیە لە سێدارە بدرێن و لەو ١٧ کەسەش، ١٢ کەسیان کوردن.

هەر لەو پێوەندییەدا ئاماژە بە خاڵێکی دیکەش جێی خۆیەتی. ئەحمەد شەهید لە ڕاپۆرتەکەیدا دەڵێ کە لە ماوەی ١٠ مانگی ساڵی ٢٠١١ ی زایینیدا و تا ئەو کاتەی ڕاپۆرتەکەی نووسیوە، ٢٠٠ کەس لە ئێران لە سێدارە دراون، لە حاڵێکدا هەر بە پێی ئاماری بڵاوکراوە لە خودی میدیاکانی سەر بە کۆماری ئیسلامیدا ئەو ئەژمارە ٣٠٨ کەس بووە کە بە ناو و نیشانەوە ڕێکەوتی لە سێدارەدرانیان بڵاو کراوەتەوە. ئەوە جیا لەوەی کە گرووپ و ناوەندەکانی مافی مرۆڤ ناونیشانی ١٣٩ ئێعدامکراوی دیکەشیان ئاشکرا کردوە کە بە شێوەی نهێنی و ڕانەگەیەندراو لە سێدارە دراون و بەو پێیە، پێچەوانەی ئەوەی بەڕێز ئەحمەد شەهید باسی دەکا، ژمارەی ئێعدامکراوان لە ئێران تا کاتی نووسینی یەکەم ڕاپۆرتی بەڕێزیان نەک ٢٠٠ کەس، بەڵکوو ٤٤٧ کەس بووە.

جیا لەوەش و هەر لە پێوندی لەگەڵ سیاسەتی کوشت و کوشتاری کۆماری ئیسلامی سەرنجی بەڕێز ئەحمەد شەهید بۆ ڕاستییەکی دیکە لە کوردستان ڕادەکێشم. ئێستا کە بەڕێزیان ساڵی ٢٠١١ ی کردۆتە مەبنای دەرخستنی پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە ئێران، هەر لە ماوەی ئەوساڵدا و تا ڕێکەوتی بڵاوبوونەوەی یەکەم ڕاپۆرتی بەڕێزیاندا هێزە چەکدارەکانی کۆماری ئیسلامی لە ناوچە سنوورییەکانی کوردستان ٦٣ کەس لە کۆڵبەران و کاسبکارانی کوردیان سەرەڕۆیانە بە زەبری چەکەکانیان کوشتوە و ٧١ کەسیشیان بریندار کردوە. تاوانی ئەو کەسانە ئەوە بووە کە بە هۆی بێکاری و بێبەرەتانی لە ناوچە سنوورییەکانی نێوان ئێران و عێراق شمەک و کەلوپەل و پێدا و یستییە کانی خواردن و کەلوپەلی بێهداشتی و ئامێری ئەلەکترۆنیکیی وەک سەتەلایت و «ئێل سی دی» یان ئاودیوی ئێران کردوە، بەڵام بێ ئەوەی بگیرێن و لە ناوەندێکی قەزاییدا لێیرسینەوەیان لێ بکرێ، هەروا سەرەڕۆیانە دراونەتە بەر دەسرێژی هێزەکانی کۆماری ئیسلامی. دیارە بۆ ئاگاداریی بەڕێزیان کوشتاری سەرەڕۆیانەی کۆڵبەران و کاسبکارانی کورد ڕەوتێکی بەردەوام و سیاسەتێکی چەسپاوی کۆماری ئیسلامی دەرحەق بە گەلی کوردە کە بە شێوەی سیستماتیک لە کوردستان بەڕێوە دەچێ و هەوڵ دەدرێ لە نووسینێکی تایبەتدا بە وردی و بە ڕووڕوی ژمارەی کوژراوان و بریندارانی چەند ساڵی ڕابردوو لە کوردستان بەو هۆیەوە، بە ناو و نیشان و ڕۆژی کوژران و تەقە لێکران و بریندار بوونیان بۆ بەڕێزیان بنێردرێ، تا باشتر لایەنە جیاوازەکانی پێشێلکاریی مافی مرۆڤ لە کوردستانی لە لا ڕوون بێتەوە.

کوژرانی سانع ژاڵە و محەممەد موختاری، دوو خوێندکاری دیکەی کوردیش کە لە خۆپیشاندانەکەی ڕۆژی ١٤ ی ژانوییەی ٢٠١١ لە تاران و لە لایەن هێزە ئەمنیەتییەکانەوە درانە بەر گوللە، لە جێی خۆی، کە بەڕێز ئەحمەد شەهید هەر ئەپڕژاوەتە سەری و لای لێ نەکردۆتەوە و، ئەو نموونە زەقە لە پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە ئێرانی لەبیر کردوە.

یەکێکی دیکە لە خاڵە سەرنجڕاکێشەکان کە ڕاپۆرتی یەکەمی ئەحمەد شەهیددا، بە تەوەر کردنی بارودۆخی چالاکانی سیاسی لە ئێرانە کە لەو نێوەدا تەنیا ئاماژە بە پێشێلکردنی مافەکانی سێ کەس، مووسەوی، کەڕووبی و تەبەرزەدی دەکا، کە ئەوەش لە جێدا، جێی لێ وردبوونەوە و کورتە شیکارییەکە.

ڕاستە کە بەڕێزان مووسەوی و کەڕووبی و تەبەرزەدی لە تاران دادەنیشن و ناوبانگی جیهانییان هەیە، بەڵام هەن کەسانێکی دیکە لە گیراوانی سیاسیی لە ئێران کە بە دەیان قات زیاتر لەو بەڕێزانە مافەکانیان پێشێل کراوە. هەر بۆ نموونە کەسانێکی وەک محەممەد سدیق کەبودوەند، سەروٚک و دامەزرێنەری ڕێکخراوی مافی مرۆڤی کوردستان کە تەنیا بە تاوانی! بەرگری لە مافی مرۆڤ لە ئێران و دامەزراندنی ڕێکخراوەیەک بۆ ئەو مەبەستە حوکمی ١١ ساڵ زیندانی بەسەردا سەپاوە و لە ماوەی سێ ساڵی ڕابردوودا کە لە زیندانە، بۆ تاقە یەک دەقیقەش ئێزنی مەرەخەسی و چاوپێکەوتنی حزووری لە گەڵ بنەماڵەکەی پێ نەدراوە.

دیارە ئەگەرچی ئەحمەد شەهید لە ڕاپۆرتەکەی یەکەمی خۆیدا هیچ ئاماژەیەکی بە ژمارەی گیراوانی سیاسی لە ئێران نەکردوە، بەڵام بەڕێزیان ئاگادار دەکەینەوە کە هەر لە ماوەی ئەو ١٠ مانگەی ساڵی ٢٠١١ کە بەڕێزیان زوومی لە سەر کردوە، لە کوردستان ٣٨٩ کەس بە تاوانی چالاکیی سیاسی، جیابیری و عەقیدەتی لە لایەن ناوەندە ئەمنیەتییەکانەوە گیراون و ٨٨ کەس لەو گیراوانە بە تۆمەتی « هەوڵدان دژی ئەمنیەتی وڵات» دادگایی و لە لایەن ناوەندە قەزاییەکانی کۆماری ئیسلامییەوە حوکمی لە ٦ مانگ زیندانەوە تا ٢٥ ساڵ زیندان، شەش کەسیشیان

هەر لە ماوەی ئەو ١٠ مانگەی ساڵی ٢٠١١ کە بەڕێزیان زوومی لە سەر کردوە، لە کوردستان ٣٨٩ کەس بە تاوانی چالاکیی سیاسی، جیابیری و عەقیدەتی لە لایەن ناوەندە ئەمنیەتییەکانەوە گیراون و ٨٨ کەس لەو گیراوانە بە تۆمەتی « هەوڵدان دژی ئەمنیەتی وڵات» دادگایی و لە لایەن ناوەندە قەزاییەکانی کۆماری ئیسلامییەوە حوکمی لە ٦ مانگ زیندان و، شەش کەسیشیان حوکمی ئێعدامیان بە سەردا سەپاوە

ل ٦

هاوەدەردی بە بۆنەی کارەساتێکی ئینسانی بە هۆی بوومەلەرزەوە لە باکووری کوردستان

بوومەلەرزەی نیوەڕۆی یەکشەممە لە باکووری کوردستان کە توندییەکەی ٧/٢ ڕیشتێر بوو، بووە هۆی ڕوودانی کارەساتێکی ئینسانی لە شارەکانی ئەرجیش، وان و شارۆچکە و گوندەکانی دەوروبەردا.

ئەم بوومەلەرزەیە جگەلە پێکهێنانی وێرانییەکی زۆر، گیانی ژمارەیەکی زۆر لە دانیشتووانی ناوچەی بوومەلەرزی لێدراوی ئەستاندوە. تا ئێستا تەرمی سەدان کەس لە قوربانییەکانی ئەم بوومەلەرزەیە، کۆ کراونەتەوەو ژمارەیەکی زۆر زیاتر لەژێر بینایە و خانووە ڕووخاوەکان دا ماونەوە، هەربۆیەپێشبینی دەکرێ ژمارەی قوربانییەکان بگاتە نزیکەی هەزار کەس.

توندیی ئەم بوومەلەرزەیە بە ڕادەیەک بووە کە لە ڕۆژهەلاتی کوردستانیش ژمارەیەک لە شارو شارۆچکەکان وەک چالدران، خۆی، ماکۆ، سەڵماس و ورمێی گرتۆتەوە، هەروەها لە باشووری کوردستانیش شارەکانی دهۆک و زاخۆ و گوندەکانی دەوروبەر بە هۆی ئەم بوومەلەرزەیە هەژاون.

دیارە لە هەر دوو بەشی ڕۆژهەلات و باشووری کوردستانیش، بوومەلەرزەکە وێرانی و زیانی ماڵیی بە دواوە بووە و هەواڵێک لە خەساری گیانی لەو دوو بەشە، بڵاو نەبۆتەوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بۆنەی ئەم کارەساتەگەورە مرۆییە لە ئاکامی ڕوودانی بوومەلەرزە لە کوردستان و لە نێو نەتەوەی کوردداا، هاوەدەردی و هاوخەمیی خۆی بە دانیشتووانی شارو گوندە بوومەلەرزە لێدراوەکان بەتایبەتی و بە سەرجەم خوشک و برایانمان لە باکووری کوردستان و نەتەوەی کوردبەگشتی ڕادەگەیەنێ.

ڕۆلەکانی نەتەوەی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان!

پێشگیری لە زۆرتربوونی ژمارەی قوربانییەکان و کەمکردنەوە لە ئازار و مەینەتی ئەو کارەساتە دلتەزێنە، لەگەڵ هەوڵ بە دەنگەوە هاتن و بەشداری لە هەڵمەتێکی نەتەوەیی بە مەبەستی فریاکەوتنی بوومەلەرزە لێدراون دایە. ئێستا کاتی ئەوەیە خەڵکی بەشە جۆراوجۆرەکانی کوردستان، بەتایبەتی ئەو شارو ناوچانەی لە شوێنی کارەساتەکە نزیکترن، قۆڵی لێ هەڵماڵن و بۆ فریاکەوتنی خوشک و برا بوومەلەرزە لێدراوەکانیان، دەستوبرد بکەن. لە سەر کاربەدەستان لە هەموو بەشەکانی کوردستان و وڵاتی دراوسێیە کە کارهاسانی بکەن بۆ ئەوەی تاکەکانی نەتەوەی کورد ئەرکی مرۆیی و نەتەوەی خۆیان لەم پێوندییە دا جێبەجێ بکەن و یارمەتییە ئینسانی و ماددییەکانیان بگەیەننە لیقەوماوان.

جارێکی دیکە سەرەخۆشی لە بنەماڵە و کەسو کاری قوربانییەکان دەکەین و ڕزگار بوونی هەرچی زووتری لیقەوماوان و چاک بوونەوەی بریندداران و ئازارپێگەیشتووان بە ئاوات دەخوازین.

هیوادارین دەوڵەتی تورکیە و نەتەوەی تورکیش ڕوودانی ئەم کارەساتە مرۆییەگەورە لە نێو نەتەوەی کورد لە باکووری کوردستان دا، وەک دەرفەتێک بۆ نیشاندانی هەرچی زیاتری نیازپاکی و ئەرکی هاونیشتمانەتیی خۆیان بە کار بێنن و نەک هەر گوشار و بەربەستەکانی پێشوو لە سەر خەڵکی کوردستان لابەرن، بەڵکوو بەپێکهێنانی کار هاسانی و وەرێخستنی هەڵمەتێکی گشتی لە ئاستی تورکیە دا بۆ فریاکەوتنی بوومەلەرزە لێدراوان و هاوەدەردی لەگەڵ خەڵکی باکووری کوردستان، لاپەڕەیەکی نوێ لەپێوەندیی دەوڵەتی تورکیە و نەتەوەی تورک لەگەڵ هاونیشتمانە کوردەکانیان هەڵ بدەنەوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان
دەفتەری سیاسی
١٣٩٠/٨/٢
٢٠١١/١٠/٢٤

کوردەکانی قەزوین، لە وتوێژ لەگەڵ ڕۆژنامەنووسێکی کوردی قەزوینی دا

دیمانە: مەحموود شەریفی تایبەت بە ڕۆژنامەی «کوردستان»

سووسەن محەممەد خانیی غەیاسوەند لە گوندی کوردنشینی شیرین سوو (زێدی دایکی) کە دەکەوێتە ٦٥ کیلۆمیتریی شاری قەزوین، لە دایک بووە. سێ ساڵ لە گوندی قزلدەرە (زێدی باوکی و لە تەنیشت گوندی شیرین سوو) ژیاوە. خاتوو سووسەن لە ساڵی ١٣٧٧دوە هاوکات لەگەڵ دامەزراندنی (حوزە هنری) پاریزگای قەزوین بە نووسینی چیرۆک، سیناریۆ و فیلمسازی دەستی کرد بە چالاکیی هونەری، کە تەنیا یەکێک لە کورتە چیرۆکەکانی لە بلاڤۆکی خۆی (ولایت)ی شاری قەزوین ئێزنی بلاوکردنەوەی پێدرا. دوو فیلمنامەشی لە بانکی فیلمنامەی خانەی سینەمای ئێران تۆمار هێنابوو بۆ داوەرانی کێبەرکی کە بە بیانووی بەزاندنی هێڵی سوور و پرۆپاگەندە بۆ هەڤسێکسوێلی چیرۆکەکەی لە کێبەرکی دەرهاوێژن بەلام هیچ کام لە داوەرەکان ئەو داواکارییەیان قبووڵ نەکرد.

خاتوو سووسەن تا ساڵی ١٣٨٤ لە شاری قەزوین هاوکاری بلاڤۆکەکانی «حدیث» و «طلوع»ی دەکرد، پاشان دەچێتە تاران و کار دەگەڵ بلاڤۆکی ئێران ئێکسپورتس دەکا. ئاخری ئۆخرییەکانی ساڵی ١٣٨٧ وەک هەواڵنێر کار بۆ ریکخراوی مافی مرۆڤی کوردستان دەکا و هەر بەم هۆیەشەوە لە بلاڤۆکی پێشووتر دەردەکرێ. پاشان ئاڵۆزییەکانی دوای هەڵبژاردنی خولی دەیەمی سەرکۆماری چەند ڕاپۆرتێک لەسەر خۆپێشاندانی خەڵکی تاران ئامادە دەکا و لە سایتەکانی وەک «کوردانە» دا بڵاوی دەکاتەوە. لە یەکێک لە خۆپێشاندانەکاندا دەکەوێتە بەر هێرشی مەئمووری ئەمنییەتییەکانەوە و بە توندی بریندار دەبێ کە دواتر ناچار توشی نەشتەرگەری بوو. ناوبراو ڕاپۆرتێک لەسەر کوشتنی گەلی کورد لە ساڵی ٧٧ دا ئامادە دەکا و بڵاوی دەکاتەوە. خاتوو سووسەن لە سۆنگەی ئەم چالاکییانەی دا لە دادگاییەکی نادادپەروەرانە دا بە پرۆپاگەندە دژی تەنهایی نەتەوەیی مەحکووم دەکرێ. ناوبراو پاش ئەوەی لە زیندان ئازاد دەبێ دیسان بڕوبیانووی پێ دەگرن و بانگهێشتی ئیتلاعات دەکرێ. هاوینی ٨٩ بە هاوکاری ڕۆژنامەنووسی کوردی کرماشانی «ژیلا گلغبر» ڕاپۆرتێک لەسەر بارودۆخی بریندارانی و خەسار دیتووەکانی گوندی زەردەی کرماشان ئامادە دەکا کە شیمیایی لێ درووە.

ڕێژیم دەستی لێ هەڵناگرێ و لەسەر ڕاپۆرتێکی لە بارەی زیندانییەکی سیاسیی کوردەوە بڕیاری گرتنی دەردەچێ، کە بە ناچار دەبێ ئێران بەجێهێڵێ و ڕوو بکاتە باشووری کوردستان. ئیستاش هەوڵ دەدا بە نووسینی ڕاپۆرت لەسەر کوردە دوورخراوەکانی قەزوین سەرنجی میدیای کوردی بۆ ئەو بەشە دابڕاوە لە نیشتمان ڕابکێشێ.

ئیستاش دیمانەی تایبەتیی ڕۆژنامەی «کوردستان» دەگەڵ خاتوو سووسەن لەسەر کوردەکانی قەزوین و... دەخوێنێنەوە.

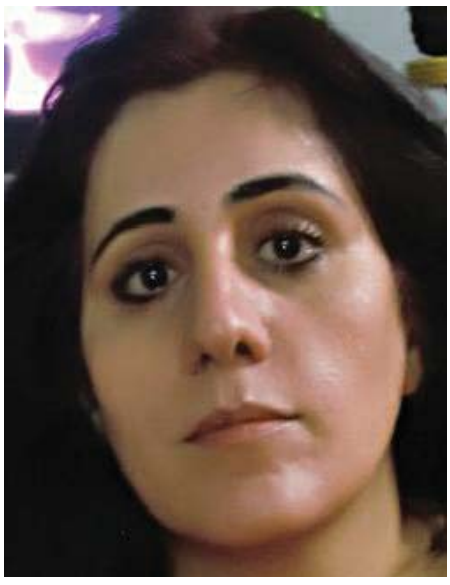

پ: کوردەکانی قەزوین کەی و لە کام ناوچەی کوردستانەوە بۆ قەزوین کۆچیندراون و مەبەست لەو کۆچە چی بووە؟

و: کوردەکانی قەزوین لە قۆناخی مێژوویی جۆراوجۆر دا هێندراونەتە ئەم ناوچەیە کە لە کتێبە مێژوویەکاندا باس لەسەر زیاتر لە دوو قۆناخی کۆچاندن دەکرێ. سەردەمێک لە زەمانی سا عەبباسی سەفەوی دا کە شیمانە دەکرێ یەکەم گرووپ بووبن و هۆکارەکەشی دروستکردنی قەڵغانێکی بەرگری لە خێلاتی کورد بوو بەرانبەر بە هێرش و دەستدرێژیی هێزە دەرەکییەکان و بە واتایەکی دیکە پاراستنی سنوورەکانی ئیمپراتوریی شا عەبباس و حکومەتەکەی لە لایەکی دیکەشەوە هەڵقەندنیان لە نیشتمان دەبووە هۆی لاواز بوونی کوردەکان کە لە ڕۆژئاوای ئیمپراتوریەکەی دا هێز و دەسەڵاتیان گوایە شای نیگەران کردبوو. لە کتێبەکاندا باس لە هەڵقەندنی گرووپێکی دیکەی کورد کراوە کە لە زەمانی ڕەزا شا بە مەبەستی پێکهێنانی حکومەتێکی کۆچیی (متمرکز) کە ڕاست دژی سیستمی فیدراڵییە بۆ ئەو ناوچەیە کۆچیندراون. هێزە کوردەکانی سەر سنوور جۆرێک لە جۆران بە هەرهشە بۆ سەر حکومەتی کۆچیی ڕەزا خان دەژمێردران. بە لاواز کردنی هێزی کوردەکان لە سنوورەکان، ڕەزا خان ویستی ئەم ناوچانە بە (قشون)ی ناوەندی بپارێزێ. جان فوران لە کتێبی خۆڕاگریی لەرزۆک دا دەنووسێ: «چاکسازیی بنەڕەتیی ڕەزا خان، پێکهێنانی ئەرتەشێکی بەهێز بوو کە دەسەڵاتی دەوڵەت لە هەموو شوێنێک جێبەجێ بکا».

لە پێوەندی دەگەڵ ئەوەی کە کوردەکانی قەزوین لە کام ناوچەی کوردستانەوە کۆچیندراون؛ دەبێ بڵێم ئەو کوردانە بە پێچەوانەی کوردە دوورخراوەکانی ناوچەکانی دیکەی ئێران بەهۆی ئەوەیکە لە خێل و عەشیرەتی جۆراوجۆر و زاراوە و مەزهەبی جۆراوجۆر پێک دێن و هەروەها لە قۆناخی مێژوویی جۆراوجۆر دا هێنراون ئاتوانین بڵێین هەموویان لەم ناوچەیەی کوردستان بۆ وێنە کرماشان یا ئیلام یا لوڕستان یا سنەوە کۆچیتراون. دەبێ شوێنی نیشتەجێبوونی هەر خێلێک لەم کوردانە بە جوێ باسی لێ بکرێ. بۆ وێنە تایفەکانی مافی و کاکەوەند بە زاراوەی هەورامی دەدوێن کە دەبێ لە لای سنە و کرماشانەوە هێنرابن کە لە شارە گرنگەکانی ئەم زاراوەیەش دەتوانین باس لە پاوە، نەوسوود، نودشە، بیارە و حەڵەبجە بکەین.

یا تایفەی چگینی لە قەزوین و ناوچەی تارمی خواروو قەزوین بە زاراوەی لۆری دەدوێن کە دەبێ شوێنی سەرەتایان پاریزگای لوڕستان، شارستانی دورە، ناوچەی ویسیان بێ. چگینی یەکان جگە لە لوڕستان لە ئیلام، خوزستان، مەرکەزی، فارس و تەنانەت گیلانیش دەژین. یا بۆ وێنە غەیاسوەندەکانی قەزوین کە زیاتر بە زاراوەی لەکی دەدوێن، شوێنی نیشتەجێ بوونیان ئیلام و لوڕستان و کرماشانە. غەیاسوەندەکان لە پاریزگای ئیلام لە دەرەشار، دێهلۆران، ئابدانان دەژین. لە پاریزگای لوڕستان لە خورەم ئاباد، دلدیر، نەهاوەند و پولدوختەرن. تایفە کوردەکانی دیکەی قەزوینیش هەر کام بەم جۆرەن.

پ: دوای بڵاوبوونەوەی ئەو ڕاپۆرتە شێکارییەی بەریزتان لە ژێر ناوی «لە بارەی کوردەکانی قەزوین و تایفەی غەیاسوەند» بۆ یەکەم جار تا ڕادەیەکی زۆر سەرنجی میدیای کوردی بەرەو ئەم بەشە لە گەلی کورد ڕاکێشرا. دەتوانن باس لە هۆکارەکەی بکەن؟

و: «از دل برود هر آنکس از دیده برفت». خەڵکی کۆچیندراوی کوردی قەزوینی ماوەی چەندین سەدەیە لە کوردستان نەمان. بۆیە لە بیر چوونەوە و کەس بەم شێوەیە پێیانی نەزانیوە. لە سەرەتای هەمان ڕاپۆرتیشدا باسم لێ کردوە، کە باس لە کوردە دوورخراوەکان دەکرا، یەکسەر خوراسانمان بیر دەکەوتەوە. بەداخەوە خەڵکی کوردستان یا هەر بە کوردەکانی قەزوینی نەدەزانی یان ئەوەی زانیارییان لەسەریان کەم بوو. کوردەکانی خوراسان لە ڕێگەی ئەم کتێبانەی لەسەریان نووسراوە یا چالاکییەکانی خۆیان و یا ئەو ڕاگەیەندنانەی دەستیان پێی ڕاگەیشتوە توانییویانە باش خۆیان بناسێنن بۆیە لەبیر نەکراون، بەڵام بەداخەوە کوردەکانی قەزوین چونکە ئەم دەرفەتانەیان بۆ نەڕەخساوە لەبیر چوونەتەوە. ئیستاش دوای سەدەها دەڵێین ئیمەش هەین.

من ئەم دژ کردەوەیە و سەرنجی میدیای کوردیم پێ شتێکی سروشتییە. هەر بۆ خۆتان ئەگەرئیستا بزانن لە شوێنێک خزمێکتان هەیە و تا ئێستا پێتان نەزانیوە چ دەکەن؟ پێتان خۆش نییە ئەم خزمە تازەیەتان ببینن؟ لە بارەیەوە بزانن؟ یا ئەوەی کێیە و لە کوێیە، ئەو ماوەیەی کە خەیەرتان لێی نەبووە چی بەسەر هاتوە؟ میدیای کوردی ئەگەر بە هێندی ئەگرتبان بەڵامەوە سەیر دەبوو. تەنیا هیوادارم ئەم گرنگی پێدانە تەنیا لەنێو میدیاکان دا قەتیس نەمێنێتەوە و هاوکاری و هاتوچۆی کوردەکانی قەزوین لەگەڵ هاووڵاتیانی کوردستانی لێ بکەوێتەوە.

پ: بە پێی ڕاپۆرتەکەی بەریزتان کوردەکانی قەزوین لە بواری زاراوە و مەزهەبەوە جۆراوجۆرن. ئایا ئەم جۆراوجۆرییە ئەبووەتە هۆی لێک دووركەوتنەوەی ئەوان؟

و: نا، تەواو بە پێچەوانە. کوردەکانی قەزوین دوای چەند سەدە هێشتاش پێوەندییان زۆر گەرموگوڕە. هێشتاش ڕێژەیەکی زۆری ژن و ژنخوازییان هەر دەبڵا یەکتری دایە. تا بۆیان بکرێ کەمتر کچ بە بێگانە دەدەن یان کچیان لێ دەخوازن. بەشێک لە کوردەکانی قەزین و بەتایبەت ناوچەی تارمی خوارووو چوونەتە کەرەج و تاران، بەڵام هێشتاش ئەگەر کەسێکیان لێ بمری تێدەکۆشن تەرمەکەی بێنەوە زێدی خۆی و لە گۆڕستانی تایبەتی کوردەکان بێنێژن. واتا بۆ پاراستنی شوناس و پێوەندییەکانیان کەلک لە مێتودە هەرە نەریتییەکان وەردەگرن. دیارە پێشم وانییە ئەو کارەیان لە ڕووی ئاگاییەوە بێ، بەڵکوو زیاتر دژکردەوەیەکی وەک بڵێین خۆرسکییە. قەزوین نمونەیەکی بچووکی ئێرانە. شوێنی ڕووبەڕوو بوونەوەی کلتوور و زمانە جۆراوجۆرەکان. تۆ ئەگەر کوردێک و تورکێک و فارسێک و گیلەکێک بەبەیە ئەمریکا و تەنانەت لە بواری مەزهەبیشەوە جیاواز بن هەوڵ دەدەن یەکتر ببینەوە و لێک نزیک بنەوە. ئەوە تایبەتمەندیی ژیانی غەریبایەتییە. کوردی قەزوینیش دەبڵا تورک، قەزوینیی ڕەسەن، ئەلموتی، شومالی و.... هتد دان، کەوتنە پاڵ زمان و کولتووری جیاوازی دیکە و ئەویش دوور لە نیشتمان جۆرێک هەستی غەریبایەتیی تێدا پێک هێناون بۆیە هەوڵ دەدەن بە هاموشۆی یەکتری بە جۆرێک هێندێک لەم غەریبایەتییە کەم بکەنەوە کە ڕاست ئەم جۆراوجۆرییە بە پێچەوانە ئەوەی ئێوە ئامادەتان پێکرد سەرەڕای جیاوازیی زاراوە و مەزهەب بۆتە هۆی لێک نزیک بوونەوەیان.

پ: هەست و ئینتیمای کوردەکانی قەزوێن بە نیشتمان، واتا کوردستان و بە گشتی بە کلتوور و شوناسی کوردی چۆن هەڵدەسەنگێنن؟

و: بە بڕوای من ئینتیمای کوردەکانی قەزوین بە کوردستان زۆر زۆرە. کوردەکانی قەزوین کە کوردێکی کرماشانی یا سنەیی دەبینن پێی خۆشحاڵ دەبن. دەگەڵ بڵاوکردنەوەی فیلم یا گۆرانییەکی کوردی لە تیڤی یا وێنەی کوردستان زۆر ئاسان دەکرێ خۆشحاڵی بە نیوچاوانیانەوە ببینین. هێشتاش سەردانی سەیرانگەکانی سنە و کرماشان دەکەن. هێشتاش ڕیۆرەسمەکانیان بە گۆرانی کوردی و دەنگی پڕ جۆشی گورانبێژە کوردەکان بەڕیوە دەبەن. کوردەکانی قەزوین لە یەک ناوچەی دیاریکراو نیشتەجێ نین. بەشێکیان لە ناوچەی تارمی خواروون. بەشێکیان لە نیوان قەزوین و ئابێک لە دەشتی بوئین زەهرا دا نیشتەجێن. بەشێکیشیان لە شاری قەزوینن. بۆیە هەستی سەر بە کولتوور و شوناسی کورد بوونیان لە شوێنە جۆراوجۆرەکان جیاوازە. بۆ وێنە کوردەکانی جەلیلوەندمان هەن لە قەزوین کە دەگەڵ تورک تێکەڵن و زمانیان گۆڕاوە. بەڵام لەم لایەشەوە کوردمان هەیە هێشتاش جلکی کوردی لەبەر دەکەن. بەڵام هەشمانە ئێستا نازانن جلوبەرگی ناوچەی خوایان چۆنیشە. کوردەکانی قەزوین تا ئەو جێیەی دەگەڵ زمانە باوەکانی قەزوین یا فەرهەنگەکانی دیکەی ئەو شارە دوور بوون و خوایان پاراستوە و کەمتر کاریگەرییان کراوەتە سەر، بەڵام سروشتییە تا ئەم پێکەوە ژیانە زیاتر بووە زیاتر کەوتوونەوە ژێر کاریگەرییەوە و کەمتر فەرهەنگ و شوناسی کوردیان بۆ گرنگ بووە.

بەو حاڵەشەوە ئێستا لە قەزوین کوردمان هەیە بە گورینی ناوبانگی خۆی هەوڵ دەدا شوناسی کوردبوونی خۆی بشاریتەوە. کە ڕەنگە پێکیک لە گرینگترین هۆکارەکانی ئەو ئاسیمیلاسیۆنە فەرهەنگی و نێژادییە بێ کە کوردەکان لە قەزوین لە کاتی هاتنیان بۆ ئەو ناوچەیە بەهۆی سیاسییەوە ڕووبەڕووی بوونەتەوە. بە زمانی زگماکی نەیانخوێندووە، سەیرە بزانن کە زۆربەی کوردەکانی قەزوین تەنانەت ئەوانەی خوێندووشیانە چونکە بە زمانی زگماکی نەیانخوێندوە لە لای کوردەکانی ڕۆژهەڵات بە نەخوێندەوار دەژمێردرین. دەی باشە ئەم جۆرە ڕووداوە ناخۆشانە سروشتییە کە ئەوان لە فەرهەنگی خوایان نامۆ دەکا و بەرە بەرە زمانی زگماکی و فەرهەنگی خۆجێیی سووک دەکا بووە بە هۆی ئەوە کە بەرەی نوێ هەر لە ماڵەوە یان لە میوانییەکان بە زمانی زگماکی خوایان بدوێن. واتا ئەگەر تا ئەمڕۆکە کورد لە قەزوین هەر چۆنێک بووە زمان و فەرهەنگی خۆی پاراستوە. ئێستا بەداخەوە کۆمەڵێک هۆکار بوونەتە هۆی ئەوەی کە کوردی قەزوین بۆ دوور کەوتنەوە لە زمان و شوناسی کوردبوونی خوایان پێش یەکتر بکەون.

پ: کوردەکانی قەزوین تا چ ڕادەیەک زانیاریان لەسەر خەباتی نەتەوەیی کورد هەیە؟ یا ئەوەی کە تەنیا بەشی نییێت و خوێندەواران شارەزای ئەم خەباتەن، چینەکانی خوارووی کۆمەڵگە لە چ ئاستێکدان؟

و: ئەوەی ئێمە لە قەزوین لە کورد وێنامان دەکرد لە بەیانییەوە تا ئێوارەی دەهۆڵ لێدان و هەڵپەڕکێ و گورانی وتن بوو. یا پرۆپاگەندەی کۆماری ئیسلامی وای لێکردووین پێمان وابوو کورد لە کوردستان خەریکی سەربڕینە. هیچمان لە خەباتی نەتەوەیی گەلی کورد و پرسی کورد نەدەزانی. هەر کەسەی دەهاتە کوردستان هەر شریت و سی دی گۆرانیی کوردی بە دیاری دێنایەوە. جیددی بوونی چالاکیی دامەزراوە مەدەنییەکان لە ئێران و بەشداری چالاکانەی هێندێک لە هاوڕێ کوردەکان لەو دامەزراوانە دەرفەتێکی باش بوو کە چالاکانی ناوچەکانی دیکەی ئێران ئاگاداری خەباتی نەتەوەیی گەلی کورد ببنەوە و پرسی کوردیان بۆ ئاشنا بێ.

لە ڕووداوەکانی دوای هەڵبژاردنی خولی دەیەمی سەرکۆماری دا هێندێک لە چالاکە کوردەکانی قەزوینیش گیران کە لە لایەن میدیای کوردییەوە هەواڵەکانیان بڵاو کرانەوە و ئەمە بوو بەهۆی ئەوەیکە بەشێک لە کوردەکانی قەزوین بەرەو میدیای کوردی ڕاکێشرین. لە لایەکی دیکەشەوە سانسۆری هەواڵی ڕووداوەکان لەنێوخۆ بوو بە هۆی ئەوەی کە خەڵک ڕوو لە میدیای دەرەوە بکا کە دیارە میدیای کورد زمان کەوتە بەر سەرنجی کوردەکانی قەزوین. ئەمڕۆ دەزانم کاناڵەکانی وەک کورد کانال، ڕۆژهەڵات، نەوروز، تێشک و ئاسۆسات و... ئەو کاناڵانەن کە ئەگەر کوردی قەزوین بۆیان بگێڕێ گوێ لە بەرنامەکانیان بەتایبەت هەواڵەکانیان دەگرن. بەڵام شتێکی کە نابێ پشت گوێی بخەین ئەوەیە کە زمانی بەشێکی زۆری حەشیمەتی کوردی قەزوین دەگەڵ زمانی میدیای کوردی جیاوازە و بەو جۆرەی کە دەبێ لێی تێناگەن و لە لایەکی دیکەشەوە پرۆپاگەندەی کۆماری ئیسلامی بەتایبەت دژی ڕەوت و لایەنە سیاسییەکانی کورد و خەباتیان دەبێتە هۆی ئەوەی کە خەڵک بەرەو ئاوەژوو لە ڕاستییەکان تێبگەیەنرین. کە ئەمەش بە جێی ڕاکێشانی کوردەکان، دوورخستنەوەی ئەوانی لێدەکەوێتەوە. بێ گومان بۆ ڕاکێشانی کوردی قەزوین و دامەزراندنی پێوەندی، پێویستە میدیای کوردی بەشێک لە بەرنامەکانی بە زاراوەی ئەوان بڵاو بکاتەوە و بەرنامەی بۆیان هەبێ. هەروەها دڵنیام ئێستا ئیدی کوردەکانی قەزوین دەزانن لە کوردستان چ باسە. جگە لە لێدان، هەڵپەڕکێ و گورانی، بەڵام هێشتاش بە دروستی نازانن هۆکاری ئەم هەموو ڕووداو و هەڵاهەڵایەی کوردستان چییە. ئەوان دەبێ لە ڕێگەی میدیای کوردی و بە زاراوەی خۆیان مێژووی هاوچەرخی کورد و بزووتنەوەی کوردیان پێ بوترێتەوە.

پ: دەگەڵ گەشەی چالاکیی خوێندکاریی خوێندکارانی کورد لە زانکۆکانی ئێراندا، لە زانکۆ نیونەتەوەیی ئیمام خومەینی قەزوینیش ئەنجومەنێکی خوێندکاری تایبەت بە خوێندکارانی کورد پێکهات. ئایا خوێندکارانی کوردی قەزوین ڕۆڵێیان تێیدا هەبوو یا پێکهێنانی ئەم ئەنجومەنە بوو بەهۆی ئەوەی کوردەکانی قەزوین زیاتر دەگەڵ خەڵکی کوردستان ئاشنا بن؟

و: دیارە من وەک خۆم زانیارییەکی ئەوتۆم لەسەر بوونی ئەم جۆرە ئەنجومەنە لە زانکۆی نیونەتەوەیی قەزوین نەبوو. سالێک دوای پێکهاتنی ئەم ئەنجومەنە، من تازە دەستم بە کاری ڕۆژنامەنووسی لە قەزوین کرد. بەڵام بەمجۆرە لە بڕێز حەمید مافی، (یەکێک لە ڕۆژنامەنووسانی کوردی قەزوین کە ئەندامی ئەنجومەنیش بوو) باس دەکا، ئەنجومەنێک لە ژێر ناوی «ئەنجومەنی خوێندکارانی کورد زمان» لە زانکۆی نیونەتەوەیی ئیمام خومەینی شاری قەزوین لە لایەن خوێندکارە کوردەکانی دیکەوە پێکهاتوە کە تا ساڵی ٨٠ش چالاک بووە. مەبەست لە پێکهێنانیشی یەکخستنی خوێندکارانی کورد و پاراستنی فەرهەنگی خۆجێیی و ئەتەوەیی بووە. چالاکییەکانیشیان زیاتر بەڕێوەبردنی کۆڕە شێعر و کونسێرتی موسیقای کوردی بوو. فیستیڤالێکیشیان بەڕێوە برد کە گوایە پێشوازی باشی لێ کراوە. لە زانکۆکانی دیکەش ئەندامیان وەرگرتوە. ئەندامانی ئەم ئەنجومەنە قەت خۆیان لە سیاسەت نەداوە

ل ٦

کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق و ئاکامەکانی

تەها رەحیمی

دوای نزیک بە ٩ ساڵ وادیارە شەڕی ئەمریکا لە عێراق کۆتایی پێ دێ و کۆشکی سپی بڕیاری کشانەوەی هێزەکانی لەو وڵاتە داوە. باراک ئۆباما، هەینی ٢٨ ئۆکتوبەر ڕایگەیاند تا کۆتایی ساڵی ٢٠١١ هێزەکانی ئەمریکا بە تەواوەتی خاکی عێراق بە جێ دێڵن.

ئەگەرچی ئەم بڕیارە لەم قۆناغەدا پرسیاری زۆر هەڵدەگرێ و پێویستی بە لێکدانەوەیەکی دوور و درێژ هەیە و لە توانای ئەم نووسینەدا نییە؛ بەڵام هەوڵ دەدەین لەم کورتە نووسینەدا ئاماژە بە دۆخی هەنووکەی عێراق و هێندێک لە ئاکامەکانی دوای کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق بکەین.

لە عێراقی دوای سەدام دا کە ململانێیەکان زیاتر لە سەر بنەمای بەڕژەوەندی گرووپی و نەتەوەیی و ئایینی ساخ بوونەتەوە تا بەڕژەوەندی نیشتمانیی سەراسەری، لە وەها هەلومەرجێک دا بڕیارە هێزەکانی ئەمریکا بە جێی بێڵن کە هێشتاش سیستمێکی سیاسی و ئیداری و... سەقامگیر نییە و هەڤرکێی هێزە سیاسییەکانی نێو گۆڕەپانی سیاسەت لە سەر بەدەست هێنانی کورسیی زیاترە نەک ئیدارە و بەرەوپێشبردنی باشتری وڵات و دابین کردنی دیموکراسی و دابەشکردنی سوناسی و شیعە و کوردبوون لە سەرووی شوناسی عێراقی بوونەوەیە. هەر گرووپ و رەوتێکیش بە قازانجی خۆی گوشاری هێزە دەرەکییەکان بۆ دەستوەردان لە کاروباری نێوخۆیی عێراق هان دەدا. بە کورتی هێشتاش ئەو ئامانجەی ئەمریکا و سەقامگیرکردنی دیموکراسی و بابەتی نەتەوەسازی لە عێراق ساوایە و دەکرێ بڵێین هەر نەهاتوتە دی و تا هێشتاش قەیرانی حکومەت و دەوڵەت لە بەغدا لە ڕێگەی گوشارە جۆراوجۆرەکانی ئەمریکاوە بۆ لایەنە سیاسییە جۆراوجۆرەکان بە شێوەی کاتی چارەسەر کراوە.

دەوڵەتی عێراق نە ئەرتەشێکی زۆر بەهێز و ڕێکوپێکی هەیە و نە بەم شێوەیەش توانای ڕووبەڕوو بوونەوەی ئاژاوە و بشێویی نێو شارەکانی هەیە کە تەقینەوەکان لەم ناوچە جۆراوجۆرەکانی عێراق بەڵگەیەکی حاشاهەڵنەگرن. جا چۆن دەتوانێ بەرهەڵستی هێزی دەرەکی ببێتەوە و پارێزگاری لە سنوورەکانی خۆی بکا؟ بۆ وێنە ئێستاشی لەگەڵ دا بێ ئەوە بۆ چەند ساڵ دەچێ کە تورکیە سنوورەکانی باکووری وڵات دەبەزێنێ و بەم دواییانەش ئێران بە خەستی سنوورەکانی دەکۆتێ و دەبەزێنێ، بەڵام حکومەتی ناوەندی بە کردەوە هەنگاوێکی نەهاویشتوە، یان بڵێین توانای بەرپەچدانەوەی ئەم کردەوانەی نییە. هەر بۆیەشە تورکیە و ئێران زۆر ڕووهەڵماڵاوانە هەر جارەو بە بیانوویەک سنوورەکانی ئەم وڵاتە دەبەزێنن.

بەڵام ئەوە دوای کشانەوەی ئەمریکایە کە ڕۆژگار بۆ عێراق بێ. ئەوەی بۆ گەلی کورد گرنگە دەبێ بۆشایی پشتیوانیی ئەمریکا لە ناوچەدا بە دیپلۆماسییەکی ژیرانە و بەر چاو کردنی بەرژەوەندی گشتیی کورد قەرەبوو بکرێتەوەو فارس گوتەنی کورد نابێ هەموو هێلکەکانی لە قەرتاڵەیەک دا دابنێ و دەبێ هەوڵ بدا پشتیوانی ئەم هێزانە وەدەست بخا کە دوای ئەمریکا دەتوانن تا ڕادەیەک بۆشایی کشانەوەی ئەمریکا لە گەمەی سیاسیی عێراق دا پڕ بکەنەوە و دەوری جیددی بگێڕن. بە لەبەرچاوگرتنی ڕووبەڕو و هەڵکەوتوویی ژیئۆپۆلۆتیکی و جوگرافیای سیاسی، عێراق دەکەوێتە نێوان سێ هێزی ئێران و تورکیە و عەرەبستان و، کە هەرکامیان بەرژەوەندی جیاوازیان هەیە و پشتی ڕەوت و لایەنی جیاوازی نێو پێکهاتە سیاسی و ئایینییەکانی عێراق دەگرن.

مەترسیی ئێران لەم نێوەدا لە هەمووان زیاترە و لەگەڵ کشانەوەی یەکەم قۆناخی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق، ئەمریکا و وڵاتانی عەرەب بە ئاشکرا نیگەرانیی خۆیان دەربڕیوە و شەڕە دندووکەی ئێران و ئەمریکا دەستی پێکردوە.

کە دەبێ جیهان هەوڵ بدا چیدی ڕۆژهەڵاتی نیوەڕاست نەشڵەقێ و وەک گۆمی خوێنی لێ نەیە ئەمریکا عێراقێک چۆڵ دەکا کە بواری بۆ سەرهەڵدانی توندوتیژی و شەڕی نەتەوەیی و ئایینی لەبارەو وڵاتانی تورکیە و ئێران و سعوودی شەڕی ناسیۆنالیزم و بەڕژەوەندییەکانی خۆیان لەمێژە لەم وڵاتە بە شێوەی جۆراوجۆر خۆش کردوە. بۆشایی نەمانی هێزەکانی ئەمریکا، گۆڕەپانەکە زیاتر بەرەوڕوو بوونەوە و قوربانی کردنی دەسکەوتەکانی خەڵکی عێراق، دەبا.

ئاکامەکانی لە نێوخۆی عێراق دەرکەوتن و پارێزگاکان بە دوای یەکدا داوای بە هەرێم بوونی خۆیان بەرز کردەوە و ئێرانیش لە خۆشیان لە کەوڵی خۆی دا جێی نەدەبۆوە. کێشەی ناوچە دابڕاوەکانی هەرێمی کوردستان قووڵتر دەبنەوە و دەوڵەتی ناوەندی ڕایگەیاندوە کە هێزی پێشمەرگە سنووری بەزاندوە. ئەگەرچی پێوەندیی ئەمریکا لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان دۆستانەترە تا بەغدا بەڵام گەرەنتی جێبەجێ بوونی ماددەی ١٤٠ چی لێدێتەوە؟ کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا ئەگەرچی ڕەنگە بۆ هەموو عێراق کێشە و ئاستەنگ دروست بکا بەڵام ئەوە لە هەمووان زیاتر گەلی کورد و هەرێمی کوردستانە کە دەسکەوتەکانی دەکەوێتە مەترسییەوە. چونکی مێژووی نزیک بە یەک سەدەی ڕابردووی حکومەتی ناوەندیی بەغدا بە ئێستاشەوە نیشانی داوە کە سەبارەت بە دۆزی کورد نابێ متمانەی پێ بکرێ و هەر کات هێزی بەرخۆ بێتەوە هەستی داگیرکاری دەبزوێ و پەلاماری دەسکەوتەکانی گەلی کورد لەم پارچەیە دەدا.

لە کۆتاییی دا دەکرێ بڵێین بە دەرچوونی ئەمریکا لە عێراق دەبێ چاوەڕوانی بلۆکبەندیی نوێ بکەین کە ڕەنگە سەردانی سەرۆکی هەرێمی کوردستان، مەسعوود بارزانی بۆ تاران و دواتریش ئانکارا سەرەتای ئەم گەمە دیپلۆماسییە قسەکای ڕەفسەنجانی هاتە دی کە دەڵێ: عێراق بۆ ئامریکا دەبێ بە زەلکاو ئەمریکا لە عێراق دەچەقێ. پرسیار لێرەدایە ئایا ئەمریکا دوای ئەوەی ٤٤٢١ کوشتەی داوە و بە

دەیان میلیارد دولاری لە عێراق خەرج کردوە هەروا بە سووک و ئاسانی ڕادەستی ئێرانی دەکا؟ یان ئەمریکا نەهاتبوو پرۆژەی ڕێگەی گەورە پراکتیزە بکا ئەدی بۆچی بە نیوەچڵی جێی دەهێڵێ؟ یان ئاڵۆگۆڕە ناوچەییەکان و بە تایبەت بەهاری عەرەبی بووەتە هۆی ئەوەی ئەمریکا عێراق چۆڵ بکا؟

هەر دوای ئەوەی باراک ئۆباما بڕیاری کشانەوەی ڕاگەیاند؛ لای ئێران دا بێ. تا ئێستاش زۆربەی شرۆڤەکاران ئێران بە بڕاوەی شەڕی عێراق دەزانن. چونکی بە ڕووخانی سەدام یەکێک لە دوژمنە دیرینەکانی ئێران تاج و تەختی ڕووخا و لەم لایەشەوە دەست و پێوەندی و ڕەوتە شیعەکانی سەر بە ئێرانن کە لە پێکهێنانی دەوڵەتی عێراق دا بەشدارن و لە لایەکیشەوە خەریک شەڕ و بەربەرەکانیی هێزەکانی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانین. کەواتە و عێراقییەکان دژوارتر دەبێتەوە. بۆ دەستوەردان لە کاروباری نێوخۆیی عێراق هان دەدا. بە کورتی هێشتاش ئەو ئامانجەی ئەمریکا و سەقامگیرکردنی دیموکراسی و بابەتی نەتەوەسازی لە عێراق ساوایە و دەکرێ بڵێین هەر نەهاتوتە دی و تا هێشتاش قەیرانی حکومەت و دەوڵەت لە بەغدا لە ڕێگەی گوشارە جۆراوجۆرەکانی ئەمریکاوە بۆ لایەنە سیاسییە جۆراوجۆرەکان بە شێوەی کاتی چارەسەر کراوە.

دەوڵەتی عێراق نە ئەرتەشێکی زۆر بەهێز و ڕێکوپێکی هەیە و نە بەم شێوەیەش توانای ڕووبەڕوو بوونەوەی ئاژاوە و بشێویی نێو شارەکانی هەیە کە تەقینەوەکان لەم ناوچە جۆراوجۆرەکانی عێراق بەڵگەیەکی حاشاهەڵنەگرن. جا چۆن دەتوانێ بەرهەڵستی هێزی دەرەکی ببێتەوە و پارێزگاری لە سنوورەکانی خۆی بکا؟ بۆ وێنە ئێستاشی لەگەڵ دا بێ ئەوە بۆ چەند ساڵ دەچێ کە تورکیە سنوورەکانی باکووری وڵات دەبەزێنێ و بەم دواییانەش ئێران بە خەستی سنوورەکانی دەکۆتێ و دەبەزێنێ، بەڵام حکومەتی ناوەندی بە کردەوە هەنگاوێکی نەهاویشتوە، یان بڵێین توانای بەرپەچدانەوەی ئەم کردەوانەی نییە. هەر بۆیەشە تورکیە و ئێران زۆر ڕووهەڵماڵاوانە هەر جارەو بە بیانوویەک سنوورەکانی ئەم وڵاتە دەبەزێنن.

بەڵام ئەوە دوای کشانەوەی ئەمریکایە کە ڕۆژگار بۆ عێراق بێ. ئەوەی بۆ گەلی کورد گرنگە دەبێ بۆشایی پشتیوانیی ئەمریکا لە ناوچەدا بە دیپلۆماسییەکی ژیرانە و بەر چاو کردنی بەرژەوەندی گشتیی کورد قەرەبوو بکرێتەوەو فارس گوتەنی کورد نابێ هەموو هێلکەکانی لە قەرتاڵەیەک دا دابنێ و دەبێ هەوڵ بدا پشتیوانی ئەم هێزانە وەدەست بخا کە دوای ئەمریکا دەتوانن تا ڕادەیەک بۆشایی کشانەوەی ئەمریکا لە گەمەی سیاسیی عێراق دا پڕ بکەنەوە و دەوری جیددی بگێڕن. بە لەبەرچاوگرتنی ڕووبەڕو و هەڵکەوتوویی ژیئۆپۆلۆتیکی و جوگرافیای سیاسی، عێراق دەکەوێتە نێوان سێ هێزی ئێران و تورکیە و عەرەبستان و، کە هەرکامیان بەرژەوەندی جیاوازیان هەیە و پشتی ڕەوت و لایەنی جیاوازی نێو پێکهاتە سیاسی و ئایینییەکانی عێراق دەگرن.

مەترسیی ئێران لەم نێوەدا لە هەمووان زیاترە و لەگەڵ کشانەوەی یەکەم قۆناخی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق، ئەمریکا و وڵاتانی عەرەب بە ئاشکرا نیگەرانیی خۆیان دەربڕیوە و شەڕە دندووکەی ئێران و ئەمریکا دەستی پێکردوە.

کە دەبێ جیهان هەوڵ بدا چیدی ڕۆژهەڵاتی نیوەڕاست نەشڵەقێ و وەک گۆمی خوێنی لێ نەیە ئەمریکا عێراقێک چۆڵ دەکا کە بواری بۆ سەرهەڵدانی توندوتیژی و شەڕی نەتەوەیی و ئایینی لەبارەو وڵاتانی تورکیە و ئێران و سعوودی شەڕی ناسیۆنالیزم و بەڕژەوەندییەکانی خۆیان لەمێژە لەم وڵاتە بە شێوەی جۆراوجۆر خۆش کردوە. بۆشایی نەمانی هێزەکانی ئەمریکا، گۆڕەپانەکە زیاتر بەرەوڕوو بوونەوە و قوربانی کردنی دەسکەوتەکانی خەڵکی عێراق، دەبا.

درێژەی:

بۆ ئاگاداری بەڕێز ئەحمەد شەهید و ستافەکەی لە شووڕای مافی مرۆڤ دا

حوکمی ئیعدامیان بە سەردا سەپاوە.

لە یەکەم ڕاپۆرتی ئەحمەد شەهیددا بە حەق گرینگی بە پێشێلکاریی مافی چالاکانی مەدەنی بە تایبەت ژینگەپارێزان دراوە و، بە سیاسی کرانی چالاکیی ئەو کۆمەڵە کەسە بە نموونە هاتوتەوە، کە نارەزایەتییان لە ویشکبوونی گۆلی ورمێ دەبڕیبوو. بەڵام ئەوەی لێرەدا ونە کە هەر لەو ماوە زەمەنییەدا زۆر لە چالاکانی ژینگەپارێزی کورد تەنیا بە تاوانی! بەرگری لە ژینگەی سەوزی نیشتمانەکەیان خراونەتە زیندانەوە، کەچی ئەوانیش ناوونیشانیان لەو ڕاپۆرتەدا ونە. بۆ نموونە ئیرەج قادری، شەریف باجوەر، بێهروز داروەند و ڕەحیم باجوەر، تەنیا ٤ کەس لە ئەندامانی» ئەنجوومەنی سەوزی چیا»ی شاری مەریوانن کە بە تاوانی چالاکیی ژینگەپارێزی خراونەتە بەندیخانەوە.

ئەگەر بە کورتیش بووبێ پێوستە بگوترێ کە پێشێلکردنی مافی منداڵان، ژنان، خوێندکاران، کرێکاران و ڕێگەگرتن لە گەیاندن و سووڕانی زانیاری و ڕاگەیاندنی ئازاد لە ئێران چەند ڕەهەندێکی دیکەی پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە ئێراندن کە بەڕێز ئەحمەد شەهید دەتوانی بە کۆکردنەوەی بەڵگە و زانیاری و کۆمێتی پێوەندیدار لەو بارانەوە، باشتر لێکۆڵینەوە لە پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە ئێران بکا و ڕاپۆرتی وردیان لە سەر ئامادە بکا، بەڵام لە پێوەندی لەگەڵ پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە کوردستان پێویستە ئاماژە بە چەند خاڵێکی دیکەش بکرێ.

دیارە ئەگەرچی ئەحمەد شەهید لە ڕاپۆرتەکەی یەکەمیدا تەرێکی تایبەت بۆ پێشێلکردنی مافی گرووپە ئێتنیکی و ئایینییەکان تەرخان کردبوو، بەڵام لە شیکردنەوەی پێشێلکردنی مافی کەمە ئێتنیکییەکاندا بە تاقە دێڕێکیش باسی لە چەندی و چۆنی ئەو پێشێلکردنانە نەکردبوو.

کوردەکان بە هۆی بە ئەمنیەتی کرانی کار و ژیان و چالاکی و تەنانەت شوێنی ژیانیان قوربانیانی سەرەکیی پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە ئێراندن. بۆ نموونە لە ئێعدامی سیاسی و گیران و کوژران و بڕیندار بووندا بەشی شێریان بەردەکوێ. لە ماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا ئەگەر ٢٢ کەس لە ئێران بە هۆی تاوانی سیاسی لە سێدارە درابێتن، ئەوا ١٢ کەس لەوان کورد بوون. ئەگەر هەر ئێستا ١٧ زیندانیی سیاسی لە ئێران حوکمی ئیعدامیان بەسەردا سەپاوە، لەو ١٧ کەسە دیسانەکەش ١٢ کەسیان کوردن.

کوردەکان لە ئێران قوربانیی سیاسەتی هەڵاواردن و جیاوازیاننان و مافە فەرهەنگی و مەدەنییەکان بە ئاشکرا پێشێل دەکرێ. کوردەکان ئێستاش ناتوانن لە خوێندنگەکان بە زمانی زگماکی خۆیان بخوێنن و چالاکی لە بوارەکانی ڕاگەیاندن و کاری میدیایی و ڕێکخراوەیی دا تێچووی زۆر بۆ چالاکانی مەدەنی و کلتووریی کورد هەل دەگرێ و هۆکاری ئەوەش تەنیا بۆ سیاسەتی دوژمنکارانە و هەڵاواردنی نەتەوەیی و ئایینیی کوماری ئیسلامی دەرحەق بە کوردەکان دەگەڕێتەوە، کە پێویستە بەڕێز ئەحمەد شەهید، زیاتریان سەرنج بداتی و لەو گۆشە نیگایەوە لێیان ورد بێتەوە، بۆ ئەوەی ڕاپۆرتەکەی ڕاپۆرتێکی پوخت و هەمەلایەنە و ئاوێنەی پڕ بەبالای پێشێلکردنەکانی مافی مرۆڤ لە ئێران بێ.

درێژەی:

کوردەکانی قەزوین، لە وتوێژ لەگەڵ ڕۆژنامەنووسێکی کوردی قەزوینی دا

ئەگەرچی ڕەنگە لە کۆبوونەوەکانیان دا باس هاتبێتە گۆڕێ بەڵام دژایەتیی هێندێکیان باسەکەی بڕیبێ. کەواتە دەرفەتێکی ئەوتۆ بۆ ئاشنایی خوێندکارانی کوردی قەزوین دەگەڵ کێشە تایبەتییەکانی ئازادی کوردستان لە گۆڕێ دا نەبووە.

لە ئاکام دا دوای دوو ساڵ ئەم ئەنجومەنە بەهۆی گوشاری دەرەکی و کێشە ناوخۆییەکانی لە چالاکی وەستا. لە دەرەوە، خودی زانکۆ گوشاری بۆ دینا، بوودجەی لێ دەبڕێ و ئێزنی چالاکیی نەدەدایە کە دیارە قەتیش هۆکارەکەی دەرنەبڕێ. بەشێک لە هۆکارە نیوخۆییەکانیشی دەگەڕایەوە سەر سکرتێری ئەنجومەن و ئەو سەرەڕۆییە نیوخۆیی و ئەو خوخوازییانەی کە ڕەنگە ئێمەش بگرێتەوە.

پ: لە ئێران تا چ ڕادەیەک پارتە کوردییەکانتان دەناسی؟ هاتن بۆ هەرێمی کوردستان تا چ ڕادەیەک کاریگەریی لەسەر ئاسایریتان سەبارەت بە پارتە کوردییەکان بووە و گۆڕاوە؟

و: پێمایە لە ئێران بە چەند هۆ کەمتر سەرنجم داوەتە پارتە کوردییەکان. ڕووداوەکانی هەڵبژاردن کەمێک بەلای سیاسەتی ڕاکێشام کە تا ئەو کات دەتوانم بڵێم هیچ گرینگیم بە سیاسەت نەدەدا. جا بۆیە پارتە کوردییەکانیش وەک بەشێک لە ڕەوتە سیاسییەکانی کوردستان بە لایان دا نەدەچووم. هۆکارێکی دیکەش دەگەڕێتەوە سەر ئەو کەشە ئەمنییەتییەی کە ئێران سەبارەت بە کوردستان و بەتایبەت پارتە کوردییەکان هەیە، ئەو کەشە ئێزنی لێکۆڵینەوە و ناسینی زیاتری پارتە کوردییەکانی بە کەسێکی وەک من نەدەدا. ناچار بووم هەڵبژێرم. بۆیە ناچار بووم بۆ کاری ڕۆژنامەنووسی بچمە سۆراخی بیاڤەکانی دیکە و یا سووژەی دیکە تا لانی کەم ڕادەی تێچووەکەی کەمتر کەمەوە یان کاتەکەی دوا بخەم. کەواتە هەر ئەوەندە پارتە کوردییەکانم دەناسی کە دەزگای پڕوپاگەندەی کوماری ئیسلامی بە دوور لە ڕەوشت و چەپەڵانە لەسەر پارتە کوردییەکان دروستی کردبوو. شەڕی براکوژیی کۆمەڵە و دێموکرات لە سەرەتاکانی شۆڕش و قۆناخێک خەباتی چەکداری بووەتە هۆی ئەوەیکە دەزگا ئەمنییەتی و پڕوپاگەندەییەکانی ڕێژیم بوختان بۆ پارتە کوردییەکان ساز کەن.

بەداخەوە پڕوپاگەندە دژی پارتە کوردییەکان جۆرێک بوو پێمواببوو ئەوانیش دەبێ وەک موجاهیدین خر بکرێنەوە. کەچی ئێستا بە ڕاستی ئەو بیر و بۆچوونەم لە سەریان نەماوە. دیارە ئەوە بە واتای پشت گوێ خستنی هەڵەکانیان و ئەو ڕەخنانە نییە کە لەسەر پێکهاتە و کارکردنی ئەوان هەیە.

پ: وەک ڕۆژنامەنووسێکی کوردی قەزوینی چ چاوەڕوانیکتان لە پارت و ڕەوت و مێدیای کوردی هەیە؟

و: پێکهاتنی هاوکاری نێوان چالاکانی کورد لە قەزوین و کوردستان و هەروەها پێکهێنانی پێوەندیی نێوانیان هەمیشە کەلکەڵەم بووە و ئێستاش هەیە. لە لایەکیشەوە هەرهەشەی سەر فەرهەنگ و شوناسی کوردی لە قەزوین بەشێکە لە نیگەرانییەکانم. ئەوە تەنیا کەلکەڵە و نیگەرانی من نییە. بە بێ شک لە قەزوین چالاکانێکی کوردی دیکەش هەن کە نیگەرانن و کەلکەڵەی فەرهەنگ و شوناسی کوردیان هەیە. لە مێدیا و پارتە کوردییەکان دەتوانن بەشێک لەو نیگەرانییانەی ئێمە بخەنە بەر سەرنج و تەنانەت بەرزی بکەنەوە. کێشەکان هەمیشە بە گژ یەکمان دادەکەن، خاڵە هاوبەشەکان لێکمان نزیک دەکەنەوە. پارت و ڕاگەیەنە کوردییەکان دەتوانن بە پێناسەی داخوازی و داوا هاوبەشەکان و پێکهێنانی دەرفەتێک کە هەموو ئەو خواست و داوا هاوبەشانە بگرێتەوە، تورێکی هاوکاری لە نێوان کوردانی قەزوین و کوردستان پێک بهێنن. ڕێژەیەکی زۆری کوردەکانی قەزوین هی لای باشووری ڕۆژهەڵاتی کوردستانن کە بەداخەوە لە ڕۆژهەڵاتێش گرنگییەکی ئەوتویان لە لایەن مێدیا کوردییەکانەوە پێنەدراوە. پێکهێنانی گوتاریک کە کوردەکانی قەزوینیش خۆیان بە بەشێکی بزانن دەبێ سەرەکیترین کاری پارتە کوردییەکان بێ کە تێیدا گرنگی بە کوردی قەزوینی تێدا نیشان بدرێ.

وەرگێڕان لە فارسییەوە: ئاڵەشین

دیکتاتۆرییە سیکولارەکان یا سەرەڕۆیی‌یە مەزهەبییەکان

(چاوخشاندنێک بە هەڵبژاردەکانی تونێس و سەرکەوتنی پارتی ئیسلامیی «نهضت»دا)

ڕەحمان سەلیمی
و: هانا ڕەحیمی

ئەو ڕۆژەی کە محەممەد بو عەزیزی لە شاری سیدی بۆ زەیدی تونێس لە گری ئاوردا دەسوتا کەس پێی وانەبوو ئەو ڕووداو ببێ بە دەستپێکی تەقینەوەیەکی گەورە لە باکووری ئەفریقا و ڕۆژهەلاتی نیوەراست و هاوسەنگییە سیاسییەکان بخاتە بەر گۆڕانیکی بەرین و تەنانەت پاش لەرزەکانی هەموو جیهان بخاتە ژێر کاریگەریی خۆیەوە. گەڕەکانی سیدی بۆزێید بلێسەی ئەستاند و داوێنی دیکتاتۆرە گەورەکانی تونێس، میسر و لیبیی گرتەوە و ڕووخاندنی و لە زۆربەی وڵاتانی عەرەبی دا بزووتنەوەی نارەزایەتیی وەری خست. ڕەوتی گۆڕانەکان لە تونێس و میسر ئەوەندە خێرا بوو کە دەرفەتێک بۆ شروڤەکەران، هەڵسەنگاندن و دەستنیشانکردنی چاوەدێرانی سیاسی لە کاتی شۆڕش دا پێک نەهات. پاش ڕووخانی دوو دیکتاتۆری تونێس و میسر و ڕاگواستنی نارەزایەتییەکانی جەماوەر بۆ وڵاتانێکی دیکە وەک لیبی، سووریە و یەمەن شیمانەکان لە پیوەندی لەگەڵ داهاتووی سیاسیی جیهانی عەرەب و نیوئاخنی سیستمە سیاسییە جێگرەوەکان دەستی پێکرد. دیارە لەو پێوەندییەدا پرسیاریکی زۆر هاتە ئاراوە کە وەڵامدانەوە بە ئەوان پێویستی بە تێپەڕینی کات و چۆنیەتی هەڵسوکەوتی بکەرە سیاسییەکان هەیە. ئەوەی ئەم شۆڕشانە دیموکراسی و کۆمەڵگەیەکی دامەزراو لە سەر بنەمای ڕیزگرتن لە مافی مرۆڤ بە پێی یاسا و ڕێسا نیونەتەوەییەکانییان لێ دەکەوێتەوە؟ جیهانی عەرەب لە پێویەوە پێودانگەکانی ڕۆژئاوا نزیکتر دەبێتەوە یا کەلێنی نێوان شارستانییەتی ئیسلامی و غەیری ئیسلامی قووڵتر دەبێتەوە؟ لە ئاکام دا ئایا دیکتاتۆرە سیکولارەکان جێی خۆیان دەدەن بە دیکتاتۆرییە ئایینییەکان؟

ئەگەرچی دەتوانین بڵێین کە دینامیزمی هەمووی ئەو شۆڕشانە، چینی مام ناوەندیی هەژاری کۆمەڵگە بوو کە بە دەست ڕاگەیشتن بە ڕاگەیەنە گشتییەکان و بینینی ژیانێکی باشتر لەو دیوی سنوورەکانی جیهانی عەرەب کە لەوێدا ڕێز لە ماف و ئازادییە تاکەکەسی و کۆمەڵایەتییەکان دەگیرێ، مرۆڤ خاوەن پێگەیەکی تایبەت و ژیانێکی خۆشتریان هەیە، بیری گۆڕین هەڵی گرتن و هێزێکی تێکەڵاو بە هێزی کۆمەڵایەتییان لێ کەوتەوە. بەڵام دیسان ناکرێ جیاوازییەکانیش، ئەو جیاوازییانەی کە لە ژێرخانی کۆمەڵایەتی و تا ڕادەیەک سیاسی ئەو وڵاتانەی شۆڕشیان تیدا هەڵبیسا پشت گوێ بخەین.

تونێس وڵاتێکە کە بە هۆی هەڵکەوتوویی هەڤباز بۆ توریست و ڕاکێشانی تووریستێکی زۆر لە ئوروپاوە، خاوەن فەرهەنگێکی تێکەڵاوتر و گونجاوتر لەگەڵ ڕۆژئاوا و هەر بەم هۆیەشەوە کۆمەڵگەیەکی ماەدنی لە چاو وڵاتانی ئەفریقایی پێشکەوتووترە. لەوانە یەکێک لەو هۆکارانەی کە ڕووداوەکانی دوای شۆڕش توندوتێژیشیان لێ نەکەوتەوە هەر ئەمە بێ. بۆیە کۆمەڵگەی تونێس بواری بۆ سەرهەڵدانی توندڕۆیی بە تایبەت جۆری ئیسلامییەکەی خۆش نییە. بەڵام ڕەوشی میسر و بە تایبەت لیبی بە تەواوەتی جیاوازە و ئەگەری بە دەسەڵات گەیشتنی ڕەوتە توندڕۆ ئیسلامییەکان لەواندا زۆرە.

باشترین پێوەری دیاریکردنی پێگەی لایەنە سیاسی ـ

٢٠ ساڵەی تاوانێکی تێرۆریستی

قادر وریا

بەرەبەیانیی ٧ی خەزەڵوەری ١٣٧٠، ڕێگای ڕۆژانەی نێوان بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات (لە دێی بۆڵێی بناری قەندیل) و شوێنی بنەماڵەکانی سەر بە دەفتەری سیاسی (گوندی ئێندزێ)، شایەدی تاوانێکی دڵتەزێن بوو. تاوان لە دژی سەرنشینانی مینی بووسێک کە زیاتر لە ٢٠ کەس دەبوون. ئەوان پێرسۆنێلی کۆمیسیۆنەکانی سەر بە دەفتەری سیاسی و ئەندامانی بنەماڵەکانی حیزب بوون کە دەچوونە سەر کاری ڕۆژانەیان، چەند کەسێکیشیان لە میوانی و شایی ڕۆژی ڕابردوو دەگەڕانەوە کە بوون بە ئامانجی پیلانێکی تێرۆریستی.

تێرۆریستەکانی سەر بە ئیتلاعاتی کۆماری ئیسلامی وانێتێکی بۆمبڕێژکراویان کە چەند بۆشکە سووتەمەنیشی لەسەر بوو، بە بیانووی لەکار کەوتن، لە تەنیشت ڕێگای سەرەکیی هاتوچۆی تێکۆشەرانی حیزب، ڕاگرتبوو. کاتێک مینی بووسەکە لە «ئێندزێ»وە دەگاتە ڕاستی وانێتە بە ڕواڵەت لەکار کەوتووەکە، تێرۆریستەکان لە دوورەوە بە کۆنترۆڵ وانێتەکە دەتەقێننەوە و بەمجۆرە مینیبووسەکە بە سەرنشینەکانییەوە دەبێتە تێشووی تەقینەوە و گڕ و دووکەڵ. بەهۆی ئەم تاوانە سێ تێکۆشەری بەوەجی حیزبی دێموکرات شەهید بوون. زۆربەی سەرنشینەکانی دیکەش بە توندی بریندار بوون کە ئەگەرچی بە خۆشییەوە لە مردن ڕزگاریان بوو، بەڵام هەتا ئێستاش شوێنەواری تەقینەوە و زەبر ڕووداویان لەسەر جەستەیان ماوە.

سێ شەهیدی تاوانی تێرۆریستی ٧ی خەزەڵوەری ١٣٧٠ بریتی بوون لە مامۆستا مەلا ڕەسوول گەردی، حەسۆ عەلیپوور و جەلیل مامایی. هەرسێک لەم تێکۆشەرانە لە چەشنی خۆیان دا نموونە بوون:

مەلا ڕەسوول گەردی، مامۆستایەکی ئایینی نیشتمانپەروەر بوو. ئەندامەتی لە حیزبی دێموکراتی کوردستان و خەبات لە پێناوی ڕزگاریی نەتەوەیی، سالانێکی زۆر پێش هاتنە سەر کاری ڕێژیمی ئاخوندی، دەستی پێ کردبوو. لەسەر کوردایەتی و تێکۆشان لە ڕیزی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا، چوار ساڵ لە تەمەنی لە بەندیخانەی ڕێژیمی شایەتی دا تێپەڕ کردبوو. کاتێک ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هاتە سەر کار، لەگەڵ ئەوەی دەیزانی مەلا و زانای ئایینی، ئەگەر پشتیوانی لەو ڕێژیمە بکەن دەبنە خاوەنی پلە و پایە و سامان و ئیمتیازی جۆراوجۆر، ئامادە نەبوو ڕوو لەو ڕێژیمە و پشت لە نەتەوەکەی بکا. چەکی بەرگری لە خەڵکی کوردستانی کردە شان و لە ڕیزی حیزبی دێموکرات دا ئەرکی جۆراوجۆری گرتە ئەستۆ و هەر خزمەتێکی لە دەستی هات، دریغی لێ نەکرد. ئەو هەر بە تەنیا بۆخۆی لە خزمەت حیزبی دێموکرات و فەرماندە لێپرسراوەکانی هێزی پێشمەرگە بوو. کاک حەسۆ، کوڕی «مرادی گردە سوور» بوو. باوکی بەهۆی پێگەی خێڵەکی و نفووزی عەشیرەییەوە، کەوتبووە بەر خەباتی ڕزگاریخوازیی نەتەوەکەی دا نەبوو، سەرجەم ئەندامانی بنەماڵەکەی لە سۆنگەی ڕێنوێنی و ئامۆژگارییەکانی مامۆستا مەلا ڕەسوول دا، خۆیان بۆ خزمەتی حیزب و جووڵانەوە تەرخان کرد و هەر یەک لە سەنگەرێک دا قوڵیان لە تێکۆشان هەڵماڵی.

حەسۆ عەلیپوور کە ئەویش وەک مەلا ڕەسوول خەڵکی ناوچەی پیرانشار بوو، یەکێک لە سەرنجی ڕێژیمی شایەتییەوە و هەوڵی دابوو لە دژی بزووتنەوەی کورد بە کاری بێنێ. «حەسۆ» بە هەڵگرتنی چەکی پێشمەرگایەتیی حیزبی دێموکرات و نیشاندانی ئەوپەڕی لێهاتوویی نەک هەروەک «پێشمەرگەیەکی قارەمان، بەڵکوو وەک فەرماندە و کادرێکی نیزامی و وەک بەرپرسێکی دڵسۆز و کارامە، لایەڕەیەکی پڕ شانازیی خستە سەر مێژووی بنەماڵەکەیان.

جەلیل مامایی، ماوەی چەند ساڵ بوو لە بەشەکانی تەداروکات و خەدەمات کاری دەکرد، دڵسۆزی، دەستپاکی و ماندوویی نەناسیی خۆی بۆ بەرپرسان و هاوکارانی سەلماندبوو. بەهۆی تایبەتمەندییە بەرزەکانی، لە لای ڕێبەریی حیزب، لە نێو هاوڕێیانی کادر و پێشمەرگە و لە نێو بنەماڵەکاندا، خۆشەویست و جێگای ڕێز بوو. جەلیل شۆفێری ئەو مینی بووسە بوو کە کرا بە ئامانجی پیلانی تێرۆریستیی ٧ی خەزەڵوەری ١٣٧٠.

تاوانی ٧ی خەزەڵوەری ١٣٧٠، سەرەتای ئەو پیلان و کردەوە تێرۆریستیانە بوو کە کۆماری ئیسلامی لە سەر خاکی کوردستانی ڕۆژهەڵات لە دەسەڵاتی بەعس، لە دژی تێکۆسەرانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانیان بەڕێوەی بردن. لە ساڵانی دواتر و بەهۆی پیلانەکانی دیکەی ئەو ڕێژیمە و بەکرێگیراوەکانی، بە دەیان کادر و پێشمەرگە و ئاوارە و پەنابەری کوردی ڕۆژهەڵات بە ناجوانمێرانەترین شێوە، گیانیان لێ ئەستێندرا، یا تەحویلی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی درانەوە، ژمارەیەکی زیاتریش نەقوستان و بریندار کران. ئەم تاوانانە کە وەک پەلەیەکی ڕەش نە نێوچاوانی کۆماری ئیسلامی و بەکرێگیراوانییەوە، دەمێننەوە، نابێ لەبیر بکرێن.

لە ٢٠ ساڵەی ئەم تاوانە تێرۆریستییەدا، سڵاو یادی سێ شەهیدی ئەو جینایەتە: مامۆستا مەلا ڕەسوول گەردی، حەسۆ عەلیپوور و جەلیل مامایی دەنێرین و دڵنیایان دەکەینەوە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان و گەلی کورد، خوێنی بە ناحەق ڕژاوو خزمەتەکانیان لەبیر ناکا و بە خەبات تا بەدیهێنانی ئامانجەکانی ئەوان، پاداشیان دەداتەوە.

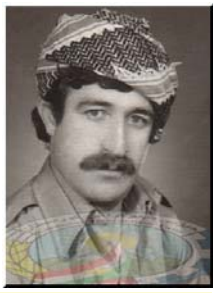

شەهید حەسۆ عەلیپوور

شەهید جەلیل مامایی

شەهید مەلا ڕەسوول گەردی

قاتڵی جاڵجاڵووکەیی لە ئێراندا ماوە؟!

کۆیستان فتوحی

کۆمەڵگەی پیاو سالار لە وڵامی هەر کردەوەیەکی ناپەسەندی پیاویشدا هەر ژن بە تاوانبار دەزانێ. ئەم بیرکردنەوەیە ئەگەر هی هەر ئایین و کولتوور و یاسایەک بێ، پێویستە لە لایەن کەسانی وەک مازیارەکانەوە قامکی لەسەر دانرێ و بوێرن بڵێن ئەمە هەڵەیە! کاری هونەری فیلم و سینەما کاریگەریی زۆری بەسەر ڕوانینی خەڵکەوە هەیە. ئەوانەی لەم بوارەدا توانایان هەیە، پێویستە توانایییەکانیان لە پێناوی سڕینەوەی تاوان و توندوتیژیدا بەکار بێنن.

ساڵی ١٣٧٩ زنجیرەیەک قەتڵی ترسناک لە شاری مەشهەدی ئێران ڕوویان دا کە بۆ ماوەیەک حاڵ و هەوای ئەوکاتی کۆمەڵگەی ئێرانیان خستە ژێرکاریگەریی خۆیانەوە . «هێزە ئینتیزامییەکان» بە دوای قاتڵ یان قاتڵەکاندا دەگەڕان. سەرەنجام دوای ساڵێک و ١٦ قەتڵ، قاتڵ دۆزرایەوە و درایە دادگا.

«ناوم سەعیدە و شوورەتم حەنایی، بەننای خانووم، خێزاندارم. لە ٧ی گەلاوێژی ساڵی ڕابردووە (١٣٧٩) تا ئێستا ١٦ ژنم کوشتوون، پەشیمانیش نیم لەو کارەی کردوومە. ئەگەر نەگیرابام دەمویست ژمارەی ئەو ژنانە بگاتە ١٥٠ کەس».

ئەوە بەشێک لە قسەکانی سەعید حەنایی بوون کە لە ڕۆژی ٣١ی خەرمانانی ساڵی ١٣٨٠ لە کاتی دادگایی کردنی دا کردوونی. سەعید حەنایی بڕیاری دابوو فەرمانی خودا لە سەر عەرز و لە مەملەکەتی ئیسلامی دا جێبەجێ بکا. بە قسەی ناوبراو ئەو ژنانەی ئەو کوشتوونی ناپاک و گوناهکار بوون بۆیە پێویست بوو وڵاتەکەی لەوان پاک بکاتەوە. هەر ئەو کاتیش کە ناوبراو دادگایی دەکرا، زۆر کەسی نێو دەسەڵاتی ئێران نارازی بوون لەم موحاکەمەیە. ڕۆژنامەیەکی سەر بە محافزەکارانی کۆماری ئیسلامیی ئێران نووسیبووی چ کەسێک دەبێ محاکەمە بکرێ، گوناهکاران یان بێگوناهان؟!

ڕۆژی ١٣٩٠/٨/١١ لە بەرنامەی «ئاپارات»ی b.b.c ی فارسیدا فیلمێک لە دەرهێنانی مازیار بەهاری فیلمسازی ئێرانی بە ناوی»عنکبوت آمد» (جاڵجاڵووکە هات) بڵاو کرایەوە، منیش یەکێک لەو کەسانەی کە ئۆگریم بە مەسەلە کۆمەڵایەتییەکانی پێوەندیدار بە کۆمەڵگەی ئێرانەوە هەیە، بەسەرنجەوە ڕوانیمە فیلمەکە و هەست و بیرکردنەوەی منی بە خۆیەوە مەشغوڵ کرد.

بینینی فیلمەکە منی بردە نێو قووڵایی کارەساتێکی ترسناک لە کۆمەڵگەی ئێراندا. کاتێک وتوێژی لایەنەکانی ڕووداوەکەم لە فیلمەکەدا دیت، (وەک: کەسوکاری قاتڵ دایک، برا، هاوسەر، کوڕ و تەنانەت هێندێک لە دۆست و ناسیاوانی و بەشێک لە قسەکانی قاتڵ)، هەستم کرد کە کارەساتەکە لەوە گەورەترە کە بە لەناوچوونی قاتڵێک کۆتایی بە تاوانی لەم جۆرە بێ. کەسوکاری جینایەتکارەکە بە سەراحەت و ئاشکرا و بە هەستکردن بە شانازییەوە باس لە سەعیدیان دەکەن ودیفاعی لێ دەکەن و دەڵێن ئەو کاریکی خراپی نەکردوە جگە لەوەی کۆمەڵگەی لەو ژنە ناپاکانە پاک کردۆتەوە و وەزیفەی ئیسلامیی بەجێ گەیاندوە!

بزانن کێ بریار لەسەر چارەنووسی کۆمەڵێک ئینسانی بێدەرەتان و چارەڕەش دەدەن؟ دایکی سەعید دەڵێ: شەوێک خەونم دیت کەسێک هات و بەبێ ئەوەی سیمای ببینم پێی وتم نارەحەت مەبە سەعید بە پێی بڕیاری ئیسلام جووڵاوەتەوە و کاریکی خراپیی نەکردوە! هاوسەرەکەی سەعید کە زۆر بە سۆزەوە باس لە مێردەکەی دەکا و لە جێبەکدا دەڵێ: « من کاریکی خلافم لەو ئینسانە نەدیوە بۆچی دەبێ سزا بدرێ؟! ژنێک کە بەپێی خۆی بچێ و لەگەڵ پیاوی بێگانە دەست تێکەڵ بکا، دەبێ»! گوتم نا، وادیارە باوکم کاریکی باشی کردوە.

قسە و بیرکردنەوەی ئەوانە منی تاساند. بیر لەوە سزاکەی هەر ئەوە بێ باشە. ئەگەر کوشتنی ئەوانە خراپە، داوای بەخشینی لەلای خودا بۆ دەکەین»! کورەکەی بە جۆرێک باسی باوکی دەکرد کە دەتگوت باس لە کەسایەتییەکی پیرۆز دەکا. کوڕێکی ١٢ ساڵە – کە ئێستا ڕەنگە ٢٣ یان ٢٤ ساڵ بێ – زۆر بە شانازییەوە سەحنەی جینایەتەکەی باوکی دروست دەکاتەوە و پشتیێک (باڵنج)یک دادەنێ و دەڵێ «ئاوا بەم شێوەیە خەفەی کردوون»! پاشان دەڵێ «کە باوکم ئێعدام کرا نارەحەت بووم گوتم ڕەنگە کاریکی خراپی کردبێ وا بەم شێوەیە سزا درا، بەڵام کە چوومە دەرەوە و خەڵک پێیان دەگوتم باوکت کاریکی باشی کردوە، سەرت بەرز ڕاگرە و تۆ دەبێ دریژەی ئەو کارەی باوکت بدەی» ناپاکان دەبێ لەسەر زەوی پاک بنەوە! بە پێکەنینەوە دەگێڕێتەوە و دەڵێ مێنش دەمگوت با بزانم چۆ دەکەمەوە و دەڵێم کۆمەڵگەی ئێران چی بەسەری هاتوە! ئەمە چ کەلتوورێکە ئەو خەڵکەی بەم شێوەیە بار هێناوە؟! چ شتێک دەبێتە هۆی ئەوەی ئەو ئینسانانە ئاوا بیر بکەنەوە؟! لە کوێدا دەبێ بۆ هۆکارەکەی بگەڕێین؟ ئەگەر تەنیا کەس و کارەکەی و دەوەدراوسێکانی بەم شێوەیە بیربکەنەوە کە دەرهێنەری ئەو فیلمە (مازیار بەهاری) بە بینەری نیشان داوە، دەبێ بڵێن سەعید حەنایی هەر ماوە. کە بەدڵنیاییەوە دەبێ بڵێین زۆرن ئەوانەی کە وەک ئەوان بیر دەکەنەوە. لێرەدا پرسیار ئەوەیە کۆمەڵگەی ئێران تووشی چ کارەساتێک بووە کە کەسانی وەک سەعید حەنایی لێ هەڵدەکەوێ؟ قاتڵی ١٦ ئینسان بێ بەبێ ئەوەی توسقاڵێک هەست بە شەرمەزاری بکەی!

بە دڵنیاییەوە دەسەڵاتدارانی

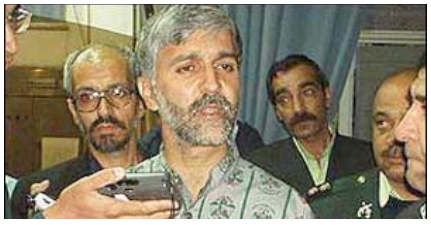

ل ١٠

روانگەی سێهەم

(لە پەراوێزی پیلانی کۆماری ئیسلامی بۆ تیرۆری باڵۆیزی سەعوودی لە واشنگتۆن)

ڕێبوار مەعرووف زادە

هاتنەگۆڕی بابەتی پیلانی کۆماری ئیسلامی بۆ تیرۆری باڵویزی سعوودی لە واشنگتۆن تازەترین ڕووداوە کە لە لایەک نیشاندەری دۆخی هەنووکەی پێوەندییەکانی نێوان ئەمریکا، عەرەبستان و کۆماری ئیسلامییە، لە لایەکی دیکە خۆی ئەو بابەتە لە ئاراستە کردنی پێوەندییەکانی نێوان ئەو سێ وڵاتە کاریگەری دەبێ. لەو پێوەندییەدا سێ ڕوانگە هەیە.

ڕوانگەی یەکەم:

ڕوانگەی یەکەم تایبەت بەو کەسانەیە کە لێدوانەکانی بەرپرسانی ئەمریکا لە هەمبەر هەوڵی کۆماری ئیسلامی بۆ تیرۆری باڵویزی عەرەبستان بە ڕاست لە قەڵەم دەدەن.

ئەو کەسانە مێژووی کۆماری ئیسلامی کە لەودا دەیان کەسایەتیی سیاسیی ئێرانی تیرۆر کران و چەندین هەوڵی تیرۆریستی لە وڵاتەکانی جیهان درا، بە بەڵگەی تاوانباربوونی دەهێننەوە. هەروەها ئەو کەسانە بۆ سەلماندنی ڕاستەقینەبوونی هەوڵی کۆماری ئیسلامی بۆ تیرۆری باڵویزی عەرەبستان ئاماژە بە دەستبەسەر داگرتنی تورکیە و نێجیریە بەسەر چەک و تەقەمەنیی هەناردەکراوی ڕێژیم بۆ حەماس و حیزبوڵڵا و سووریە دەکەن.

ڕوانگەی دووهەم:

لەم بەینەدا ڕوانگەی دووهەم تایبەت بەو کەسانەیە کە بابەتی پیلانی تیرۆری باڵویزی عەرەبستان بە دەستکردی ئەمریکا دەزانن و ئەمریکا وەک وڵاتێکی بوختانچی ناوزەد دەکەن.

ئەو کەسانە لێدوانە ناراستەکانی بەرپرسانی ئەمریکا لە کاتی هێرش بۆ عێراق لە هەمبەر هەبوونی چەکی کۆمەڵکوژی لەو وڵاتە وەک هۆکاری ساختەچی ناودێر کردنی ئەمریکا دەهێنێتەوە.

ڕوانگەی سێهەم:

ڕوانگەی سێهەم تایبەت بەو کەسانەیە کە شروڤەکردنی هەوڵی تیرۆری باڵویزی عەرەبستان لەسەر بنەمای یاساکانی نێودەوڵەتی و دواجار هەوڵدان بۆ وەدەست خستنی بەڵگەی تیرۆریستی بە شێوازێکی نادروست بۆ لێکدانەوەی کێشەی نێوان سێ دەوڵەت دەزانن. دیارە هۆکاری نادروست بوونی ئەو شێوازە بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە کاریگەریی یاسا بەسەر پێوەندی نێودەوڵەتی دا لەرزۆکە و هەر دەوڵەتێک بە پێی هێز (Power) و بەرژەوەندی خۆی سیاسەت دەکا. دواجار ڕۆڵی یاسا لە کێشە نێودەوڵەتییەکان دا ڕۆڵێکی ئەخلاقی و ڕۆحییە. بەم پێیە بە بنەما گرتنی یاسا لە پێناو دەستەبەر کردنی تێگەیشتنێکی بەرفراوان لە دۆخی هەنووکەو ئاسۆی پێوەندییەکانی نێوان ئەمریکا، عەرەبستان و کۆماری ئیسلامی هەوڵێکی بێ ئاکامە. ڕوانگەی سێهەم لەسەر بنەمای هێز و بەرژەوەندی نەتەوەیی هەوڵ دەدا وێنەیەکی بەرفراوان لە پێوەندییەکانی ئەمریکا، عەرەبستان و کۆماری ئیسلامی ئێران نمایش بکا. لە سەرەتادا بەراوردی هێز و بەرژەوەندی هەریەک لەو سێ وڵاتە لە ئاستی نێوخۆیی، ناوچە و جیهاندا دەکەین:

١_ عەرەبستانی سەعوودی:

عەرەبستانی سەعوودی: جیهان ئەو وڵاتە بە دوو شت دەناسێ: ئەلف) نەوت: عەرەبستان گەورەترین هەناردەکەری نەوتە لە ئاستی دنیادا. ئەو وڵاتە ڕۆژانە زیاتر لە ٦ میلیۆن بۆشکە نەوت هەنارده دەکا. لە ڕاستیدا نەوت عەرەبستانی کردۆتە ئەندامی گرووپی G٢٠ (بیست ئابووری بە هێزی دنیا). گرینگیی نەوتی عەرەبستان تا ئەو ڕادەیە کە ئەمنییەتی وزەی جیهان بە ئەمنییەتی بەرهەمهێنان و هەناردەی نەوت لەو وڵاتە بەستراوەتەوە. هەروەها عەرەبستان توانای ئەوەی هەیە کە لە ئەگەری ڕاگرتنی هەناردەی نەوتی ئێرانەوە بە ئاسانی جێگەی ئەو وڵاتە لە بازاڕدا پڕ بکاتەوە. بەم پێیە نەوتی عەرەبستان چەکێکی پڕ بەهایە کە وڵاتانی دیکە بۆ دۆستایەتی لەگەڵ عەرەبستان هان دەدا و لە ئاکامی دۆژمنایەتی کردن، هۆشیاریان دەکاتەوە.

ب) مەکە و مەدینە: ساڵانە چەند میلیۆن موسڵمان بۆ ئەنجامدانی حەج سەردانی عەرەبستان دەکەن و پووڵێکی بێ ئەژمار دەخەنە گیرفانی شانشینی ئەو وڵاتە. هەبوونی مەکە و مەدینە لەو وڵاتە شوێن و پێگەی تایبەتی بە عەرەبستان لە نێو جیهانی عەرەبی و ئیسلام بەخشیوە. لە ڕاستیدا کەعبە (ماڵی خودا) لە شەڕی نوێنەرایەتی کردنی ئیسلامی ڕاستەقینە لە ناوچەکەدا، قورساییەکی تایبەتی بە عەرەبستان داوە.

بەم پێیە نەوت و مەکە دوو سەرچاوەی بەهێزبوونی عەرەبستان دێنە ئەژمار کە واپێدەچێ ئاسۆی تەواو بوونیان نادیار بێ. ئایا هەبوونی نەوت و مەکە ئەمنییەتی هێز و پێگەی جیهانی عەرەبستان دەپارێزن؟

شانشینی عەرەبستان وڵاتێکە بێ حیزبی سیاسی، بێ پارلمان، بێ هەڵبژاردن و دواجار بە دوور لە دێموکراسی و پاراستنی مافی مرۆڤ. ئەو وڵاتە لە ساڵی ٢٠٠٣دا ڕێگەی بە ژنان داوە کە خاوەنی کارتی پێناس بن. دیارە بە حوکمی ئەوەی لە ڕوانگەی پیاوانی ئایینیی عەرەبستانەوە ژن یا سەر بە باوکێیە یان سەر بە مێردەکەی و ئەگەر ژنێک بیهەوێ لە شوناسی خۆی « کارتی پێناس» سوودمەند بێ بە واتای ئەوەیە کە بەرهنگاری باوک و مێردەکەی بۆتەوە. بەم پێیە سەرەڕای دەرکردنی ئەو یاسایە زۆربەی ژنانی عەرەبستان خۆیان لە وەرگرتنی کارتی پێناس بە دوور دەگرن. هەروەها کچان و کوڕانی ئەو وڵاتە لە هەموو ئاستەکانی خوێندن لە یەکتر جیا کراون. دەتوانین بڵێین بەشداریی ڕۆژانەی ژنانی عەرەبستان لە ڕادەی نەبوون دایە و ئەوان وەک مرۆڤەکانی شەو لە قەڵەم دەدرێن. لە ڕاستیدا لە سۆنگەی دێموکراسی و مافی مرۆڤەوە عەرەبستان جوغرافیای سیاسی و کۆمەڵایەتی نەگۆڕدراوی جیهانە. دیارە هەتاکوو ئێستاکە بە هاوکاریی سیاسەتی دووانەی ڕۆژئاوا لە هەمبەر دێموکراسی و مافی مرۆڤ ئەو جوغرافیایە لە گۆڕان حەشار دراوە. ڕاگەیەندنەکانی جیهانی کە لە چنگ سەرمایەدارەکان دان بە هۆی بەرژەوەندی ئابووری و نەوت خۆیان لە ڕاستیی نەبوونی دێموکراسی و پێشێلکردنەکانی مافی مرۆڤ لە عەرەبستان،دزێوەتەوە بەڵام لە ئێستادا هەڕەشەیەکی گەورە بەرەو عەرەبستان بەڕێوەیە.

گۆڕانەکانی جیهانی عەرەبی بەرەو ئەوە دەڕۆن کە کۆتایی بەسەر مافی خاوەنداریتیی تایبەتی ڕۆژئاوا بەسەر دێموکراسی و مافی مرۆڤ بهێنن. لە ئاکامی ئەو گۆڕانانەدا، کولتووری خۆپێشاندان، دەنگ هەڵبڕین، هەبوونی شوناس و کەسایەتیی تاکەکەسی و گرووپی، چەکەرەی کردوە. گەشەی ئەم کلتوورەیە کە سەرەکیترین هەڕەشەیە بۆ سەر ئەمنییەتی سەرچاوەکانی هێزی عەرەبستان. دیارە ئەو شەڕەی شانشینی سعوودی و کۆماری ئیسلامی لەسەر ئیسلامی ڕاستەقینە و لە قاڵبی شیعە و سوننی دا دەیکەن شتێک نییە جگە لە هەڵخەڵەتاندن و چەواشەکردنی خەڵکەکەیان. هەروەها شانشینی سعوودی هەڕەشەی گۆڕانەکانی میسر، تونس و لیبی لە هەڕەشەی ئەو گۆڕانەی کە لە سووریە، یەمەن، بەحرەین و. بەڕێوەیە، بە کەمتر لە قەڵەم نادا.

٢_ کۆماری ئیسلامیی ئێران:

کۆماری ئیسلامیی ئێران: هەرچەند کە ئێران توانیویێتی بە خۆ نزیک کردنەوە لە ڕووسیە و چین و کردنی ئێران بە جوغرافیای نفووز و ڕێبەریی ئەو دوو وڵاتە ئەمنییەتی پێگەی خۆی زیاد بکا، بەڵام ئەو سیاسەتە ڕۆڵێکی سەرەکی لە دەستنیشانکردنی هێزی ئێران ناگێڕی. هێزی سەرەکیی ئێران بە بەکارهێنانی چەک و تیرۆر لە سیاسەت کردن دا بەندە. ئەو وڵاتە بە بنیاتنانی پێوەندییەکی چەند قۆڵی لەگەڵ سووریە، حەماس و حیزبوڵڵای لوبنان لە ئاستی عێراق، ئەفغانستان، سووریە و بە گشتی لە ئاستی ڕۆژهەڵاتی نێوەراست، سیاسەتی چەک و تیرۆر پراکتیزە دەکا. دیارە ئەزموونی حکومەتداریی کۆماری ئیسلامی لە ئاستی سیاسی، ئابووری و، ئەزموونێکی تێک شکاوە کەوایە جگە لە پەردان بە سیاسەتی چەک و تیرۆر شتێکی نییە کە هەناردەی ناوچەکەی بکا. لە ئێستادا سیاسەتی چەک و تیرۆری کۆماری ئیسلامی لە ناوچەکەدا بە توندی خراوەتە ژێر گوشارەوە. لوتکەی ئەو ڕووبەڕوو بوونەوەیە لە سووریە دایە کە لە لایەک خەڵک و لە لایەکی دیکە تۆپ و تانگ و فیشەک ئامادەیە. هەروەها کۆماری ئیسلامی لە ئاستی نێوخۆیی‌دا دوابەدوای نارەزایەتییەکانی ساڵی ٢٠٠٩، کە بە هۆی ئەنجامی ساختەکاری لە هەڵبژاردنی سەرۆک کۆماری ڕوویدا و بە شێوەیەکی دردنانە خەڵک سەرکوت کران، ڕەواییەکەی بە توندی دابەزیوە. هەبوونی نارەزایەتیی بەرین لە ئاستی نێوخۆیی دا و ئەنجام نەدانی چاکسازی لە لایەن ڕێژیمەوە مەیدانی بە نیزامی کارەکان داوە کە لە بەرامبەر سەرکوتی ناراز‌ییان دا ڕۆژبەڕۆژ نفووزی زیاتر لە دەسەڵات پەیدا بکەن و کۆماری ئیسلامی بەرەو دیکتاتوریەیەکی نیزامی پەلکێش بکەن.

بەم پێیە چەک و ڕێگەچارەی نیزامی لە سیاسەتی کۆماری ئیسلامی دا جێگەیەکی سەرەکی هەیە. دیارە ئەوە بە واتای ئەوە نییە توانای نیزامی ئێران زۆرە بەڵکوو بە واتای ئەوەیە ئاستی کەلک وەرگرتن لە چەک و تیرۆر یەکجار زۆرە.

ئەمریکا:

٣_ ئەمریکا: ئەو وڵاتە هەتاکوو ئێستاکەش لە باری سیاسی، ئابووری، تەکنەلۆژی و... بەهێزترین وڵاتی جیهانە. بەڵام ئەمریکا ئێستاکە ڕێبەری جیهان نییە. دیارە ڕۆڵی ئەمریکا لە ڕووداوەکانی جیهاندا ڕۆڵێکی زۆر کاریگەرە بەڵام ئەو ڕۆڵە ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوە نییە. لە ڕاستیدا داهاتووی جیهان داهاتوویەکی لێل و کراوەیە بۆ هەموو وڵاتەکان. خودی ئەمریکاش کەوتۆتە نێو بازنەی کاریگەریی پرۆسەی بە جیهانیبوونەوە. پرۆسەی بە جیهانیبوون کۆتایی بە بڕوابوون بە حیکایەتە گەورەکان، بە هێرشکردنە سەر ئەفغانستان لە ساڵی ٢٠٠١: ڕووخاندنی حکومەتی تاڵیبان و لە ئاکامدا ناسەقامگیریی ڕەوشی ئەمنی، ئابووری و سیاسی ئەفغانستان لە ساڵی ٢٠١١. لە هەمووی گرینگتر هەنووکە خەڵکی ئەفغانستان ئەمریکاییەکان بە دۆست و ڕزگاریدەری خۆیان نازانن.

٢. هێرشکردنە سەر عێراق لە ساڵی ٢٠٠٣: ڕووخاندنی حکومەتی سەدام حوسێن بە بیانووی هەبوونی چەکی کۆمەڵکوژ و دواجار ڕەوشی عێراق لە ساڵی ٢٠١١ بە جۆرێکە کە خەڵکی شارەکانی بەغدا، موسڵ، کەرکووک و... لەگەڵ تەقینەوەکانی ڕۆژانە ڕاهاتوون. هەروەها ڕاگەیاندنی چوونە دەرەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق لە هەلومەرجێکدایە کە وێنەی عێراق لە جیهاندا نە دیموکراسی و نە ئاسایشی تێدایە بەڵام پڕە لە تەقینەوە، ترس و نائومێدی.

٣. ئەمریکا بەردەوام هەوڵیداوە بەرژەوەندی نەتەوەیی خۆی لە ڕێگەی خەملاندنی دیموکراسی مسۆگەر بکا بەڵام ڕووداوی ١١ی سێپتامبەر نیشانیدا کە تیرۆریزم تەنیا بەرۆکی ڕۆژهەڵاتی نیوەڕاست ناگرێ بەڵکو تیرۆریزم هەرەشەییەکی جیددییە بۆ سەقامگیریی ئەمریکا و جیهان. ئەوە لە حالێکدایە کە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست سەرەکیترین بنکەی یارمەتیی مادیی و مرۆیی گرووپە تیرۆریستییەکانە و سیاسەتی دووانەی ئەمریکا لە هەمبەر دیموکراسی و مافی مرۆڤ لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لە خزمەت مانەوەی ئەو گرووپانە دایە. هەنووکە دوای بەراورد کردنی هێز و بەرژەوەندی ئەمریکا، عەرەبستان و کۆماری ئیسلامی لە هەمبەر داهاتووی پێوەندییەکانی ئەو سێ وڵاتە بە سێ ئاکام دەگەین:

ئاکام:

١. ئەمریکا لە باری نیزامییەوە لاوازە. ئەو لاوازییە بە واتای نەبوونی چەکوچۆڵ و شەڕکەر نییە بەڵکو بە واتای قبوول نەکردن و ئامادەنەبوونی بەستێنی نێوخۆیی، ناوچەیی و جیهانی بۆ پراکتیزە کردنی ڕێگەچارەی نیزامی ئەمریکایە.

زۆر دژوارە دەوڵەتی ئەمریکا بەشەڕ ڕووبەڕووی ئێران یا وڵاتێکی دیکە بێتەوە بەڵام هەوڵ دەدا لە قوناخی یەکەمدا بانکی ناوەندیی ئێران بایکوت بکا. بانکی ناوەندی دوو ئەرکی سەرەکیی هەیە: الف) مامەڵەکانی فرۆشی نەوت لە ڕێگەی بانکی ناوەندی ئەنجام دەدرێ و پارەی فرۆشتنی نەوت دەدرێتە ئەو بانکە ب)پاشکەوت کردنی پارەی ئێران لەو بانکە ئەنجام دەدرێ. بەم پێیە بایکۆتی بانکی ناوەندی بە شێوەی ناڕاستەوخۆ بایکۆتی نەوت و گازی ئێرانە. هەروەها بایکۆتی بانکی ناوەندی، پاشکەوت کردنی پارەی وڵات تووشی گرفت دەکا و ئەم بابەتە دەبێتە هۆی ئەوەی کە دەوڵەت توانایی مالیی پێویستی بۆ ئەنجامدانی پرۆژە گەورەکان نەبێ. دەرئەنجام بایکۆتی بانکی ناوەندیی ئێران گۆشارێکی گەورەی ئابووری دەخاتە سەر ئەو وڵاتە.

٢_ ئەمریکا و عەرەبستان هەوڵ دەدەن بە هاوکاریی یەکتر لە دوو ڕێگەوە گۆشار بخەنە سەر هێزی کۆماری ئیسلامی:

الف) عەرەبستان بە بەرهەمهێنان و هەناردەکردنی زیاتری نەوت و دابەزاندنی نرخی نەوت دەتوانی ئێران ڕووبەڕووی خەسارێکی گەورەی ئابووری بکاتەوە. هەروەها عەرەبستان هەوڵ دەدا بە دەرکردنی سووریە لە یەکێتیی عەرەب هەرەشەکان بۆسەر جوغرافیای نفوزی ئێران زیاد بکا. دیارە جگە لەم ڕێگەیانە عەرەبستان دەتوانی بە نەوت، چین و ڕووسیە لە ئێران دوور کاتەوە.

ب) ئەمریکا بە بردنی دۆسیەی سووریە بۆ شووڕای ئەمنییەت و دواجار بە لیبی کردنی سووریە هەوڵ دەدا جوغرافیای نفوزی ئێران بەرتەسک بکاتەوە.

٣_ ئەمریکا هەوڵ دەدا خەڵکی ئێران بۆ قبوولی هاوکاری کردنی ناتۆ NATO ئامادە بکا. ئامریکا لەو پێوەندییەدا بە جیددی هەوڵی بەهێز کردنی نەتەوە بندەستەکانی ئێران وەک کوردەکان، عەرەبەکان، بەلووچەکان، تورکەکان و تورکەمەنەکان دەدا چونکە ئەو نەتەوانە بۆ پێشوازی کردن لە ناتۆ ئامادەیی زیاتریان هەیە.

دیارە نەتەوەی بالادەست لەگەڵ هاتنە مەیدانی ناتۆ بۆ ئێران دژایەتی هەیە بەڵام نە بە هۆی ئەوەیە دیموکراسی بە هۆی چەک بە دەست نایە بەڵکوو لەبەر ئەوەیە بە هاتنی هێزی دیکە بۆ ئێران کۆتایی بە باڵادەستیی ئەوان دێ. هۆکاری ئەم بابەتە بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە لەمێژووی هاوچەرخی ئێراندا نەتەوەی باڵادەست دواجار بە زور و چەک قەناعەتی بە کورد، عەرەب، تورک، بەلووچ و تووركەمەن هێناوە. لەوپێوەندییەدا پێویستە کوردەکان بە هەموو تواناوە هاوکاریی ناتۆ بکەن بۆ ئەوەی دەرفەتی کۆتایی هاتنی هاوکات بە دەسەڵاتداریتی کۆماری ئیسلامی و باڵادەستی لە چنگ نەدەن.

پلانێکی هاوبەش بۆ پیلانێکی رەش

(پلانێکی هاوبەشی دام و دەزگا سەرکوتکارەکانی رێژیم بۆ فریودانی خەڵکی کوردستان)

سیروان موسەاپوور

لە دوای هاتنەسەرکاری رێژیمی کۆماری ئیسلامی لە ئێران هەندێک لە دام و دەزگا سەرکوتکارەکانیش یان لەسەر بنەما و بناغەی ئۆرگانەکانی رێژیمی پێشوو بەڵام لە ژێر ناویکی دیکەدا یان بە شێوەیەکی نوێ لە ئێراندا سەریان هەڵدا. ئیدارەی ئیتلاعات، هێزی ئینتزامی و سوپای پاسداران وەک سێ لە دام و دەزگای سەرکوتکەر هەر لە سەرەتای هاتنە سەرکاری رێژیمەوە رۆڵێکی بنەڕەتی و سەرەکییان لە سەرکوت و ئازاردانی خەڵکی ئێران بە تایبەت خەڵکی رۆژهەڵاتی کوردستاندا هەبووە. سوپا بە بەشداری لە شەڕ لە دژی خەڵکی کوردستان و حیزبە کوردییەکان، جێگیرکردنی هەزاران مۆڵگەی نیزامی، بەکوشتدانی هەزاران رۆڵەی کورد(سەرباز) لە بەرەکانی شەڕ، هەروەها پەرەپێدانی بەجاش و بەسیج کردنی کەسانی نەفس نزم و وەرێخستنی شەڕی کورد بە کورد و لە هەموانیش مەترسیدارتر بەرێوەبردنی زنجیرەیەک کردەوەی تیرۆریستی لە نێوخۆ و لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێران و دەیان کردەوەی دژە کوردانەی دیکە تا ئەو جێگەیەی توانیویەتی وەفاداریی خۆی بە رێژیمی دامەزرێنەری خۆی سەلماندووە. ئیتلاعاتیش چ وەک وەزارەت لە ئاستی وڵاتدا و چ وەک ئیدارە لە ئاستی شارستانەکاندا، ئەوا بێگومان کار و کردەوکانی بۆ هەموو خەڵکی ئێران و کوردستان دیار و بەرچاون و کەم کەس لە رۆژهەڵاتی کوردستان هەیە کە ئەگەر بۆخۆشی تامی تاڵی ئازارەکانی ئەو دەزگایەی نەدیتبێ، ئەوا هەر بە بیستنی ناوی، دیمەنێکی سامناکی بە پێش چاودا رادەبرێ و تەزوویەکی تەزێنەری بە لەشدا دێ. باسکردنی ئەشکەنجەگاکان و شێوازە جۆراوجۆرەکانی ئەشکەنجە و دەرکردن و بەڕێوەبردنی دەیان و سەدان حوکمی نادادپەروەرانە تەنیا ئەو کەسانە توانای گێڕانەوەیان هەیە کە ئەم شتانەیان بە چاوی خۆیان بینیوە و دۆست و هاوڕێیان لە پەنا دوور خراوەتەوە و تەرمی بێگیانیان دراوەتە دەست بنەماڵەکانیان ئەویش بەو مەرجەی تەنیا لە دڵی خۆیاندا پرسەیان بۆ دابنێن. تا ئەو جێگەیەش کە بۆ هێزە ئینتیزامیەکان دەگەڕێتەوە تەنیا

ئەو هێزەی کە ئەرکی پاراستنی نەزم و رێکوپێکی وڵاتی لە ئەستۆیە، لە کوردستاندا کاریان راوەدوونان و گرتن و کوشتنی خەڵکی کاسبکار و بێدیفاعە

ئەوەندە بەسە کە لە کاناڵەکانی راگەیاندن ببینین و ببیستین کە رۆژانە هەر لە سەر سنوورەکان چەند کەس بە تاوانی قاچاغچیتی دەدرێنە بەر دەسرێژی چەکی ئەم هێزانە کە لە راستیدا تەنیا خەریکی پەیدا کردنی پارەو نانێکن بۆ منالەکانیان. ئەو هێزەی کە ئەرکی پاراستنی نەزم و رێکوپێکی وڵاتی لە ئەستویە، لە کوردستاندا کاریان راوەدوونان و گرتن و کوشتنی خەڵکی کاسبکار و بێدیفاعە.

ئەوەیکە هەتا ئێرە باسی لێوەکرا، تەنیا گۆشەیەکی بچووک و لە راستیدا یەک لە هەزاری تاوان و جینایەتەکاتی ئەم دامودەزگا سەرکوتکارانەی رێژیمن کە لە پێناوی خزمەت بە رێژیمە کۆنەپەست و خوێنخۆرەکەیاندا دەیکەن. بەڵام لە بیریشمان نەچێ کە لە پەنا هەموو ئەو تاوان و ئازار خولقاندنانەدا، بەردەوام سیاسەتێکی شاراوە و مەترسیداریان بۆ فریودانی خەڵکی کوردستان بەکار هێناوە. جا هەندێک جار بە وریایی بەشێک لە ئەندامانی کۆمەڵگە پووچەڵ کراوەتەوە و بەداخەوە زۆربەی کاتەکانیش توانیویانە تێیدا سەرکەوتوو بن.

بە رواڵەت خۆ بە دژی یەکتر نیشان دان و لە ژێرەوەش کلک تێک ئالاندن یەکێک لەو پلانە هاوبەشانەیە کە هەر لە سەرەتای هاتنە سەر کاری رێژیمەوە بۆ بەرێوەبردنی پیلانێکی رەش لە لایەن هەندێک لە دام و دوزگا سەرکوتکارەکانی ئەو رێژیمە بە تایبەت لە نیوان ئیتلاعات و سوپای پاسدارانەوە کەڵکی لێ وەرگیراوە. زۆرجار لە کاتی شەڕ و کێشە لە نێو گوند یان شارێکی کوردستاندا، یەکێک لەم دوو دەزگایە پشتی لایەنێکی گرتووە و ئەوەی دیکەیان پشتیوانی لە لایەنەکەی دیکەی کێشەکە کردووە. لەم نێوەندەشدا زۆرجار خەڵک لە تایبەت خەڵکی ساویلکە وایان هەست کردووە کە بە راستی ئەم دامودەزگایانە داژدار و پشتیوانیانن، بێئاگا لەوەیکە ئەم پشتیوانیە تەنیا پلانێکی هاوبەشە بۆ هەرچی زیاتر پەرەئەستاندنی کێشە و ئاژاوە لەنێو شار و گوندەکانی کوردستاندا. نموونەی لەم چەشنە گەلێک زۆرن و کەم شار و گوندی کوردستان هەیە کە لە کاتی هاتنە پێشەوەی گرژی و ناکۆکی لەنێو عەشیرە و تایفە یان هەندێک بنەماڵە لەگەڵ هەندێک بنەماڵەی دیکەدا نەکرابنە ئامانجی بەرێوەچوونی ئەم پلانە هاوبەشە و لە داوی پیلانی پیلانگێڕان نەکەوتبن. بێجگە لەوەش زۆر جار لە کاتی تەسلیم بوونەوەی ئەندامانی یەکێک لە پارتە کوردییەکان بەرهەڵستکاری رێژیمێش ئەم پلانە هاوبەشە هەر لە گۆڕیدا بووە و یەکێکیان زیاتر خۆی بە پشتیوان و داژداری ئەو تاکە زانیوە و تەنانەت لە لای ئەو بە چەشنێک باسی دەزگاکەی دیکەی کردوە کە کەسەکە وا هەست بکا بەراستی ئەمەیان باشتر لە ئەوەی دیکەیە. هەروەها لە کاتی هەڵبژاردنی نوێنەرانی مەجلیسیشدا لە لایەک بۆ زیاتر بەشداربوونی خەڵک و لە لایەک بۆ نانەوەی ئاژاوە، زۆر جار ئەم پلانەیان پێرەو کردووە و هەر یەکەیان پاڵپشتیان لە کەسێکی دیاریکراو کردووە.

ئەمرۆکە بە خۆشییەوە بە هۆی بەرزبوونەوەی ئاستی خوێندەواری و تێگەیشتوویی و پێگەیشتوویی خەڵک تا رادەیەکی بەرچاو کێشە و گرژیی نێوان بنەماڵەکان و عەشیرە و تایفەکان لە کوردستاندا کەم و دەتوانین بڵێین لە ئاستی نەبوون دایە بەڵام ئاخۆ هیچ مەیدانێکی دیکە نەماوە کە بەرێوەبەرانی ئەم پلانە شوومانە بتوانن کلکی ئاژاوەخوازیی خۆیانی تێدا هەڵسووڕێنن؟. ئێستاکە وەک هەموو لایەک ئاگادارن نرخی بێکاری بە گشتی لە ئێراندا لە ئاستێکی زۆر بەرزدایە و لە کوردستانیش بە تایبەت لە ناوچە سنوورییەکان کە لە هەموو چەشنە کۆمپانیا و کارگە و کارخانەیەکی بەرهەمهێنان و شوێنی گەورەی کارکردن بۆ خەڵکێکی زۆر بێبەشن، ئەوا بێگومان بێکاری زۆرترە و لە زۆر لە ناوچە سنوورییەکان، سنوورەکان تەنیا رۆچنەیەکی رۆزی بەخشی خەڵکی هەژار و بێدەرەتانن. جا لێرەدایە کە زۆر جار ئەم رۆچنە هیوابەخشە دەبێتە گۆڕەپانی بەرێوەچوونی ئەم پلانە هاوبەشە و ئەگەر بەرژەوەندییەکی ماددی کەمی بۆ کاسبکار و کۆڵبەرەکانی سەرسنوور تێدایە، ئەوا بەرژەوەندییەکی سیاسی و گەورەتریشی بۆ رێژیم بەدواوەیە. رێگا پێدان لە لایەن سوپاوە بە کۆمەڵە خەڵکێک و لە هەندێک رێگاوە و، پێش پێگرتنیان لە لایەن هێزی ئینتیزامی لە هەندێک رێگای ترەوە، دەبێتە هۆی ئەوەکە هەندێک کەس مەیلیان بە لای سوپادا بشکێتەوە و تەنانەت وەک هێزێکی خەڵکیی و نزیک لە خۆیان سەیری بکەن. سوپاش لەم دەرەتانە بۆ گەیشتن بە ئامانجە چەپەڵەکانی کە لە راستیدا ئامانجی گشت دام و دەزگا سەرکوتکارەکانی رێژیمن، کەڵک وەردەگرێ و تا ئەو جێگەیەی لە توانای دابێ، بە خزاندنەناوی کەسانی خۆفرۆش و نەفس نزم لەنێو ئەم خەڵکە هەژار و بێدەرەتانەدا، بە مەبەستە شوومەکانی دەگا.

ئەوەیکە پێویستە لێرەدا بڵێین ئەوەیە کە ئەگەرچی بەڕاستی و دەزگا سەرکوتکارەکانی رێژیمن، بەڵام بەهاری کاریکی بە نرخی کردوە و دەستی لەسەر برینێک داناوە و پرسیاری دروست کردوە. شارەزایانی بواری فیلمسازیی بە کارەکانیان دەتوانن کاریگەرییان هەبێ لەسەر روانینی خەڵک. بەتایبەتی ئەم بوارە (فیلم و سینەما) ئینسانە نەخوێندەوارەکانیش دەتوانن سوودی خۆیانی لێ ببینن و لەم رێیەوە ئەم شێوە روانینە دژە مرۆیی و شەرماوییە بسڕنەوە.

کوشتنی نامووسی لە وڵاتانێکدا رووەدا کە پێوەندیی دوو لایەنە هەیە لە نێوان سوننەت وکولتوور و قانوونی وڵاتەکە دا. رەوایی دان بە قەتڵی نامووسی بە ناوی پاراستنی ئابروو و سرینەوەی بێئەخلاقی لەلایەن کەسانێکەوە، ئەگەر پشتوانەی ئایینی و قانوونییش هەبێ، پێشیلکاری ئاشکرای مافەکانی مرۆڤە.

لە وڵاتی ئێران زۆرن ئەو کەسانەی وەک حەناییەکان بیردەکەنەوە بەڵام خەڵکانێکیش هەن کە دەتوانن پێش بەو بیرکردنەوەیە بگرن و خەڵکی لەو تاوانە دڵتەزێنانە ئاگادار بکەنەوە، ئەگەر کردەوەکەی سەعید حەنایی لەلایەن خەڵکەوە ریسوا و شەرمەزار بکرێ، کور و بنەماڵەکەی سەعید حەنایی ناتوان ئاوا بە شانازییەوە باس لە کارە چەپەڵەکەی ناوبراو بکەن و دیفاعی لێ بکەن.

درێژەی:

قاتڵی جاڵجاڵووکەیی لە ئێراندا ماوە؟!

کۆماری ئیسلامی لە پەرەسەندنی ئەم بیرکردنەوەکارەساتبارەدا نەخشی سەرەکییان هەیە. سەعید حەنایی نموونەیەکی ئاشکرای سەربازان و موریدەکانی خامنەیی و خومەینیی جینایەتکار بوو. حەنایی بە قسەی خۆی و زۆر کەسی دیکە لە رووی وەزیفەی شەرعییەوە قەتڵی ئەنجام داوە و پێی وایە وەزیفەیەک کە لە شەڕی ئێران و عێراق دا ئەنجامی داوە، ئیستاش هەر درێژەی ئەو ئەرکەیەتی بەڵام بەم شێوەیە. بۆیە ئاوا بە شانازی و بروابەخۆبوونەوە باس لە ئەرکە شەرعییەکەی! خۆی دەکا. لێرەدا بە رووتی دەردەکەوێ ئیمام و رێبەرەکانی باشیان پەروەردە کردوە، ئەویش دەرسەکەی باش وەرگرتوە! .

شەڕ، سەرچاوەی زۆر رۆژەشی و بەدبەختییە. ٨ ساڵ شەڕی بێئاکامی ئێران و عێراق ئەم وڵاتەی لە هەموو لایەنێکەوە وێران کرد. دەبێ پرسیار لە دەسەڵاتداران و ئەوانەی بەم دەسەڵاتە وەفادارن بکرێ کە چ شتێک بۆتە هۆکاری رۆژەشی و بێچارەیی ئەم ئینسانانە کە سەعید حەنایی و حاکمییەتی کۆماری ئیسلامی بە گوناهکار و تاوانباریان دەزانن؟

تا نیزامێکی وەکوو کۆماری ئیسلامی لەسەر کار بێ گیانی مرۆڤە بێدەرەتانەکان لەئاست ئەو بیرکردنەوە ترسناکە (وەزیفەی شەرعی و ئیسلامی) ی حەناییەکاندا، هەروا بێ نرخ دەبێ. کۆماری ئیسلامیی ئێران زیاتر لە ٣٠ ساڵە ئەم باوەڕە لە نێو کومەڵگەدا بڵاو دەکاتەوە هەر بۆیە مرۆڤ نرخی نەماوە و بەلای زۆر کەسەوە کوشتنی ئاسان و ئاسایی بووە . دیارە بەشێک لەم بیرکردنەوانە بە هۆی ساختاری سوننەتیی کۆمەڵگەی ئێران هەر هەبووە، بۆ نموونە کوشتنی نامووسی پێش کۆماری ئیسلامییش لە کۆمەڵگەی ئێراندا هەبووە، بەڵام قانوون و رێساکانی کۆماری ئیسلامی لە پێوەندی لەگەڵ ژناندا ئەم بیرکردنەوەیەی بەهێزتر کردوە.

ئەم رێژیمە بە ناوی «امر به معروف و نهی از منکر» جگە لەوەی بۆخۆی خەڵک دەگرێ و دەکوژی و ئیعدام دەکا تاکەکانیش رادەسپێرێ بە ناوی جێبەجێکردنی راسپاردەی ئایینی، بەرەوروی تاکەکانی دیکە بینەوە و سزایان بدەن و ناپاکییەکان لەنێو بەرن. بەڵام ئەمانە نەک کەمترین چارەسەر نەبوون بۆ کێشە کۆمەڵایەتییە و سیاسییەکان، بەڵکو پاڵنەرێ توندوتیژی و ئینسان کوشتن بە ناوی پاراستنی نامووس لە کۆمەڵگەدا بەداخەوە پەرەی سەندوە.

بەڵام بۆ پێشگرتن لەم کارەساتانە چ بکرێ؟ مازیار بەهاری کاریکی بە نرخی کردوە و دەستی لەسەر برینێک داناوە و پرسیاری دروست کردوە. شارەزایانی بواری فیلمسازیی بە کارەکانیان دەتوانن کاریگەرییان هەبێ لەسەر روانینی خەڵک. بەتایبەتی ئەم بوارە (فیلم و سینەما) ئینسانە نەخوێندەوارەکانیش دەتوانن سوودی خۆیانی لێ ببینن و لەم رێیەوە ئەم شێوە روانینە دژە مرۆیی و شەرماوییە بسڕنەوە.

کوشتنی نامووسی لە وڵاتانێکدا رووەدا کە پێوەندیی دوو لایەنە هەیە لە نێوان سوننەت وکولتوور و قانوونی وڵاتەکە دا. رەوایی دان بە قەتڵی نامووسی بە ناوی پاراستنی ئابروو و سرینەوەی بێئەخلاقی لەلایەن کەسانێکەوە، ئەگەر پشتوانەی ئایینی و قانوونییش هەبێ، پێشیلکاری ئاشکرای مافەکانی مرۆڤە.

لە وڵاتی ئێران زۆرن ئەو کەسانەی وەک حەناییەکان بیردەکەنەوە بەڵام خەڵکانێکیش هەن کە دەتوانن پێش بەو بیرکردنەوەیە بگرن و خەڵکی لەو تاوانە دڵتەزێنانە ئاگادار بکەنەوە، ئەگەر کردەوەکەی سەعید حەنایی لەلایەن خەڵکەوە ریسوا و شەرمەزار بکرێ، کور و بنەماڵەکەی سەعید حەنایی ناتوان ئاوا بە شانازییەوە باس لە کارە چەپەڵەکەی ناوبراو بکەن و دیفاعی لێ بکەن.

چیرۆکی ژیان!

ن : محمود نامنی

و : ئاسۆ خەبات

مێژووونوسان دەنوسن : ڕۆژێ ئەسکەندەر هێرش دەکاتە سەر یەکێک لە شارەکانی ئێران، بەوپەڕی سەرسوورماوییەوە دەبینێت کە دەروازەی شار کراوەیە و لەگەل ئەوەی کە هەواڵی هاتنی ئەو لە شاردا دەنگی دابۆوە،بەڵام خەڵک ژیانی ئاسایی خۆیان دەبردە سەر.

ئەم کردەویە بۆ ئەسکەندەر جێگای سەرسوورمان بوو،چوونکە لە هەر شارێ دەنگی سمی ئەسپەکانی لەشکەری ئەویان دەبیست،بەشێک لە خەڵکی شار بێهۆش دەبوون و ئەوانیتر پەنایان دەبردە ناو ماڵ و نێو دووکانەکان،بەڵام لێرە ژیان بە شێوەی سروشت ئاسا هەڵدەسوورا.

ئەسکەندەر لە ڕق و تووڕەییان شمشێرەکەی ڕادەکێشێت و لە سەر ملی یەکێک لە پیاوانی شاری ڕادەگرێت و دەڵێت:ئەمن ئەسکەندەرم!

پیاوەکەش بە هێمنی وەڵام ئەداتەوە: منیش کوڕی هەباسم!

ئەسکەندەر بە تووڕەییەوە دەگوڕێنێت: من ئەسکەندەری مەغدوونیم،کەسێک کە ئاگر لە شارەکان بەر ئەدا،بۆچی لە من ئاترسی؟

پیاوەکە وەڵام دەداتەوە: من تەنیا لە یەکێک دەترسم،ئەویش خوایە.

ئەسکەندەر ناعیلاج لە پیاوەکە دەپرسێت:پاشای ئێوە کێیە؟ پیاوەکە ئەڵێت: ئێمە پاشامان نیە!

ئەسکەندەر بە تووڕەییەوە دەپرسێت ئەی{ڕێبەرتان،گەورەتان}؟

پیاوەکە ئەڵێت: ئێمە تەنیا یەک ڕیش سپیمان هەیە،ئەویش لەو سەری شاری دەژێت.

ئەسکەندەر لەگەل پۆلێک لە بەرپرسانی لەشکەری خۆی،بەرەو شوێنێک کە پیاوەکە نیشانی دابوون،وەرێ دەکەوێت..لە نێوەی ڕێگا بە حەپەساوی لەو قوڵکانە دەفکری، کە وەکوو قەبریک لە پێش دەرگای هەر ماڵێک هەڵکەندرابوون!.

پاش تاوێک دەگەنە قەبرستانێک، ئەسکەندەر بە سەر سووڕماوییەوە سەیر دەکات لە سەر کێلی قەبرەکان نووسراوە «کوڕی هەباس یەک کاتژمێر ژیاو مرد» کوڕی عەلی یەک ڕۆژ ژیاو مرد،کوڕی یۆسف دە خولەک ژیاو مرد..

ئەسکەندەر بۆ یەکەم جار لە ترسان لەشی ڕەسەر ئارەق دەکەوێت و بە خۆی دەڵێت: ئەرێ ئەوانە بەشەری ڕاستین،یا جندۆکە و شتی وان؟!.

پاشان دەگاتە شوێنی ڕیش سپی شارەکە و دەبینێت،پیاوێکی کزی موو سپی لە ناو خێوەتێک دا دانیشتوە و کۆمەڵێک خەڵکیش لە دەوری هاڵاون،ئەسکەندەر دەچێتە پێشی و دەڵێت: تۆ گەورە و ڕیش سپی ئەو خەڵکەی؟ پیاوە پیرەکە دەڵێت: بەڵێ، من خزمەتکاری ئەو خەڵکەم.

ئەسکەندەر دەڵێت: ئەگەر بمهەوێ بتکوژم،چی دەکەی؟ پیاوە پیرەکە بە هێمنی و لە سەرەخۆیی چاوێکی لێدەکات و دەڵێت: باشە بمکوژە! ویستی خوا ئەوەیە کە دەستی تۆ بکوژرێم!

ئەسکەندەر دەڵێت: ئەگەر وایە ناتکوژم تا بە خودای توی بسەلمێنم کە ژیانی تۆ لە چنگی من دایە!

پیرەپیاوەکە دەڵێت: دیسانیش هەر ویستی خوایە کە بمێنم و باری گوناحەکانم قورستر بێت!.

ئەسکەندەر مات و سەرلێشێواو دەڵێت: ئەی پیرە پیاو من تۆ ناکووژم بەڵام مەرجێکم هەیە؟

پیاوە پیرەکە دەڵێت: ئەگەر دەتهەوێ بمکووژە،بەڵام مەرجی تۆ قەبووڵ ناکەم!

ئەسکەندەر دەستەوەستان و بێزار دەڵێت: دەی باشە دوو پرسیارم هەن وەڵامم بدەوە و من لێرە دەڕۆم.

پیاوە پیرە گوتی: باشە فەرموو: ئەسکەندەر پرسی: بۆچی لە بەر دەرگای هەر ماڵێک قولکەیەکی هاوشێوەی قەبری لێیە؟ هۆکاری ئەمە چیە؟ پیاوەکە گوتی: هۆکاری ئەوەیە کە هەموو بەیانیان کە لە ماڵ دێینە دەرەوە،بە خۆمان دەڵێین،فلانکەس! لە کۆتایی دا ماڵی تۆ هەر ژێر ئەم خاکەیە، ئەگەر وایە وریا بە، ماڵی خەڵک نەخۆی و تەما لە ناموسی کەس نەکەیت،ئەوە دەرسێکی گەورەیە بۆ هەموو ڕۆژەکانی ژیانمان...

ئەسکەندەر دەپرسێت: ئەی بۆ چی لە سەر هەموو کێلەکان نووسراوە، فلانکەس دە خولەک،یەک کاتژمێر، یەک مانگ ژیاو مرد؟!

لە وەڵام دا پیاوەکە ئەڵێت: ئێمە لە کاتی سەرەمەرگی هەر کام لە دانیشتوانی ئێرەدا دەچینە سەرسەریان و ،باش دەزانین کە لە دواییین ساتەکانی ژیانیاندا، پەردەکان لە پێش چاویان لادەچن و ئیتر ئەوان لە هەل و مەرجی درۆ کردن و شتی وا دا نین.

چەند پرسیارێکی لێدەپرسین: چ زانستێک فێر بووی؟ فێر بوونی ئەو زانستە چەندی کێشاوە؟

– چ هونەرێک فێر بووی و چەندت تەمەنی خۆت لە سەر فێر بوونی ئەو هونەرە داناوە؟

– بۆ باشتر بوونی ژیان و گوزەرانی خەڵک چەندە تێکۆشاوی و چەندت کات بۆ تەرخان کردوە؟

ئەو کە پێی لە سەر لێوی قەبرە،بۆ وێنە دەڵێت: لە هەموو ژیانمدا بۆ ماوەی یەک مانگ،ڕۆژی یەک کاتژمێر زانست فێر بووم،یا بۆ فێر بوونی هونەرێک بۆ ماوەی یەک حەوتوو،ڕۆژێ کاتژمێرێکم هەوڵ داوە، یا دەڵێت ئەگەر خێر و چاکەیەکیشم کردبێت هەمووی بۆ خۆ هەڵکێشان و خەڵک فریودان بووە،بەڵام شەوێکیان کە دەمزانی دراوسێکەمان برسییە،هێندێکم نان کڕی و بە دزیەوە چوومە بەر دەرگاکەیان و تووربێنە نانەکەم لە پاش دەرگا دانا و گەڕامەوە!

دوای ئەوەی کە ئەو کەسە ئەمرێت،ئەو ماوەیەی کە خەریکی فێربوونی زانست بووە لێکی ئەدەینەوە و لە سەر کێلەکەی دەنووسین: (کوڕی یۆسف یەک کاتژمێر ژیاو مرد!)

یا ئەو ماوەیەی کە بۆ فێر بوونی هوونەر تەرخانی کردووە لێکی ئەدەینەوەو لە سەر کێلی قەبرەکەی دەنووسین:(کوڕی عەلی حەوت کاتژمێر ژیاو مرد!).

یا ئەو ماوەیەی کە بۆ باش بوونی ژیانی خەڵک تێکۆشاوە ئەژمار دەکرێت و دەنووسین: (کوڕی یۆسف یەک کاتژمێر ژیاو مرد!)

یانی؛ ژیانی بە کەڵکی کوڕی یۆسف یەک کاتژمێر بووە!!

بەم شێوەیە ژیانی ئێمە کاتێ مانای حەقیقی بە خۆیەوە دەگرێت: کە لە سێ بەستێنی؛ زانست/ هونەر/ خەڵک/ دا دەکار کرابێ،ئیتر بەشەکەی تری هەمووی خەسارو زیانێکی لە دەست چووە و ناکرێ ناوی ژیانی لە سەر دابنرێت.

ئەسکەندەر مات و سەرسام شمشێرەکەی لەبەر پشتێنی دەنێ و فەرمان بە لەشکەرەکەی دەدات؛ کە هیچ هێرش و پەلامارێک نەکەنە سەر خەڵک و خۆشی ڕێز و حورمەتێکی زۆر بۆ پیاوەپیرەکە دادەنێت و بە خەجالەتی و حەپەساوی لەو شارە دەچێتە دەرەوە!

ئێوەش بیر بکەنەوە: ئەگەر یاسایەکی ئاوا ڕەچاو بکرێت لە سەر کێلی قەبری ئێوە چی دەنووسن؟

سەحەر

لەگەڵ کەوتنی ئەم گەلاوێژە خۆم بە قەفەزە پۆڵایینەکانی ئەودا هەڵواسی
بەڵام ئەفسوس نەمتوانی بەسانایی دەرگاکانی والا بکەم
دەرگاکانی ئەو قەفەسە
هەندێ جار مێهری لەبەر دەڕۆیشت
و هەندێ جاریش دەبوون بە تابلۆیەکی ئەفسوناوی
زۆر جار کەناری ناو ئەو قەفەسە دەگریا
و
زۆرجاریش ئاوازی لەخۆی دەچڕی
ئای گوناهم کرد .... گوناه
بەچڕنووکی ئەوردسانە نەمتوانی کێلونەکانی ئەو قەفەسە بشکێنم
نەمتوانی بارانی بەسەردا ببارێنم ڕەنگە بڕۆنزەیەکان بشۆمەوە
ئاه ... گوناهم کرد.... گوناه
هەرگیز ڕەنگەکانیش جێیان نەدەهێشتم و لە دوام نەدەبونەوە
کەلەپچەکانی سوجدیان لەدەستم دەئاڵان
خۆیان بە دامێنی گەروەدا هەڵدەواسی
و تینوێتیم نەدەشکا
خەنجەری لە خیاڵم دەچەقاند
چ مرۆڤێکی نابینا بووم
هەرگیز دەرگاکانی ئەو قەفەسەم نەدەبینی و لێم دەبوون بەدەرگا ونبوو ئەبەدیەکان
چ مرۆڤێکی بێزمان بووم
وشەکانم لەکەنار دەریاکانی بێدەنگیدا بزر کرد
من غوبارێك بووم بەسەر تارمایی ئەودا
ڕەشەبایەکی بێ چڕپە بووم
هەندێ جار بەئاستەم گەڵاکانی ئەوم دەجوڵاند
من پەژموردەترین باڵندە و
ئەو سەرابیترین بۆتۆپیا
من گەردەلولی ناو گێژنەکانی خۆم بووم
ئەو قفڵ ڕێژی دەرگاکانی خۆی
من سەربازێك بووم لەسەنگەرەکانی خۆمدا دەئوستم
ئەو قارەمانێکی گوللەبەند
من پەیکەرێك بووم جادوگەرە گەمژەکان دەیان جوڵاندم
ئەو تابلۆیەك بوو تەلیسمی دەهاریشت
من دۆلفینێك بووم
لەودا مەلەم دەکرد و دەخنکام
باڵندەیەك بووم لەودا دەفڕیم و باڵەکانمی دەشکاند
لەودا دەژیام و لەودا دەمردم
لەودا دەمردم و لەحەشری ئەودا زیندوو دەکرامەوە
چ سەحەرێ بوو...
پەیتا پەیتا ئەستێرەی لێدەباری و دەگریان
هەموویان لەخۆڵەمێشی دارستانێکی پیر هەڵکێشرا بوون
چ دارستانێك بوو
هیچ ئەندازیارێك ڕێچکەی ڕێگاکانی نەدەبینی
هیچ باڵندەیەك پەی بە ڕوناکیەکانی نەدەبرد
چ ئاواز ژەنێ بوو
هەموو بیستێکی کەمڕ دەکرد
گەرووی ئاوی دەسوتاند
مەرۆ
بەسەر خوێنی وشکەوە بووی ئەم خەنجەرەوە جێم مەهێڵە ... مەرۆ
مەرۆ و بەرلەوەی بڕۆی دەرگای شوراکانی وەهم قفڵ بدە
بەر لەوەی بڕۆی کەلەپچەی دەستی ئەم پەیکەرە بشکێنە و
کەلەسەری ئەم حەقیقەتە لە باوەشی مەنفا دەرێنە
بوستە مەرۆ
پێکێ لەم فرمێسکە یاقوتیانە تێکەڵ بە شەرابەکانی غوربەتی سەفەر بکە
بوستە مەرۆ
بزمارێکی دی بەمەچەکی ئەم مەسیحە بێگوناهەدا داکوتە
تا خوێنی ئەم تاوانە بتکێتە سەر نەستۆی خەنجەرێکی نابینا
بوستە مەرۆ
ئەوڕەسێك ئەیەوێت لە خەندەی نهێنیەکانی ئەم دەریایە
و
هەگەیەك پرسیار ئاراستەی باران بکات
تاقیکردنەوە لەسەر مێژووی ئاو بکات
بوستە مەرۆ
پێش ئەوەی بڕۆی کارتی قوتابخانەی عەشق و
سفری وانەی بێدەنگیم بدەرە دەست
پێش ئەوەی بڕۆی نامە پشت گوێ خراوەکانی ئاو پۆستەی
پۆستەچیە گەوجەکانم نیشان بدە ئەوجا بڕۆ
بەر لەوەی بڕۆی
بەهەور بڵێ
ئەم وەرزە وەرزی باران نەبوو
بەدارستان بڵێ
ئەم پاییزە وادەی هەڵوەرینی گەڵاکانی عەشق نەبوو
بەرلەوەی بڕۆی
گەلەی فەنابوون لە کەشکۆڵی ڕۆحتا تۆماربکە
بەنەیزەکێ ڕابگەیەنە کەس گوێ لەباڵوزە بێماناکانی ناگرێت
بەنەوردسێ بڵێ با چیدی خەون بە پاکیزەییەوە نەبینێ
بەرلەوەی بڕۆی
بەگوێچکەی بادا بچڕێنە کەی فڕینی گەردی ئەم نیگا شێتانیانە کۆتایی دێت
ئای.... چ سەحەرێ بوو
هەموو پەڕاوەکانی گومانی لەمەملەکەتی شەهوەتدا نیغرۆ دەکرد
بۆ چرکەیەك بەئەسپایی ڕەهاکانی ئەقڵی تێك ئەشکاند
مانشێتی مەلەکوتەکانی ئاوڕوو دەکردەوە
لەسپێدەترین بەیانیەکانی خەیاڵدا
گورگانە کەڵەبی لەفڕینم گیر دەکرد
بێ بەزەییانە
پۆشاکی ڕۆحی ئەم حەزرەتی ئەبیوریەی شێتاڵ شێتاڵ دەکرد
چەقۆی چرکەکانی باهۆزی ئەم حەقیقەتەی سەر ئەبڕی
فەهرەستی هەموو نارەزووەکانمی دەشێواند و عەیب دەبوو
ببوون.. پێدەچێت کاتژمێر چیدی ڕاستیمان پێنەڵێ
چونکە . چونکە لەم باوێشکی تۆفانەوە هاتم وبەکەمین ئەفرەت ماچی کردم
لەغەیاری ئەم فڕینەوە لەشەقەی باڵم داو.. بەکەمین شکان دەستی گرتم
لەخۆزهەڵاتی ئەم تەمەوە بەکەمین هەنگاوم ناو .. دواهەمین کوێر بوون لە ئامێزی گرتم
دواهەمین دولبەرم ناسی و... بەکەمین بەهەشتم لێ ون بوو
هاتم و ویستم پێبکەنم
هەر خەندەیەکم لەژێر ئەرخەوانی مەملەکەتێکدا دەگریا
خۆم لەژێر ئەم چایەدا حەشار داو .. خاکم بەسەردا ڕووخا
گەمڕکم بوو بگەمە ڕۆشنایی ئەستێرە .. شەو بەرلەمن ناسیتی
لێوم نا بەلێوی خەیاڵەوە .. بەرلەوەی تامی بکەم زەمانم سوتا
خستمیانە قوتابخانەیەك دەستێکم پڕبوو لە پێنوس و
دەستەکەی تریشم لە پاشەڕۆ
بردیانمە ناو باخچەیەك چاوم پڕبوو لەجوانی و
لوتم پڕبوو لە بۆگەن و ڕشانەوەی گوڵەکان
من لەناو مەخلوقێکدا گەمەم دەکرد
سینەم پڕبوو لە تینوێتی و دڵم پڕبوو لە وشەی نابینا
من لەناو هەزاران باڵندەی بێ سەردا گوزەرم دەکرد
کەچی بە دەنوك هەراسانیان کردبووم
من هێندەی گومانی نەورەسێك گوناهم کرد
بەڵام ئەوان بەکەڵبەی خۆشەویستی گەمارۆیاندام
دەگەڕام بۆ ئەوەی ڕێگاکانی بینین بناسم
کاروان چییەکانی عەدەم دەستیان ڕاکێشام
دەگەڕام بۆ ئەوەی دەرگاکانی عەدەم پارچە پارچە بکەم
بەڵام ئەفسوس
ئەلیسمە زەمەهەریرەکان قەرسیلەکانی ڕۆحمیان لە زیلخانەکانی مێژوو هەڵکێشا
ویستم لە پرسەی خەمی باڵندە کوژراوەکانی تافگەیەکدا
زۆرترین خەتم بە تەزبیحاتی فرمێسك بکەم
ویستم نەفرەت لە نوستنی سەر سنگی ئەم هەواره بکەم و
چیدی ئەم خەوە بێمانایانەی ئابڕوویان نەتکێتە سەر ئەندێشەم
خەون لە خەو حەرام نەکەن
ڕۆژێك
ڕێم کەوتە سوپەر مارکێتی پینە چیەك
لەجیاتی ئەوەی بزمارە کەوشەکان دەربکێشێ
سوێزی بە بنی قەڵتاغە کۆنەکاندا دانەکوتی
وەرز بەهار بوو
بەر لەوەی خونچەکان بین بە غوبار و دیار نەمێنن
بایەقوشێك لە بایەقوشە گەوردەکانی دارستان هاتوو، وتی
من لەمەملەکەتی دۆزەخەوە هاتووم
لەنتەوەی گڕکانم
هاتووم
تا فێری وانەی خۆڵەمێشتان بکەم .

کامەران ڕەزا

KURDISTAN

The Organ of Kurdistan Democratic Party

NO: 570 6 nov 2011

مالپەڕی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان. ڕۆژنامەی «کوردستان». ڕادیۆ دەنگی کوردستان لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێت دا:

www.kurdistanukurd.com
info@kurdistanukurd.org info@kurdistanukurd.com
www.kurdch.tv Hotbird:6 MHz 11604
polarization: Vertical-SR: 27500 - FEC

www.radiokurdistan.net
dengikurdistan@gmail.com
Radiopdk_Iran@yahoo.com
Tel: 009647701597268

تەلەفوونی تەشکیلاتی نهێنی:
009647701901658
Kdp:Tashkilat@gmail.com
Tashkilat82@yahoo.com

سەرکەوتنی وەرزشکارانی لاوی حدک لە پارێزگای هەولێر

تیمێکی وەرزشیی سەر بە کۆمیسیۆنی فێرکردنی حیزبی دێموکراتی کوردستان سەرکەوتنی بەرچاوی لە، پێشبڕکێیە وەرزشییەکانی پارێزگای هەولێر دا وەدەست هێنا.

تیمێکی کۆنکۆری سەر بە بەشی وەرزشیی کۆمیسیۆنی لیکۆلینەوە و فێرکردنی حدک بە ڕاهێنەریی سەلاح خەلیل بەیگی کە وێڕای ١٠ تیمی دیکەی هەرێمی کوردستان بەشدارییان لە پێشبڕکێیەکانی کۆنکۆری پارێزگای هەولێر دا کردبوو، توانیویەتی لە ٤ کێشی ١٠٠، ٧٥، ٤٥ و ٣٥ کیلۆ دا پلەی یەکەمی ئەو پێشبڕکێیانە وەدەست بێنێ.

لەو پێشبڕکێیانەدا کۆردۆ وەنەوشە، ئەنسار سالحی، ڕێبوار مەحموودی و خانی قادرزادە توانیویانە پلەی یەکەم و ئاوات ڕەسوولی و پێوەند پرکال، پلەی دووهەم و ئالان قادری، پلەی سێهەم وەدەست بێنن.

بەخشینی خەڵاتی بونیادی مێژووی زیندووی سوێد بە ڕۆژنامەنووسێکی ئێرانی

بونیادێکی سوێدی بە ناوی «بونیادی مێژووی زیندوو»، خەڵاتی ساڵانەی خۆی بە نەرگیس موحەممەدی، ڕۆژنامەنووس و جێگری سەرۆکی ناوەندی بەرگریکاران مافەکانی مرۆڤ لە ئێران بەخشیوە. ئەوەش لە کاتێک دایە کە نەرگس موحەممەدی حوکمی ١١ ساڵ زیندانی بە سەردا سەپاوە و ناتوانی لە وڵات بچێتە دەرێ.

خەڵاتی «دەوڵەت و بونیادی مێژووی زیندوو»، هەموو ساڵێک بە ناوی یەکێک لە چالاکانی دێموکراسیخواز لە مێژووی سوێد ناو دەنرێ و بە یەکێک لەو کەسانە دەدرێ کە لە دنیادا هەوڵ بۆ دێموکراسی دەدەن.

نەرگس موحەممەدی لە کاتێکدا وەک براوەی خەڵاتی «دەوڵەت و بونیادی مێژووی زیندوو»ی سوێد لە ساڵی ٢٠١١ دا دیاری کراوە، کە لە وڵاتەکەی خۆی بە تۆمەتی ئەندامەتی لە ناوەندی بەرگریکارانی مافەکانی مرۆڤ، ١١ ساڵ زیندانی بە سەردا سەپاوە.

نەرگس موحەممەدی دوای ڕاگەیەندرانی ئەو هەواڵە داوای لە دەوڵەتی ئێران کردوە کە بۆ وەرگرتنی خەڵاتەکەی ئێزنی چوونە دەرەوە لە وڵاتی پێ بدەن، بەڵام وێناچێ کە داوایە لە لایەن کاربەدەستانی ڕێژیمەوە وڵام بدرێتەوە.

شایانی باسە لە کاتێکدا کە نەرگس موحەممەدی نەتوانی لە ئێران بچێتە دەرێ، شیرین عیبادی، مافناس و براوەی خەڵاتی ئاشتی نوبێل ڕۆژی ٢٣ی خەزەڵوەری ئەوساڵ بە نوێنەرایەتیی لە ناوبراو خەڵاتەکە وەردەگری.

بەڕێوەچوونی فێستیڤاڵی کولتووری نەتەوەکان لە وڵاتی نۆرویژ

فێستوالی کولتووری نەتەوەکان لە ژێر ناوی کولتوورمیکس لە شاری لیلەسترۆمی نۆرویژ بەڕێوە چوو.

ڕۆژی شەممە، ٧ی خەزەڵوەر فێستیوالی کولتووری نەتەوەکان بە بەشداریی بەشێکی زۆر لە نەتەوە جۆراوجۆرەکانی نیشتەجێی لە پارێزگای ئاکەشهوس لە شاری لیلەسترۆم بەڕێوە چوو.

لەو فستیڤاڵەدا یەکێتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان و یەکێتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە بەشداریی چالاکانەیان بەشێک لە کلتووری کوردانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیان پیشانی بەشداران دا.

لەو فستیڤاڵەدا یەکێتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە خوێندنەوەی سروودی نەتەوایەتیی ئەی ڕەقیب سەرنجی ئامادەبوانیان بۆ لای خۆیان ڕاکێشا و یەکێتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانیش بە ڕازاندنەوەی ستاندی تایبەت بە کوردانی ڕۆژهەڵات و سازکردنی خواردنی خۆمالی و هەروەها پێشاندانی جلوبەرگی کوردی بەشداریی بەرچاویان لەو فستیڤاڵەدا کرد.

شایانی باسە بەفرین ڕوستەمی، ئەندامی بەڕێوەبەریی ئەو فیستیوالە، لە لایەن بەرپرسی شارەوانی شێسموە بە پێدانی گوڵ ڕێزی لێ گیرا.

کاندیدکرانی مەحموود دەوڵەت ئابادی بۆ وەرگرتنی خەڵاتی ئەدەبی لە بریتانیا

مەحموود دەوڵەت ئابادی نووسەری بەناوبانگی ئێرانی بۆ وەرگرتنی خەڵاتی ئەدەبیی ئاسیایی «مەن» پاڵێورا.

بەپێی ڕاپۆرتی بی بی سی ڕۆمانی «زوال کلئل» نووسینی مەحموود دەوڵەت ئابادی، بۆ وەرگرتنی خەڵاتی ئەدەبی ئاسیایی «مەن» لە بریتانیا دەست نیشان کرا.

ئەمسال دوازدە ڕومان لە ژاپۆن، ئێران، چین، پاکستان، کوردی باشوور و بەنگلادێش لە نیو ٩٠ بەرهەم لە لیستی سەرەتایی وەرگرتنی خەڵاتی ئەدەبی ئاسیایی «مەن» لە بریتانیا بوون.

مەحموود دەوڵەت ئابادی لە کاندیداکانی وەرگرتنی ئەم خەڵاتەیە، ناوبراو ڕومانی نەمانی کۆلونیلی لە نیوان ساڵەکانی ١٣٦٢ هەتا ١٣٦٤ ی هەتاوی دا نووسیوە و پاشان چەند جارێکی دیکەی بەسەردا هاتۆتەوە.

ئەم کتێبە لە یەکەم بەرهەمەکانی دەوڵەت ئابادییە کە پێش ئەوەی کە بە زمانی فارسی بڵاوبێتەوە، نووسەر بە زمانی سوێدی و ئاڵمانی بڵاوی کردبۆوە.

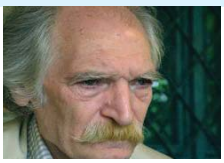

ڕومانی نەمانی کۆلۆنیل سەربردەی ئەفسەرێکی ئەرتەشی شای ئێرانە کە ژیانی ئەو و بنەماڵەکەی لە سەرەتای شۆڕشی گەلانی ئێرانەوە باس دەکا.

بە بڕوای ڕەخنەگرانی ئەدەبی ئەم ڕومانە جگە لە ژیان و بەسەرهاتی بنەماڵەی کۆلۆنیل، باس لە کێشە سیاسییە، فەرهەنگی و کۆمەڵایەتیەکانی ئەو کاتی کۆمەڵگەی ئێران دەکا.

ناوەندی بڵاوکردنەوەی «چشمە» لە ساڵی ١٣٨٧ لە هەوڵی وەرگرتنی ئێزنی بڵاوکردنەوەی ئەم ڕومانەدا بوون بەڵام کاربەدەستانی وەزارەتی ئیرشاد هەتا ئێستا نەیانهێشتوە کە ئەم ڕومانە بڵاو بکرێتەوە.

شایانی باسە خەڵاتی ئەدەبی ئاسیایی «مەن» لە ساڵی ٢٠٠٧ بە مەبەستی ناساندنی باشترین بەرهەمی ئەدەبیی ئاسیا دامەزرا و هەموو ساڵی بە باشترین بەرهەمی ئەدەبی لە نووسەرانی وڵاتانی ئاسیایی کە بەرهەمەکانیان بە زمانی ئینگلیسی بڵاو دەبنەوە، دەدرێ.

شەشەمین فێستیڤاڵی بەیت و حەیرانی سەردەشت کۆتایی پێ هات

شەشەمین فێستیڤاڵی بەیت و حەیران کە لە ڕۆژی ١٠ی خەزەلوەردوە بە بەشداری هونەرمەندانی نەتەوەیی کورد و چەندین کەس لە دەنگبێژو ژەنیارانی سەرانسەری ئێران دەستی بە کارەکانی کردبوو دوای دوو ڕۆژ کارو چالاکی ١٢ی خەزەلوەر کۆتایی بە کارەکانی هێنا.

لەم فیستیڤاڵەدا پتر لە ٨٠ دەنخۆش و ژەنیار بەرهەماکانی خۆیان پێشکەش کردو هونەرمەندە بە ئەزموونەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە مەبەستی ڕێگە خۆش کردن بۆ نەوەی نوێ لە کێبەرکێکاندا بەشداریان نەکرد. هەر لەم فیستیڤاڵەدا هونەرمەندانی خوراسان چالاکانە بەشدار بوون و توانیان بەشێک لە خەڵاتەکان بەرنەوەو بەشداری هونەرمەندانی ئازەربایجان بەرچاو بوو.

لەم فیستیڤاڵەدا باشترین بەیت بێژو هۆزەچڕ و حەیرانبێژو لاوکبێژو هەروەها گرووپی موسیقی و تاکژەنیش دیاری کران و لە لایەن شاندی داوەرانەوە خەڵات کران.

ئانتێنی ماهوارەیی، دەردەسەرێک بۆ کۆماری ئیسلامی!

بەر لە مالاوایی

لە «ایام الله»وە بۆ «ایام الناس»

(٣٢ ساڵ پاش ڕووداوی ١٣ خەزەڵوەری ١٣٥٨)

مەحموود شەریفی

ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە سەرەتای هاتنەسەرکاریەوە بەردەوام لە هەستی پۆپۆلیستیی جەماوەر بۆ مانەوە و درێژدان بە دەسەڵاتداریتیی خۆی کەڵکی وەرگرتوە. لەم پێناوەشدا بە ناولینانی هەندێک لە ڕۆژە تایبەتییەکانی ساڵ بە ناوی «ایام الله» بەردەوام هەوڵی داوە خەڵکێکی زۆر بێنێتە سەر شەقامەکان و بەم شێوەیە ڕەوایی (مشروعیت)ی جەماوەریی خۆی بخاتە پێش چاوی بیروڕای گشتیی خەڵکی دنیا. ئەو ڕۆژانەی کە ئەم ناوەیان لێ نراوە، ڕۆڵێکی بنەڕەتییان لە پتەوکردنی پایەکانی دەسەڵاتداریتیی کۆماری ئیسلامیدا گێڕاوە. لەم نێوەدا ڕۆژی ١٣ی خەزەلوەر گرینگ و جێگەیەکی تایبەتی هەیە. لە ڕۆژی ١٣ی خەزەلوەری ساڵی ١٣٥٨ی هەتاویدا کۆمەڵێک لە خوێندکاران لە ژێر ناوی خوێندکاران پێڕەوی خەتی ئیمام بە هاوڕێیەتیی تاقمێک لە چۆماغ بەدەستەکانی ویلایەت دەستیان بەسەر باڵوێزخانەی ئەمەریکا لە تاراندا گرت. ئەم کردەوەیە کە بە دنەدان و پشتیوانی و بەستێن خولقێنیی حاکمانی تازە بە دەسەڵات گەیشتووی ئێران بەڕێوە چوو، هەرچەند بوو بە هۆی دەرکەوتن و ئاشکرابوونی ماهییەتی دژەمرۆیی و یاساشکێنیی کۆماری ئیسلامی بۆ کۆمەڵگەی جیهانی و گرژیی پێوەندییەکانی تاران - واشینگتون، بەڵام لە بەرامبەردا بە شێوەیەکی کاتی هاودەنگیی لایەنە سیاسییە چەپەکانی ئەوکاتی لەگەڵ دەسەڵاتداریتیی ئیسلامی دا بە دوای خۆیدا هێنا. هەرچەند لەو سەردەمدا هەندێک لە لایەنە سیاسییەکانی ئێران و لەوانە حیزبی دێموکراتی کوردستان دژایەتییان لەگەڵ ئەم کردەوە ناتەبا لەگەڵ یاسا نێونەتەوەییەکان کرد و مەحکوومیان کرد، بەڵام لە کوتاییدا کاریگەرییەکەی لە مانەوە و بەردەوام بوونی کۆماری ئیسلامی دا بە ڕادەیەک بوو کە هەر ئەو کات خومەینی، ڕێبەری ئەو کاتی کۆماری ئیسلامی وەک «شۆڕشی دووهەم» ناوی برد.

لە ماوەی سێ دەیەی تەمەنی کۆماری ئیسلامییدا بەردەوام لە ساڵوەگەڕی ئەم ڕووداوەدا بە هێنانە سەرشەقامی زۆرەملێی قوتابیان و کارمەندانی دەوڵەتی و هەروەها دەسوپێوەندەکانی خۆیان و، بڵاوکردنەوەی لە ڕاگەیاندنە گشتییەکان دا بە شێوەیەکی بەربڵاو، هەوڵی داوە سیمایەکی خەڵکی و جەماوەری لە حاکمییەتی سەرەڕۆیانە و نایاساییانەی خۆی پێشان بدا. شکڵگرتنی چینی مامناوەندیی شاری و لەسەریەک کەلەکەبوونی داخوازییەکانی خەڵک و وەلامنەدانەوەی دەسەڵات بوو بە هۆی ئەوەکە بزووتنەوەی بەربەرینی خەڵک لە ناڕەزایەتی دەربڕین لە ئاکامی هەڵبژاردنەکانی دەیەمین خولی سەروک کۆماری بێتە کایەوە. سێ دەیە دوای ڕووداوی ١٣ی خەزەلوەر بارودۆخ گۆڕا و ئەم جارە ئەو ڕۆژانەی کە کۆماری ئیسلامی ناوی «ایام الله»ی لێ نابوون و بۆ مانەوە و ڕەوایی خۆی کەڵکی لێ وەردەگرتن، بوون بە ڕۆچنەی زەبرویکەوتنی ڕێژیم و بە کورتی «ایام الله» بوون بە «ایام الناس» و ئەم جارە خەڵک هەلیان بە هەلکەوت زانی هەتا بە کەڵک وەرگرتن لە ئاپۆرەی خەڵکی سەرشەقامەکان بیزاری و ڕقی خۆیان بەم ڕێژیمە پێشان بدەن.

ڕۆژی ١٣ی خەزەلوەری ١٣٨٨ وەک یەکەم دەرەتانی سەرهەڵدانی ناڕەزایەتییەکان دوای کرانەوەی قوتابخانە و زانستگەکان هەلێکی لەبار بوو بۆ ئەوەی خەڵک جاریکی تر توانایی خۆیان لە هاوەدەنگ کردنی شەقام لەگەڵ خۆیان پێشان بدەن. ترسی دەسەڵات لە بەشداریی خەڵک لە شەقام بوو بە هۆی ئەوە کە تا ئەو جێگایەی لە توانای دایە، ئامرازەکانی ترس و توقاندن بەکار بێنی. ڕۆڵی کۆنەپارێزیی بژاردە و ڕێبەرانی ئەم بزووتنەوەیە هەتا ڕادەیەکی زۆر یارمەتی ڕێژیمی کرد و وردەوردە ئاگری قینی خەڵکی نشاندەوە.

لە ساڵوەگەڕی ١٣ی خەزەلوەر لە ساڵی ١٣٩٠ دا، هاتنە کایەی باس و خواس لەسەر پاساوهەڵگریوون یان نەبوونی ئەسڵی ناونراو بە « بەرپرسایەتیی پارێزگاری»ی پەسندکراو لە لایەن ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لە پێوەندی لەگەڵ دەستێوەردانی دەرەکی لە ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ دەسەڵاتدارە سەرەڕۆ و دیکتاتورەکان، تا ڕادەیەکی زۆر بۆتە هۆی ئەوەکە بژاردە سیاسییەکانی ئێران بە تایبەت لایەنە سیاسییەکانی ئۆپۆزیسیۆن لە ترسی بە کردەوە دەرهاتنی ئەم ئەسڵە لە بابەت ئێرانەوە، بزووتنەوەی ناڕەزایەتیی خەڵک لە بیر خۆیان ببەنەوە و لەو بەستێنەی کە «ایام الناس» بۆ دەرکەوتنی بزووتنەوەی مەدەنی دابینی دەکا، خاڤل بن. لە ١٣ی خەزەلوەری ئەمسال ئێتر باسێکی ئەوتۆ لە دەرکردنی ڕاگەیەندرا و بانگهێشتی خەڵک بۆ ناڕەزایەتی دەربڕین لە شەقامەکان لە ئارادا نییە و ئەم پرسیارە دێتە گۆڕێ: داخۆ بژاردە سیاسییەکانی دژەبەری ڕێژیم لەبەر ترس لە دواهاتەکانی دەستێوەردانی دەرەکی ئامادەن هەتاهەتایە لەژێر سێبەری شوومی وەها دەسەڵاتداریتییەکی سەرەڕۆ و خوێنخوردا بمێننەوە؟ داخۆ خەڵکی ئێران خۆیان لەم لایەنە سیاسیانە جیا دەکەنەوە و بە ئامادەبوونیان لە شەقامەکان و پێداگیری لەسەر وەدیهاتنی داخوازییەکانیان هەر چەشنە تێچوویەک بە گیان و دڵ قبوول دەکەن؟